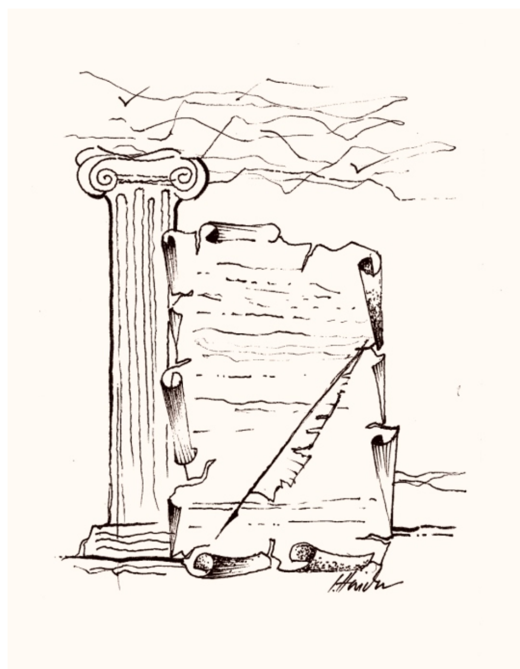
Melidonium

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA CULTURALĂ
„George Radu Melidon“ Roman
Anul I, nr. 1, ianuarie-iunie, 2009

Melidonium

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA CULTURALĂ „George Radu Melidon“ Roman

Iosif **HAIDU**

ISSN 2066 - 0685

„Apele repezi ale istoriei macină oameni şi vetre, asemeni şuvoaielor tinere, care cu răbdare şi har geologic, dăltuiesc în rocă ameţitoare trecători. Cu atât mai mult trebuie ca noi, în faţa acestor eroziuni, să înălţăm tectonic terase de vieţuire.

Să le răspundem acestor ape cu munţi şi piscuri de pemanenţă şi atunci ferăstruirile lor vot deveni columne, pe care generaţii de generaţii să-şi încrusteze, an de an, însemnele dăinuirii noastre“.

Gheorghe A.M.CIOBANU

Cuprins:

Sediul redacţiei: Str. Nicolae Titulescu, nr. 5, Roman cod 611002, Tel/Fax: 0233.74.46.28

E-mail: asociatia.grmelidon@yahoo.com

Argumentum

O cetate a cărei vechime se măsoară cu smirodavele şi sucidavele Dacice şi cu novogradul Ulpia Romanarum, şi-a probat valoarea de A fi mai ales ca cetate a Cărţii, a cărţii româneşti de Învăţătură aşa cum ne-au lăsat-o Mitropoliţii veacului de mijloc Varlaam şi Dosoftei.

Nu este o simplă vorbă, ci un semn celest faptul că Psaltirea în versuri s-a născut la Roman în acelaşi secol al XVII-lea şi în aceleaşi locuri unde avea să cadă capul cărturarului de cronici Miron Costin.

Ar trebui să ne sperie – în cel mai bun sens al cuvântului – pe noi cei de astăzi, că Dumnezeul geniului a sorbit din poporul românesc, dincolo de timp, pe MELCHISEDEC al României, pe Ion Ionescu de la Brad – al ţărănimii şi agriculturii româneşti, pe Mihai Jora şi Sergiu Celibidache al muzicii universale, dar şi pe George Radu Melidon al Învăţământului, Cărţii şi Presei.

O revistă „Melidonium" se instituie drept coeficient maxim de coagulare şi sinteză culturală, într-un timp istoric, precum cel actual, dublând vectorul bibliomental al Bibliotecii şi Cărţii. Rostul ei resurenţial nu este aleatoriu pentru o cultură, aflată în impas constituţional şi de endurantă transistorică – precum cea de azi.

Oricum, Presa de cultură, ca şi Cartea, în general, într-un context nivelator, globalizat şi mortificator, precum acesta al Interesului cel puţin unidimensionalizant şi de lucie sărăcie spirituală – are un Rost de urgentă înălţare duhovnicească, prin directă chemare la Bucuria lecturii, la biblicul Dans cu Cartea (Hanuka!)

O revistă „nu-nvie morţii / E'n zadar copile" (Eminescu), dar poate şi trebuie, să deschidă sufletul tânăr către Lumină, către Fiinţă (A fi, nu A avea!) către Etern. Asta înseamnă să părăseşti (să lepezi) ispitele cotidianului şi perisabilităţii, şi să te dedici (consacri) unei „parcele de Absolut" şi să intri în adevărata „odihnă a spiritului", în ziua a 8-a Creaţiei, când începe autentica Libertate destăinuitoare de „neînţelese înţelesuri", cum au scris pentru noi, cei mai mari: Eminescu, Blaga, Arghezi, Noica etc.

Apariţia unei reviste de cultură, într-o vreme de iresponsabilă uitare sau, mai rău, de mortificare, a Poesis-ului Scriiturii, înseamnă un gest de Victorie a lui David, împotriva Goliat-ului, o Biruinţă a Adevărului şi Vieţii, împotriva Gorgonei.

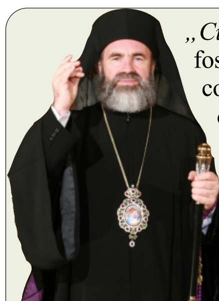
Într-un concept revistic – dincolo de timp – cu nume de reviste ca: „Petru Maior", „Al. Donici", „Anton Pann", „G.T. Kirileanu", „Iosif Vulcan", Vasile Conta", „Vasile Pârvan", „Mihai Eminescu", „Constantin Noica", şi toate celelalte, revista de cultură „Melidonium" nu este, doar, un complement organic al „Cronicii Romanului" ci devine un garant al Che-mării pe care Spiritul locului o face „spiritului veşnic" pe care tânărul o face bătrânului vechi de azi, pe care căutarea nerăbdătoare o face înţelepciunii, ferm aşezate în credinţa creştină, în tradiţie intelectuală şi Şcoală deplin fondată.

Un imperativ de durată şi durabilitate ne îndeamnă:

Să lucrăm împreună către Ierarhia valorilor, către cununia eforturilor iubitoare!

Să fim împreună întru Căutarea cântărilor patriei Române re-nviate!

prof. univ. dr. emerit Tudor GHIDEANU
editor Emilia Ţuţuianu DOSPINESCU

„Cuvântul" dintru începuturi a fost creator. A creat, a transmis, a conturat timpul şi spaţiul, a oglindit în scris ceea ce a cugetat raţiunea. Chiar Hristos a fost ultimul *„cuvânt"* al lui Dumnezeu Tatăl dat lumii, ca, apoi, cele mai frumoase cuvinte să se scrie prin El în puterea Duhului Sfânt.

Adunate unele lângă altele, unele peste altele, într-o fiinţare logică, cuvintele au născut cărţi, colecţii întregi. Pentru a dăinui şi a forma generaţii s-au rânduit apoi spre a fi aşezate în spaţiul sacru de cultură al *bibliotecii*.

Biblioteca municipală din Roman, îşi doreşte să transmită cultura dincolo de spaţiul ei. A înfiinţat astfel, în memoria ctitorului ei: Societatea Culturală „George Radu Melidon". Prin intermediul unor inimoşi cavaleri ai cuvântului, acest sanctuar al culturii oferă anul acesta, cititorilor romaşcani şi nu numai Revista „Melidonium", o publicaţie ce înglobează în paginile ei gânduri, trăiri, sentimente, memorii, căutări...

În timp pascal, se naşte astfel, în panoplia culturii romaşcane, o sinteză a cuvântului, pentru care binecuvântăm pe iniţiatori, pe ostenitori, pe colaboratori şi cititori, dorind o îndelungă şi rodnica prezenţă spre împlinirea scopului propus.

† Dr. Ioachim BĂCĂUANUL,
Arhiereu vicr al Episcopiei Romanului

Înainte de prima călătorie, regina Isabela i-a spus lui Cristofor Columb: *„Pluteşte drept înainte şi dacă pământul pe care îl cauţi nu există încă, fii sigur că Dumnezeu îl va crea într-adins pentru a-ţi răsplăti îndrăzneala"*.

A scrie înseamnă a îndrăzni, este un mod de a trimite spre oameni gânduri şi sentimente adânci şi complexe.

Mânuitori de condei, penel sau bisturiu, profesori, avocaţi sau slujitori ai Altarului au pus minte lângă minte şi suflet lângă suflet şi din scrierile lor s-a zămislit cea mai *tânără* revistă de cultură din oraşul lui Vodă - Roman: ***MELIDONIUM.***

O revistă culturală năzuieşte, prin însăşi apartenenţa sa, a fi expresia unui univers de cultură. Într-o asemenea finalitate se înscriu şi demersurile unor nume sonore ale elitei culturale romaşcane dar şi naţionale.

Iniţiativa acestei reviste aparţine unor slujitori ai culturii care au pus mai presus de orice dragostea pentru tainele cunoaşterii.

Sunteţi la un început de drum. Vă doresc ca entuziasmul începătorilor şi experienţa consacraţilor să facă din ***MELIDONIUM*** un barometru al potenţialului creator din această urbe muşatină de nestinsă tradiţie.

Sper ca toate rândurile aşternute în aceste pagini să ne ajute să trăim mai *frumos*, să visăm *frumos* şi să împlinim *frumos* visele noastre *frumoase*.

DUMNEZEU să binecuvânteze Romanul!

Prof. Laurenţiu Dan LEOREANU
Primarul municipiului Roman

Cuvânt de suflet...
la început de drum

Marius NECULAI
deputat de Roman

Cea mai bună pledoarie pentru revista Melidonium este, cred eu, revista însăşi. Nobleţea intenţiilor, poate fi considerată certificatul de garanţie pentru calităţile acesteia: conţinut, formă, stil şi editare.

Consider paginile acestei publicaţii, un strigăt al celor care iubesc şi preţuiesc cultura, al celor care conştientizează degradarea identităţii Romanului şi care încearcă, prin acest mijloc, să salveze o părticică din istorie pentru generaţiile ce vor veni. Această comoară, numită identitate, o putem pierde irevocabil prin părăginirea sau ruinarea unor elemente definitorii ale istoriei şi culturii noastre.

Este oricând nevoie de o revista care să promoveze cultura ca fiind valoarea suprema, singura pe care te poţi sprijini într-o viaţă de om .

Adresând câteva cuvinte de bun venit acestei iniţiative de reabilitare a ceea ce se numeşte universul cultural al oraşului Roman, îmi exprim respectul meu pentru personalităţile răsărite din acest petec de pământ.

Urez succes temerarilor iniţiatori şi am credinţa că prin ceea ce înfăptuiesc contribuie la dezvoltarea culturii romaşcane.

Meleagul muşatin şi-un nou popas de *Slovă*

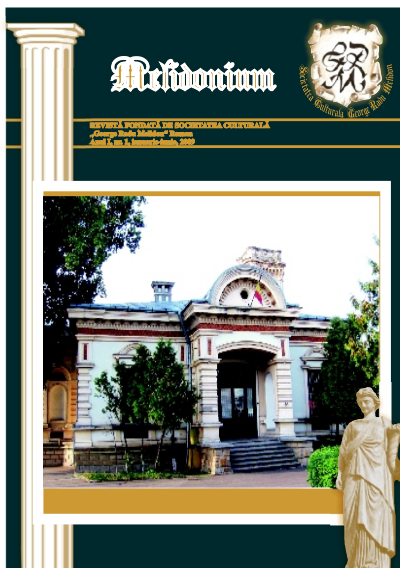

Gheorghe A.M. CIOBANU

Confluenţe spirituale la Roman

Aflată, prin destin istoric, la confluenţa a două ape curgătoare ale ţinutului nostru - Siretul şi Moldova - muşatina aşezare a Romanului a găzduit, cu multă rodnicie şi o altă confluenţă, aceea dintre erupţiile spirituale ale timpului. O întâlnire roditoare, de la o zi la alta, îmbrăcată mereu în veşmântul cultural al *Noului* - care e Presa-purtătoare întru-totul de aşa ceva.

O astfel de „floră” a oraşului nostru a fost mereu în jurul romaşcanilor, fie religioasă sau laică, fie locală sau universală, fie adolescentină sau matură. Să amintim doar pe ultimele două, aflate deja printre noi: „*Cronica Romanului*” şi „*Clepsidra*”.

Un nou ritual adus slovei

Astăzi, muşatina noastră **Societate Culturală** „***George Radu Melidon***”, din cadrul Bibliotecii Municipale Roman, ne dăruieşte o alta, şi actuală, ca şi evocativo-avangardistă. Va fi un nou ritual de suflet, adus slovei scrise, a gândului nepieritor al prea pieritoarei fiinţe umane. O nouă întruchipare a lui „*scripta manent*”, o găzduire în scris, zămislită cu grijă şi profunzime, spre a putea răzbate prin avalanşele de clepsidre ale devenirii.

Galaxia de „*Reviste*” ce ne înconjoară astăzi trece, aproape de spiritualitate culturală, ca şi prin unul, foarte divers, de proliferare tematică, spre a putea concorda cu o altă galaxie, deocamdată telurică, a spectrului receptiv al cititorilor.

Revista de faţă, căreia azi îi aplaudăm geneza, e cu „**R**” mare, răspunzând criteriilor supreme ale Culturii umane. O astfel de publicaţie, alături de alte mijloace, tradiţionale sau „electronice”, ale lui „*Azi*”, trebuie să cultive, cu mult curaj şi exigenţă, asemeni artei sculpturale, finisajul abstract al conţinutului expus, ca şi al formei concrete, bazate pe „*legea o sută şi una de exigenţe*”.

Sunt cerinţe permanente, de „lanţ muntos” şi nu de „meeting”.

Între „şocul” şi „jocul viitorului”

E o „***Re***” ce „*revine*”, număr de număr la un „*alpinism cultural*”, care, de la un pas la următorul aduce cu el viziunea, orizontul, unui „*altceva*”.

O revistă a noului Mileniu trebuie să rămână a acestuia, chiar atunci când îşi propune să analizeze, iarăşi, o „*ab urbe condita*”, pe care o va corela şi cu „şocul”, dar şi cu „*jocul viitorului*”. Oare acest „*azi şi mâine*” consideră artele, nu ca „retrase”, solemnic, numai la un „Grande Opera”, ci ca pe un firesc şi necesar „metabolism” de suflet.

„Melidonium cultural” - o speranţă de afirmare spirituală

O astfel de revistă, consultată de către fiinţa umană, la care atributul ei senzorial dominant este vizualul, trebuie să răspundă acestei sensibilităţi, prin geometria ei editorială, prin spectralitatea sa cromatică, adică prin întregul ei „*a fi*”, aşa precum arătam, ca şi conţinutul său răspunde la cea ce „este” preţuitorul princeps: *Homo*.

O preţuire, dăruită **Societăţii Culturale „George Radu Melidon”** şi Editurii „Muşatinia”, ale urbei noastre. Un Triumvirat demiurgic, care duce mai departe o *Tradiţie*, ce răspunde necesar unei cerinţe, şi care promite, cultural, o *Speranţă* de afirmare spirituală.

George Radu Melidon, sub lumina întemeietoare a lui Eminescu

Prof. univ. dr. emerit Tudor GHIDEANU

Eminescu a avut prieteni - şi duşmani - peste tot în ţară.

Geniul său tânăr, aidoma celui al lui Hölderin, Beethoven, Byron sau Puşkin, genera, implacabil, emulaţii creatoare, efuziuni de durată, în generaţii, dincolo de vârstă, nu doar contemporanilor consacraţi precum Creangă, Melidon, Slavici, Stefanelli s.a., dar şi la mai tinerii: Constantin Mille, V.G. Morţun.

*Adesea popasul său la Roman avea misia paideică, formatoare de poesis şi ethos patriotic, de intelecţie şi jurnalistică, precum cei mai avizaţi dintre mai tinerii: Al. Vlahuţă şi Mille sau mai vârstnicii precum George Radu Melidon, care îşi înălţau propria poezie, constituind, şi elevând ceea ce s-a numit **curentul Eminescu**.*

„Luminarea poporului”, condiţie a emancipării lui.

Trebuie să reamintim că George Radu Melidon (13 Martie 1831-11 Mai 1897) a studiat la Academia Mihăileană şi după absolvire a funcţionat ca profesor de retorică, poetică şi mitologie la Gimnaziul Central din Iaşi, iar din anul 1875 a fost şef de secţie la Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii publice din Moldova, pentru ca din 1860 - odată cu Domnia lui Al. I. Cuza să devină director al aceluiaşi Minister. Ca director general al Învăţământului din România (1862-1864), se va ocupa cu pasiune şi responsabilitate naţională, de destinele învăţământului rural, considerând *„luminarea poporului”*, prin manuale şi cărţi didactice, drept o condiţie a bunăstării şi emancipării lui.

Melidon a fost revizor şi inspector şcolar, după organizarea Şcolii Normale de Învăţători (1867), elaborând, în fruntea acestei instituţii programe de învăţământ. Din anul 1881 s-a pensionat, dar a continuat să activeze ca profesor de gimnaziu, scriind şi publicând versuri.

Poetul romaşcan s-a instalat sub bolţile creaţiei eminesciene

Aria preocupărilor sale este amplă, cuprinzând lucrări didactice şi istorice precum: **Prietenul tinerimii - 1856** - *„carte de cetire”*; **Manualul învăţătorului**, sau **Elemente de pedagogie practică în uzul şcoalelor populare** (1874); **Cosmologie**, **Istorie universală**; **Memoriile Unirei** (1855-1862); **Scrieri literare**.

Întemeiat pe culegerile de balade, basme, cântece populare, fabule, poezii, George Radu Melidon a publicat un important manual: **Istoria naţională pentru popor**. Unele dintre acestea s-au pierdut sau zac în bibliotecile din Bucureşti, Iaşi, Bârlad, Roman.

Poet de inspiraţie eliadescă, George Radu Melidon s-a instalat sub bolţile creaţiei eminesciene, publicând poezii în revistele „*Zimbrul*”, „*Foiţa de istorie şi literatură*”, „*Foaie pentru minte, inimă şi literatură*” a lui George Bariţiu.

O însemnată elaborare teoretică a sa este volumul: **Regale scurte de versificaţie română** (1858), în care mărturiseşte convingerea că: însuşirea perceptelor cuprinse în acest „Metod”,

RELATIUNE STATISTICA

DE

STAREA SCOLELORU

IN MOLDOVA.

MEMORIU

PRESENTATU

D. Ministru de Culte si Instructiune publica

in 1 Januarie 1862

DE

Georgie Radu Melidon,

Capu Sectiunei Scoleloru in Cancelaria Ministeriului respectiv.

JASSII.

Tipografia lui Adolfu Bermann, Podul-vechiu.

1862.

conduce la o „*lesnicioasă făurire de versuri corecte în limba română*”.

Lucrarea a fost dedicată fostului său magistru, profesorul de retorică D. Gusti, şi are trei secţiuni:

A) reguli generale de versificaţie;

B) licenţe poetice şi defecte de versificaţie;

C) prozodia poetică aplicată la versificaţia modernă.

Ca poet, **George Radu Melidon**, a fost apreciat ca un *„versificator sârguincios şi pedestru”*, înrâurit de poeţii vremii, mai ales de Grigore Alexandrescu. El invocă timpul cel „*voinicesc*” şi „*a eroilor morminte*”, căutând în acest trecut de glorie (**La coroana lui Ştefan Cel Mare**), „*învăţăminte şi îndemnuri pentru prezentul decăzut*”.

Merită subliniat accentul pregnant patriotic al poeziilor sale, analog poeziei ***Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie***, poezie de începuturi a lui Mihai Eminescu.

Între poemele patriotice ale lui Melidon, trebuie să trecem: marşul eroic **Întâiul escadron**, **Geniul României**-puternice îndemnuri la frăţie, solidaritate şi unire. Poezia de dragoste, desigur, nu se ridică la valoarea incontestabilă a celor de mai înainte.

George Radu Melidon - un fondator pentru viaţa culturală a Romanului

Ca prozator, **George Radu Melidon** a excelat în relatări de călătorie, precum: **De la Iaşi la Roman, Călătorie în Moldova de Sus**; note de călătorie sau jurnal de voiaj, aceste scrieri sunt desfăşurate în stilul hogaşian *avant la lettre*, cu observaţii sfătoase de înţelept pentru bun simţ, chiar dacă însuşirile literare nu se ridică la înălţimea îndemnurilor patriotice, naţionale şi politice din alte lucrări.

Trebuie să adăugăm tabloului de fondator cultural şi didactic din primii ani ai Regatului României, volumele la care s-au referit: Nicolae Iorga, George Călinescu, Dan Florin Faifer: **Poezii** (1857-1859); **Meditaţii - Pe ruinele Cetăţii Neamţului**; **Un vis curioz; Irod Naţional; Întâlnirea Dlui. A. De Lamartine cu Sultanul Abdul Megid**; **Manoil. Poveşti populare din România**, **Hero şi Leandru** (trad. după Schiller); **Împărţire Lumei**; **Viaţa lui Sulla romanul** (după Plutarh) ş.a.

În viaţa culturală a Romanului, **George Radu Melidon** face figură de fondator cultural, de superioară înfăptuire şi de notabilă forţă emulativă pentru generaţiile zilelor noastre.

Gheorghe Radu Melidon, întemeietorul Bibliotecii publice din Roman

 bibliotecar Cristina PANAITE

„Considerând că Romanul posedă, de mai mulți ani, mai multe școli primare și secundare publice și private, care au trebuit să producă măcar cititori cu dorința de a-și spori cunoștințele și a satisface curiozitatea prin lectură, am onoarea de a oferi în dar comunei mele natale-Romanul, 216 (228) volume (cărți), toate legate și relativ la știință, litere și istorie națională dupre inventar, ca un prinos cetățenesc din singura avere ce am."

G.R. Melidon

Cartea privește cu încredere în viitor

Există o sferă a cunoașterii la care nu accedem decât prin cărți. Ea este cu mult mai cuprinzătoare decât ceea ce cunoaștem, vedem sau auzim în mod direct. Poate că așa a apărut ideea de ***carte****: neputând cunoaște lumea în ansamblul ei în mod nemijlocit, era necesar un procedeu prin care această cunoaștere să devină posibilă.*

De-a lungul secolelor, cartea a fost cioplită în piatră, în lut sau în lemn, scrisă pe papirus și pergament. Uneori a căzut pradă jafurilor care au însoțit războaiele, alteori a fost arsă pe rug, iar o vreme a trăit ferecată în lacăte. Tiranii au urât-o și s-au temut de ea, cei dornici de libertate au iubit-o și au folosit-o ca pe o armă împotriva nedreptății.

Cartea - *„purtătoare de mitologii camuflate"* cum spunea **Mircea Eliade**, deci cartea, eroul nostru modest, cu un trecut atât de frământat, privește cu încredere în viitor.

De curând, unii sociologi, interpretând statistici, profetizau dispariția cărții datorată implementării, din ce în ce mai puternice a noilor mijloace de comunicare în masă.

Oricâte discuții s-ar purta în legătură cu dispariția sau supraviețuirea cărții, ea nu va putea fi înlocuită de nici unul dintre mijloacele moderne, pentru simplul motiv că ele nu ne vor putea furniza acea parte a cunoașterii și trăirii pe care cartea o mijlocește.

Ce s-ar întâmpla dacă, scena imaginată de Roy Bradbury într-unul din romanele sale de science-fiction, arată o lume în care poliția dădea sentințe capitale unor cărți, deci ce s-ar întâmpla dacă din istoria culturii ar dispărea cartea, după mai bine de 5000 de ani de existență?

Bibliotecile sunt structurile fără de care nimic nu poate depăși măsura scurtă a vieții și primejdia tragică a uitării.

Această tragică primejdie a uitării nu ne va împiedica niciodată să ne amintim că Biblioteca Publică la Roman a avut un timid început, materializat într-o donație din partea unui concitadin al nostru despre care voi prezenta câteva date.

Biografia ctitorului Bibliotecii din Roman

La 31 mai 1831 se năștea la Roman, **Gheorghe-Radu Melidon**.

Despre familia acestui merituos profesor nu se știe mai nimic. Din actul de deces reiese că pe tatăl său îl chema Gheorghe, iar pe mama sa Ecaterina. A avut și un frate mai mare, Grigore Melidon, care a absolvit Academia Mihăileană în 1855 și a fost profesor la aceeași înaltă instituție culturală.

Gheorghe-Radu Melidon a fost un autentic și netăgăduit fiu al Romanului, orașul în care a văzut pentru întâia oară lumina zilei, a copilărit și a trăit până în ultimul ceas al vieții lui.

Viitorul director al Școlii Normale *„Carol I"* din București, după absolvirea cursului primar, și-a continuat studiile la Academia Mihăileană din Iași.

Era foarte muncitor, inteligent și dornic de a-și îmbogăți cunoștințele. Cunoștea foarte bine mai multe limbi: germana, latina, franceza și greaca.

S-a distins ca publicist încă de tânăr, la 24 de ani, colaborând, în 1855, la ziarul *„Foiletonul Zimbrului"* din Iași, unde a publicat interesante articole și studii istorice, precum și poezii.

Între 14 aprilie 1858 și 29 octombrie 1859, a făcut parte din Epitropia Seminarului „Sf. Gheorghe" din Roman, ca reprezentant al Ministerului Cultelor.

În 1861, recunoscându-i-se meritele, i se dă dreptul de a funcționa ca profesor în învățământul secundar.

În anul 1862, a fost transferat la București, ca director al învățămânului primar din România.

În 1866, a fost numit revizor școlar pentru districtele Roman, Vaslui și Tecuci, cu reședința la Roman. Mai târziu a fost înaintat la gradul de inspector.

În 1871, participă în fruntea unei delegații de cadre didactice din învățământul secundar, la marea sărbătoare de la Putna (15 august) închinată lui Ștefan cel Mare, unde i-a cunoscut pe Mihai Eminescu și pe Ciprian Porumbescu.

Ivirea unei necruțătoare boli l-a silit apoi, să părăsească, în octombrie 1881, lăcașul de învățământ unde desfășurase o activitate atât de rodnică timp de aproape 30 de ani și să se întoarcă la Roman.

Deși pensionar, a fost numit profesor de istorie la Gimnaziu din Roman, unde a funcționat ca atare până la 15 septembrie 1886.

În ziua de 2 aprilie 1885, a dăruit

Colecția Melidonium
câteva dintre cărțile donate de George Radu Melidon:

„Satirile lui Antioh Cantemir", traduse de C. Negruzzi și A. Donici.
„Voyage d'un naturaliste" par Ch. Darwin
„Agricultura în județul Mehedinți", de I. Ionescu de la Brad.
„Agricultura în județul Putna", de I. Ionescu de la Brad.
„Agricultura în județul Dorohoi", de I.Ionescu de la Brad.
„Istoria românilor", de Aug. Treb. Laurian.
„Histoire de la Campagne de France", 1870-1871 par Ferdinand Delannay, 1871, Paris.
„Origine de l'Alemagne et de l'empire germanique" par Jules Zeller, 1872, Paris.
„Dreptul public al Românilor", de Simion Bărnuțiu.
„Metternich's nachgelassenen Papieren."
„Histoire universelle" par Durny, 2 volume.
„Lepturariu" de Aron Pumnul, 2 volume.
„La Bible dans l'Inde" par Jacoliot.
„Griechische Literatur" de Benhardi.
„Oamenii mari ai Românilor" de B. P. Hașdeu.
„Descrierea Moldovei" de Cantemir, ediția 1851.
„Poeziile lui Asachi, viața și scrierile lui" de I. Negrea.
„Istoria Bisericii române" de Filaret Scriban.
„Buciumul român" de Th. Codrescu.
„Istoria pentru începutul Românilor" de P. Maior.
„România" de B. P. Hașdeu (revistă)
„Eteria în Moldova" de vornicul A. Beldiman.
„Ateneul român" de V. A. Urechia.
„Zimbrul", 1855-1856.
„Școalele sătești" de V. A. Urechia

Primăriei Roman, 228 de volume menite, cum spunea în actul de donație, să formeze începutul unei biblioteci publice în orașul său natal.

Zestre pentru posteritate

Donatorul numește cărțile *„rari și alese”* și pune condiții pentru funcționarea bibliotecii publice.

Și anume:

- cărțile vor fi împrumutate oricărui *„amator”* spre citire și cercetare;

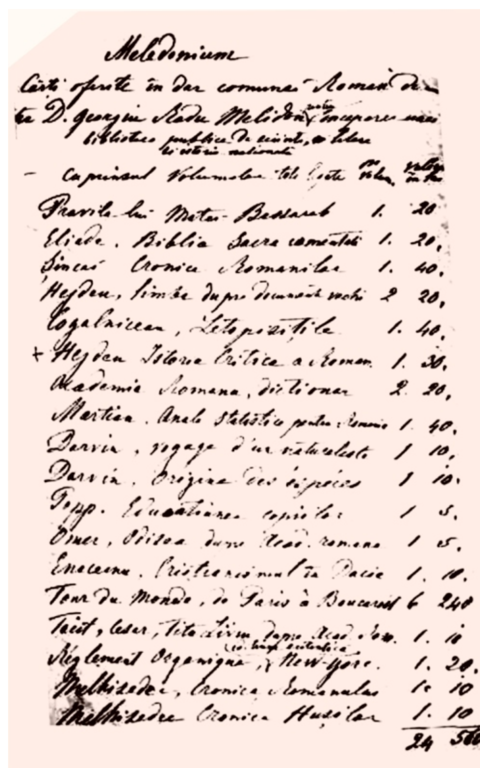
- lectura să se facă numai „în cuprinsul localului primăriei”, iar în afară, cărțile vor fi împrumutate la persoanele „vrednice și de credință și cu depunerea de garanție a valoarei”;

- cărțile să fie păstrate sub denumirea de „**Melidonium”** spre veșnica pomenire a numelui familiei;

Gheorghe Radu Melidon a fost un cărturar, un spirit de elită, un publicist cu superioare însușiri, un profesor și îndrumător al învățământului, care a făcut cinste orașului natal.

Din nefericire însă, cruda și necruțătoarea boală de care suferea s-a agravat din ce în ce, încât fostul inspector școlar și organizatorul învățământului primar normal din România, s-a stins din viață în ziua de 11 mai 1897 și a fost înmormântat în cimitirul orașului Roman.

În acest an, la împlinirea a 178 de ani de la nașterea celui care a fost întemeietorul bibliotecii publice din Roman, din partea noastră, o sinceră recunoștință și o pioasă aducere aminte.

Melidonium

Cărți oferite în dar comunei Roman de către D. Georgiu Radu Melidon [illegible] bibliotecă publică de științe, de [illegible] istorii naționale

Cuprinsul volumelor	vol.	valoare
Pravila lui Mitr. Bessarab	1.	20
Eliade. Biblia Sacra comentată	1.	20,
Şincai Cronica Românilor	1.	40,
Hajdeu, [illegible]	2	20,
Cogalnicean, Letopisețile	1.	40,
+ Hajdeu Istoria Critica a Român.	1.	30,
Academia Romana, dicționar	2.	20,
Martian. Anale Statistice pentru România	1.	40,
Darvin, voyage d'un naturaliste	1	10,
Darvin. Origina [illegible]	1	10.
[illegible] Educațiunea copiilor	1	5,
Omer, Odisea [illegible] română	1	5,
[illegible] Creștinismul în Dacia	1.	10.
Tour du Monde, de Paris à Bucarest	6	240
Tacit, Cesar, Tito Livio [illegible]	1.	10
Réglement Organique, New-York.	1.	20.
Melchisedec, Cronica Romanului	1.	10
Melchisedec Cronica Hușilor	1.	10
	24	560

Colecția Melidonium oferită de George Radu Melidon Bibliotecii din Roman (manuscris)

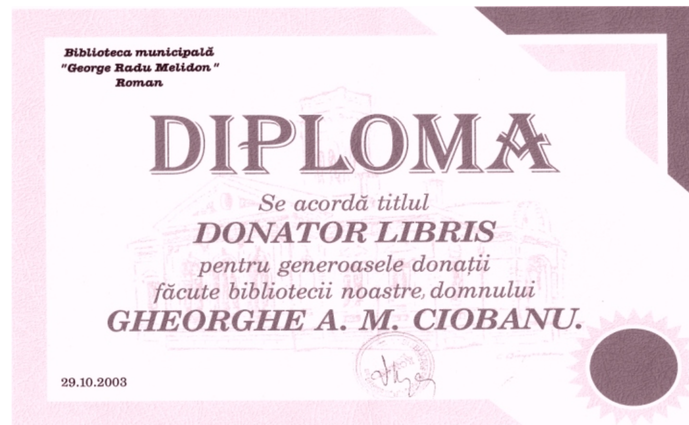

Despre donațiile de carte

bibliotecar Oana-Mihaela BUGA

Cred că la început a fost … ideea de a scrie, de a împărtăși și celorlalți gândurile care-l animă pe autorul unei cărți. Pornind de la acea idee, cred că poate fi socotit un act de curaj să scrii o carte în zilele noastre. Tabloul editorial este foarte bogat, cuprinzând titluri diverse - de la cele de literatură, la știință și istorie sau de la filosofie la religie, lăsându-l pe autor aproape fără răspuns la întrebarea: cu ce oare aș mai putea contribui la tezaurul omenirii?

Diploma cu titlul DONATOR LIBRIS pentru generoasele donații făcute bibliotecii noastre, domnului Gheorghe A. M. Ciobanu

Este destul de greu să pornești la drum doar cu o idee care să prindă viață în paginile unei cărți. Ai nevoie de o editură care să-ți facă publică ideea. E necesar să te gândești și la o modalitate ca acea carte să ajungă la cei care o așteaptă. Și cu toate acestea, se scrie în continuare pentru că noi, oamenii, prin natura firii noastre, simțim nevoia să împărtășim și altora ceea ce gândim sau trăim, ceea ce am descoperit și merită făcut cunoscut.

După ce le-au apărut cărțile, unii autori se gândesc să ofere câteva exemplare bibliotecii, să poată citi cât mai mulți ceea ce ei au scris. El sau ea devin, pentru noi, autor-donator de carte, un titlu pe care l-am atribuit celor care nu uită de rolul bibliotecii, acela de stocare și difuzare de informație.

M-am gândit, de multe ori, la persoanele care au donat cărți bibliotecii noastre. Și de fiecare dată încercam să-i „adun” sub același numitor comun: oare ce-i aseamănă pe cei care ne dăruiesc cărți spre folosul celor mulți?

Când te afli alături de un autor ești plăcut impresionat de lumina ochilor, care sclipesc tainic atunci când îți vorbește despre carte, despre drumul parcurs sau chiar despre lucrurile rămase neașternute pe hârtie. Sigur ar mai continua, sigur se gândește deja la un alt subiect, la o altă temă care să-și găsească, în cel mai scurt timp, doritorii de lectură. Ținuta, timbrul cald al vocii și mesajul transmis îți creează acea stare de bine, de mulțumire și de recunoștință când te afli lângă acel om care ne îndeamnă a lectura un lucru creat de el.

Un donator oferă ceea ce este curat și moral, doar daruri alese potrivite abilității și talentului său. Dăruiește ceea ce este potrivit și corect în beneficiul primitorilor. Prin gestul său își liniștește mintea, el devine fericit după ce a reușit să transmită și celorlalți ceea ce a creat.

Donatorul de carte este un *maestru al dăruirii*, pentru că oferă, cu respect, grijă și considerație lucruri alese. Cărțile, pe care le-am primit de la autori, sunt daruri lumești, oferite cu credință și cu onoare.

Se spune că cineva dă ceea ce își poate permite să dea, de aceea nu contează valoarea cărții. Să donezi cărți valoroase (nu numai cele la care renunți pentru că ți-ai reamenajat sau împrospătat biblioteca personală) este un lucru lăudabil, un gest plin de sentimente frumoase față de cei aproape de noi.

Bibliotecarii
- stâlpi ai cetății educative

Bibliotecar Doina ENEA

În ultimii ani s-a conturat tot mai mult un nou segment al publicului bibliotecii, format majoritar din elevi, de gimnaziu şi liceu, care vizitează biblioteca pentru referate.

Copilul – adolescentul – tânărul de astăzi, crescut la şcoala calculatorului, are alte gusturi şi trebuinţă de lectură şi informare. De cele mai multe ori etapele de lectură caracteristice unei anumite vârste nu mai corespund. Nu mai miră pe nimeni astăzi că un elev de şcoală primară sau gimnaziu citeşte literatură S.F., navighează pe calculator sau accesează internetul. Poveştile cu Feţi-Frumoşi şi Cosânzene mai leagănă copilăria doar celor de vârstă preşcolară. Televiziunea prin cablu constituie un miraj, iar influenţa ei nu este întotdeauna dintre cele mai fericite. O mare parte din „timpul său liber" elevul-copil şi-o petrece în faţa televizorului, o altă parte în faţa calculatorului şi o alta – parcă din ce în ce mai mică – în faţa cărţii. Cartea constituie pentru el o obligaţie de bibliografie şcolară şi asta mai mult în perioada de timp dedicată studiului şi mai puţin în cea a timpului liber.

Reforma învăţământului a provocat mari schimbări pe scara valorică a preferinţelor şi gusturilor de lectură şi informare ale elevilor, constituind un nou profil utilizatorului elev. A ţine ritmul cu toate aceste schimbări este deosebit de dificil atât pentru elevi cât şi pentru noi ca bibliotecari. Bibliotecile, cele şcolare şi noi, sunt supuse unui adevărat „asediu" de către această categorie de utilizatori şi trebuie să facă faţă, în măsura posibilităţilor, cerinţelor lor complexe de lectură şi informare.

Dacă până acum in politica noastră de achiziţii se pornea de la programa de învăţământ, acest lucru devine astăzi dificil de realizat, întrucât fiecare şcoală, uneori fiecare profesor sau învăţător lucrează cu un anumit manual alternativ pe care-l consideră cel mai reuşit. Din acest *„hăţiş"* aproape că nu mai ştii cum poţi ieşi.

Ca instituţie culturală, cu rol deosebit in formarea şi educarea tinerei generaţii, asemenea şcolii, biblioteca trebuie să-şi redimensioneze serviciile. Dar cum poate fi realizat acest lucru cu un buget de austeritate care loveşte cel mai crunt în acest segment viabil instituţiei - achiziţia de carte? Ca să nu mai vorbim de celelalte cerinţe de informare : calculator, servicii de documente electronice, etc. Ne este imposibil să ţinem ritmul cu cerinţele, cu preţurile cărţii, cu faptul că reeditări ale titlurilor solicitate sunt ori foarte rare ori foarte scumpe, imposibil de achiziţionat.

În perioada evaluărilor, a referatelor, a examenelor, sălile de împrumut ale bibliotecii şi sala de lectură se află intr-o permanentă agitaţie. Sala de lectură este , de cele mai multe ori, neîncăpătoare. Toate serviciile noastre în aceste perioade - şi nu numai - sunt *„bombardate"* cu zeci şi zeci de referate pe cele mai diverse teme, cereri cărora trebuie să le facem onorabil faţă. Bibliotecarul trebuie să găsească informaţiile necesare in diferite surse, să întocmească bibliografii ad-hoc, să ofere documente potrivite temelor respective.

Foarte rar, sau aproape deloc, se întâmplă ca aceste referate să fie însoţite de o recomandare bibliografică. Foarte rar se întâmplă ca un profesor să vină în bibliotecă, să consulte cataloagele pentru a cunoaşte posibilităţile pe care le are biblioteca privind temele referatelor pe care le are el în vedere. Temele referatelor sunt din cele mai diverse domenii : religie, ecologie, botanică, fizică, chimie, tehnică, geografie, istorie, personalităţi, profesii, psihologie, medicină, etc.

De cele mai multe ori acestea sunt întocmite riguros de către elevi, lucru pentru care primesc notă maximă. Întrebarea este: cu câte informaţii rămâne utilizatorul-elev din aceste referate, din memorarea textelor comentate din culegerile tematice, când elevul nu a parcurs mai întâi opera scriitorului respectiv?

Noi, ca bibliotecari, încercăm să corectăm aceste porniri îndemnând la lectura integrală a operei, dar trimiterile dinspre şcoală şi programul prea încărcat de cele mai multe ori, nu le permite multora dintre ei s-o facă.

Ar trebui, poate, o reformă a Reformei învăţământului care să permită consolidarea informaţiilor primite, pentru a se renunţa la superficialitate. Informaţiile, în învăţământul actual, sunt mult prea multe şi într-un ritm mult prea alert pentru a fi stocate în totalitate.

Alături de dascăli, în ordine ierarhică, bibliotecarii şcolari şi noi, cei ai Bibliotecii municipale, avem un rol - ar trebui- important în atragerea elevilor spre lectură. Creându-le interes pentru lectură şi învăţare îşi vor forma propriile tehnici de muncă intelectuală, un sistem propriu de a sintetiza informaţiile primite, îşi vor stimula creativitatea, analizând şi fişând în viziune personală operele lecturate.

Acest lucru poate fi realizat doar prin calitatea muncii noastre ca bibliotecari. Stabilirea unor relaţii de conlucrare permanentă între noi ca bibliotecari - cei de la Biblioteca municipală şi bibliotecarii şcolari – şi cadrele didactice, asigurarea - în măsura posibilităţilor noastre şi ale lor - a cerinţelor noilor programe şcolare, nu poate fi decât benefică pentru *„Măria-sa utilizatorul elev "*.

S-a scris: *„Viitorul poate fi prezis; viitorul poate fi inventat"*.

Tot atât de bine s-ar putea spune: *„Pot fi prevăzute mai multe viitoruri. Trebuie să alegem şi să vrem un viitor, unul bun pentru cei de azi ce mâine ar putea deveni stâlpi ai Cetăţii educative."*

Casa Vasile Ioachim (Biblioteca Municipală)

Dr. Vasile URSACHI

Casa Vasile Ioachim

Cea de a doua jumătate a sec. al XIX-lea a lăsat Romanului numeroase şi frumoase clădiri, cu o arhitectură aparte, care au dat un farmec deosebit oraşului de la confluenţa Moldovei cu Siretul. Majoritatea acestor clădiri au transmis o notă dominantă străzilor principale ale oraşului prin elementele de arhitectură ce împletesc neoclasicul european cu cele ale stilurilor romanice, baroce sau chiar clasice, care au dat acel eclectism ce caracteriza arhitectura şi artele decorative ale epocii. Una din cele mai frumoase şi mai interesante clădiri care au apărut la sfârşitul secolului al XIX-lea o reprezintă Casa Vasile Ioachim.

Casa *„Vasile Ioachim”* a primit această denumire de la numele boierului, primul proprietar, care a adus meşteri francezi pentru a o construi în stilul specific arhitecturii clasice franceze. Adăugarea unui frumos turn, specific arhitecturii romantice, de unde priveliştea ce ţi se oferă este aproape tot atât de frumoasă ca cea din turnul Episcopiei, constituie aportul meşterilor amintiţi, care au încercat să câştige admiraţia locuitorilor din această frumoasă urbe moldoveană. La toate acestea, menţionăm elementele decorative foarte variate şi bine executate, specifice stilurilor dominante ale epocii, elemente ce dau clădirii un farmec deosebit, constituind o adevărată lucrare de artă. Arhitectura academizantă de sorginte franceză domină marile construcţii româneşti de la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Destinaţii multiple

Planimetria casei „Vasile Ioachim” vizează un perimetru cu suprafaţă de câteva sute de metri pătraţi, situată la intersecţia a două mari artere stradale - Cuza Vodă şi N. Titulescu -, compusă din trei clădiri, două dreptunghiulare şi una pătrată, dispuse în forma literei U, care formează o curte interioară cu deschidere spre est, unde se află un gard metalic din fier forjat, ce închide acest frumos complex arhitectonic. Trebuie să notăm faptul că la data construcţiei, clădirea ocupa un loc important al Pieţii Primăriei şi al locului în care s-a dansat Hora Unirii, la 24 Ianuarie 1859. Această Piaţă şi-a pierdut importanţa odată cu apariţia Palatului Administrativ, din anii 1938-1939.

Construită în jurul anului 1890 întregul ansamblu arhitectural, aşa cum spuneam, proprietatea unui bogătaş, care înainte de 1909, o vinde Primăriei, când apare în planul oraşului cu funcţia de casierie pe care a păstrat-o până în anul 1946. Utilizată apoi ca Primărie a oraşului, şcoală de surori medicale şi în ultimele decenii ca sediu al Bibliotecii Municipale, clădirea a suferit mai multe transformări, care i-au luat mult din farmecul iniţial. Au dispărut unele elemente decorative din interior, terasa din exterior, cu balustradă, executată în stil gotic din piatră, precum şi dispariţia împrejmuirii metalice, care-i dădea acea individualitate specifică marilor ansambluri arhitectonice.

Elementele comune ale decoraţiei exterioare ale clădirii principale

Cea mai largă şi mai bogată desfăşurare a elementelor decorative se află pe clădirea principală, de formă dreptunghiulară cu trei laturi în care există câte un fronton decroşat de la linia clădirii, cu 1-2 m., fiecare din ele tratat individual, cu o arhitectură şi decoraţie specifică, la care se adaugă un grup de elemente comune. Cea de a patra latură, dinspre nord, are o decoraţie în arcadă, realizată la cele şase ferestre ale celor trei camere dispuse în linie.

Elementele comune ale decoraţiei exterioare ale clădirii principale sunt formate, de jos în sus, de un soclu, destul de înalt, finisat în forma unei construcţii din piatră, rostuită dreptunghiular. Deasupra o baghetă mai groasă, semicilindrică, în relief, marchează începutul soclului.

Sub fiecare fereastră există câte o placă dreptunghiulară din teracotă, de culoare maro, decorată cu motive florale, vrejuri şi frunze de acant, ieşite dintr-un vas. Asemenea plăci se află şi sub fiecare nişă care are sau nu statuie.

Colţurile clădirii şi îmbinările dintre frontoane şi pereţi sunt marcate de ante sub formă de pilaştri, decorate cu striaţii orizontale, făcând corp comun cu zidul, fără a fi marcată şi baza, dar având deasupra, în loc de capitel, o formă dreptunghiulară, cu baza mică în partea de jos, in care este plasată câte o placă de teracotă cu motive florale.

Fiecare fereastră şi nişă este flancată de câte un pilastru, cu bază şi

capitel, acesta fiind realizat din ceramică maronie în stil corintic. Toate ferestrele, cu excepția celor patru care flanchează, două câte două (duble) frontonul principal clasic, din partea sudică a clădirii, are forma de arc în plin cintru, la partea superioară, subliniat de un bolțar. Realizat, de asemenea, din teracotă maronie, iar timpanul plin, cu o placă de teracotă decorată cu flori și frunze. Celelalte ferestre au partea superioară marcată de un ancadrament triunghiular, în relief și sunt flancate de pilaștri cu baza simplă și capitel corintic, din teracotă. Corpul pilaștrilor este decorat cu striații verticale.

Între ferestre și dreptunghiurile din teracotă se află un brâu în relief, care separă, pe toată lungimea clădirii, ferestrele de soclu. Deasupra ferestrelor se află un antablament format dintr-o friză din teracotă maronie, decorată cu motive florale, rozete și frunze, încadrate de două profile orizontale în relief, formate din mai multe muluri semicilindrice, iar sub cornișă, un rând de denticuli-consolă din teracotă maronie dublat cu un rând de denticuli, mai deși, realizați din ciment. Cornișa este formată din profilaturi orizontale multiple.

Fațada sudică, frontonul triunghiular, în stil clasic

Spre Sud, un fronton triughiular remarcabil

Fațada din Sud, care dădea în marea piață din fața Primăriei, cuprinde un mare fronton decroșat cu 1,5-2 m. față de linia clădirii, are pe părțile laterale câte o nișă cu arcade în plin cintru, iar deasupra o altă arcadă, care se sprijină pe o nervură orizontală ce separă ferestrele și nișele de ancadramentele superioare, prevăzute cu un bolțar din teracotă, timpanul din teracotă plin, decorat cu flori și fructe. Acest fronton este mai înalt decât restul clădirii cu circa 0,80-1 m., păstrând, în general, aceeași decorație comună, cu excepția unor elemente singulare impuse de dimensiunile mai mari.

Remarcăm în acest context, prezența a trei ferestre mai înalte, cu partea superioară în arcadă și cheia de boltă sublinată de bolțari. Una din ferestre, cea din mijloc, în trei canate, este ceva mai lată decât celelalte două, care au câte două canate. Este posibil ca fereastra din mijloc să fi fost folosită, inițial, ca ușă, care dădea direct pe terasa din fața clădirii, astăzi dispărută.

Remarcabil este frontonul triunghiular, în stil clasic, cu laturile de sus subliniate, pe lângă cornișă, de un rând de denticuli-consolă din teracotă, dublat de un altul format din denticuli simpli din beton. Timpanul triunghiular are o deschidere centrală circulară, mărginită de trei cercuri concentrice, în relief. Deoparte și de alta se formează două triunghiuri umplute cu plăci din teracotă, decorate cu motive florale, o figură umană și una zoomorfă (un animal fantastic - balaur?).

După o vedere din 1915 (Vezi S. N. Dragomir *„Ținutul Roman în iconografia vremii”* - Roman, 2004, p.16, R. 39) în spatele frontonului triunghiular se ridica un coronament dreptunghiular format dintr-o bază în trepte, unde se aflau plasate două statui de teracotă, reprezentând ostași romani, care flancau un postament mai înalt unde se afla o emblemă sau o coroană între două vase cu flori sau două urne.

Una din cele două statui lipsea chiar în anul 1915 când a fost realizată vederea (fotografia). Acest coronament a dispărut definitiv înainte de ultima reparație capitală a clădirii realizată de Biblioteca Municipală, când a dispărut și terasa din față, precum și gardul din fier forjat.

Vedere din 1915 (Vezi S. N. Dragomir „Ținutul Roman în iconografia vremii - Roman, 2004, p.16, R. 39)

Părțile laterale ale frontonului, care fac parte din zidul clădirii, ce corespund celor două camere și care flanchează camera de primire, au câte două ferestre cu ancadramente în relief distincte față de celelalte prin aceea că au la partea superioară câte un triunghi în relief, cu timpanul plin. Dispariția gratiilor de la ferestre, neinspirat adăugate, este o urgență ce nu mai poate fi comentată.

Frontonul sudic este mai înalt decât restul clădirii cu circa 0,80-1 m., păstrând, în general, aceeași decorație comună, cu excepția unor elemente singulare impuse de dimensiunile mai mari

Terasa sudică dispărută

Terasa amplasată în fața frontonului principal, din partea sudică a

edificiului, realizată probabil, în acelaşi timp cu clădirea, de aceeaşi meşteri, avea o deschidere mai mare decât frontonul în faţa căruia se afla. Era formată dintr-o balustradă care mărginea o suprafaţă nu prea întinsă, în care putea intra un număr destul de mare de persoane, care urcau pe câteva trepte ale unei scări laterale sau direct din sala mare - de recepţii a clădirii, unde acum se află o fereastră de dimensiuni mai mari. Baza acestei terase, egală cu înălţimea soclului clădirii, era realizată în aceeaşi tehnică, având rosturile dreptunghiulare. Balustrada cuprindea un număr de 11 stâlpi, masivi, nu prea înalţi, dispuşi la distanţe diferite, în funcţie de numărul de baluştri pe care îi cuprindea. Astfel, la capete, între doi stâlpi se aflau câte cinci baluştri, urmau doi stâlpi între care se afla câte un singur balustru, după care urmau doi stâlpi care mărgineau trei spaţii mai largi, în fiecare se aflau şase baluştri care flancau (câte trei) un motiv sculptat în piatră - o emblemă încoronată. La rândul lor, fiecare din cei 11 stâlpi aveau câte un cartuş cu o emblemă sculptată pe partea exterioară. Balustrada se încheia cu o placă masivă de ciment. Baza acestui parapet - balustradă era marcat, de asemenea, de un brâu dreptunghiular susţinut de console. Acestă terasă constituia, probabil, principala tribună din care oficialităţile urbei se adresau comunităţii romaşcane la evenimente deosebite.

La ultima reparaţie capitală a clădirii realizată de Biblioteca Municipală a dispărut şi terasa din faţă, precum şi gardul din fier forjat

Coloane corintice şi statui de teracotă bine conservate

Faţada vestică a clădirii este marcată de un fronton dreptunghiular, decroşat de linia clădirii cu mai bine de 2 m, cuprinzând camera de primire a clădirii, în continuarea holului de la intrare, care este prevăzută cu o frumoasă şi interesantă pictură interioară.

Decoraţia are elemente deosebite faţă de cele prezentate până acum, respectiv cele comune întregii clădiri, aici având de a face cu unicele coloane angajate, două câte două, care flanchează fiecare nişă în care se află câte o statuie din teracotă, foarte bine păstrate, care reprezintă pe zeiţele frumuseţii şi a abundenţei, una cu o coroană în mâna dreaptă, cealaltă cu cornul abundenţei în mâna stângă.

Părţile laterale ale frontonului sudic au câte două ferestre cu ancadramente în relief distincte faţă de celelalte prin aceea că au la partea superioară câte untriunghi în relief, cu timpanul plin

Fiecare coloană angajată are baza şi capitelul corintic, identice cu cele prezentate la pilaştri, iar fusul coloanelor este decorat în stilul striaţiilor verticale. Între cele două nişe cu statui se află o fereastră dreptunghiulară, mai lată, în trei canate, flancată de două coloane angajate, între care se deschide un arc în plin cintru, cu profilaturi multiple, în retragere spre timpanul plin cu o placă din teracotă, decorată cu motive florale, vrejuri şi frunze. Urmează elementele comune, puţin mai dezvoltate aici, după care se află un coronament dreptunghiular cu patru stâlpi, la mijloc o străpungere circulară, marcată de un cerc în relief, iar ca decor, două plăci de teracotă decorate cu flori şi fructe, mai mici, care flanchează golul ce ţine loc de lucarnă şi alte două plăci dreptunghiulare, puţin mai mari, dispuse între stâlpii marginali ai coronamentului şi cei care mărginesc golul lucarnei. Deasupra, peste o platformă cu cornişă se află două vase din ceramică, fără flori, Din aceeaşi vedere publicată de Silviu N. Dragomir se observă că la începutul sec. XX, pe aceeaşi platformă se aflau două statui din teracotă, care flancau cele două vase.

Deşi foarte încărcat, frontonul vestic al clădirii principale este deosebit de valoros, mai ales prin echilibrul decorării şi al multiplelor elemente de decor, ingenios aşezate, în care poate fi inclusă şi una dintre cele câteva lucarne lucrate în stil clasic, care se vede din această zonă, dar şi a celor câteva hornuri de la sobe, de asemenea, artistic lucrate. Părţile laterale ale acestui fronton cuprind fiecare câte o fereastră cu ancadramente de pilaştri şi arc în plin centru, prevăzut cu câte un bolţar la cheie şi cu timpanul plin, cu aceeaşi placă de teracotă decorată cu elemente florale, vrejuri şi frunze.

Laturile clădirii care flanchează acest frumos fronton, fiecare prevăzută cu câte o fereastră cu ancadramente din pilaştri cu bază şi capiteluri simple, având deasupra un arc, în plin cintru, în relief.

Faţada vestică a clădirii este marcată de un fronton dreptunghiular, decroşat de linia clădirii cu mai bine de 2 m

Faţada estică: unitate stilistică şi specific

Faţada estică a clădirii principale este marcată de un fronton decroşat, care cuprinde şi intrarea în clădire, realizat într-un stil deosebit faţă de celelalte două, în formă de semicerc cu arcul puternic profilat, care aminteşte de un neogotic oriental, pe timpanul căruia se află o străpungere circulară, ce ţine loc de lucarnă sau luminator. Urmează acelaşi motiv decorativ al cornişei şi antablamentului comun clădirii, după care o profilatură multiplă în formă de arc de cerc cu capetele sprijinite pe doi pilaştri cu capitel şi bază simple, iar corpul decorat cu striaţii orizontale caracteristice renaşterii italiene preluate de baroc. Câteva scări monumentale, mărginite de un parapet, fac legătura cu trotuarul. Urmează o mică platformă mărginită de pereţi în care, de o parte şi de alta se află câte o nişă, identice cu celelalte de pe faţadele de sud şi de vest, în care, probabil, se aflau statui din teracotă. Nişele flancate de pilaştri au bază şi capitel simple.

Uşa de intrare în clădire, din lemn, în patru canate, are partea superioară realizată în forma unui segment de cerc, iar la bază, fiecare din cele patru canate este prevăzută cu câte o tăblie de lemn cu un decor în relief. Sticla de la uşă este prevăzută cu un decor grizat în formă de romburi succesive. Deoparte şi de alta a frontonului decroşat al intrării se află latura estică a clădirii în care există câte o fereastră cu un ancadrament în relief, la partea superioară un arc în plin centru, identic cu al ferestrelor din partea vestică a clădirii.

Laturile clădirii care flanchează frontonul vestic sunt prevăzute cu câte o fereastră cu ancadramente din pilaştri cu bază şi capiteluri simple, având deasupra un arc, în plin cintru, în relief

Faţada estică a clădirii principale este marcată de un fronton decroşat, în formă de semicerc cu arcul puternic profilat

În nişele de pe faţada vestică se află câte o statuie din teracotă, foarte bine păstrate, care reprezintă pe zeiţele frumuseţii şi a abundenţei, una cu o coroană în mâna dreaptă, cealaltă cu cornul abundenţei în mâna stângă

Spre nord, ferestre cu timpanul plin

Pe faţada dinspre nord, singura care nu are un fronton, se află o frumoasă arcatură ce subliniază cele şase ferestre, cu arcade în plin centru, care se sprijină pe pilaştri simpli, cu capitel, fără bază. Între două ferestre de la fiecare cameră se află un pilastru cu striaţii orizontale. La capătul lor se află un mic zid perpendicular, care marchează un culoar ce face legătura cu cealaltă clădire în formă de L şi zona în care începe turnul. Această mică porţiune de zid, cu o decoraţie identică, este prevăzută cu o fereastră îngustă, cu un singur canat, care are ca ancadrament un arc sprijinit pe doi pilaştri, fără capitel, decoraţii cu striaţii orizontale. În rest, aceleaşi elemente arhitectonice comune.

Trebuie să remarcăm faptul că toate cele şase ferestre de pe latura nordică a clădirii, au timpanul plin, decorat cu un frumos motiv în relief, în formă de evantai. Sub fiecare fereastră se află, ca de obicei, câte o placă dreptunghiulară de teracotă, cu aceleaşi motive florale. Remarcăm, de asemenea, prezenţa aceloraşi elemente decorative comune: cornişa cu profilaturi orizontale multiple susţinută de un şir de denticuli-consolă din teracotă, denticuli din ciment, friza din teracotă cu decor floral şi modenatura de deasupra uşilor, ferestrelor şi a soclului.

Acoperişul, concurează în înălţime cu cel al Episcopiei

Acoperişul clădirii, în mai multe ape, în funcţie de cele trei frontoane, este cu învelitoare din tablă şi are mai multe coşuri de fum, destul de frumos realizate. Nu lipsesc nici câteva lucarne, deosebit de frumos modelate, în stil clasic la care se adaugă cele trei goluri circulare deschise pe timpanele celor trei frontoane de pe laturile de vest, sud şi est. Pe latura de nord a acoperişului se află un luminator din sticlă, pătrat, care corespunde în marele hol al clădirii. Mascarea celor trei goluri-lucarnă ar fi benefică pentru aspectul general al monumentului.

Acoperişul, concurând în înălţime cu cel al Episcopiei, fiind şi un minunat loc de belvedere, constituia, la sfârşitul sec. al XIX-lea şi un mijloc de alarmare a unor incendii sau calamităţi naturale, având rolul unui foişor de foc, deoarece de pe platforma lui se putea controla toată suprafaţa oraşului.

Ca plan, turnul are forma pătrată, fiind legat de ambele corpuri de clădire,

Uşa de la intrarea în Casa „Vasile Ioachim”

atât de cea principală, cât şi de cea de pe str. Cuza Vodă, având mai multe niveluri. La parter are zidul plin, decorat la exterior cu două arcade în relief, care se sprijină pe câte un pilastru cu capitel corintic, din teracotă, fără bază. Sub arcadă se află trei lobi cu ciucuri şi câte un oval şi o ocniţă profilate. În această zonă se păstrează cornişa şi celelalte elemente de deasupra ferestrelor, continuate de la clădirea principală, ceea ce dovedeşte contemporaneitatea lor.

La primul nivel se află un brâu în relief, destul de pronunţat, iar la mijlocul peretelui o ogivă cu profilaturi pe margine. La etajul II, pe fiecare latură se află câte două ferestre alungite, cu partea superioară în arcadă, flancate şi despărţite de trei pilaştri cu capitel simplu, fără bază. Pe cei doi pilaştri laterali se sprijină o altă boltă, de dimensiuni mai mari, puternic profilată, care are deasupra un bolţar ce marchează cheia de boltă. Pe timpanul arcului se află un desen curbat. Marginile turnului sunt rotunjite, cu caneluri verticale adânci, care dau impresia unor turnuleţe în miniatură.

Deasupra un alt brâu în relief, urmat de un şir de arcade susţinute de console, care cuprind tot perimetrul turnului, inclusiv turnuleţele de la colţuri, care au caneluri adânci-verticale, cu muchii. Urmează o cornişă cu denticuli-consolă şi apoi un registru mai mic, cu un decor în relief, format din elemente vegetale, geometrice, cruci, rozete şi flori. Acest registru păstrează, în mărime, subdimensionată, forma turnului, respectiv cele patru turnuleţe la colţuri. Sus se află o platformă pătrată, locul de belvedere, mărginit de un parapet nu prea înalt, unde se ajunge cu ajutorul unor scări interioare.

Pe faţada dinspre nord, singura care nu are un fronton, se află o frumoasă arcatură ce subliniază ferestrele

Clădirea anexă dinspre strada Cuza Vodă

Clădirea de pe str. Cuza Vodă are o formă dreptunghiulară şi o anexă perpendiculară ce formează o latură de închidere a unei curţi interioare, fără nici o valoare arhitectonică, fiind folosită ca magazie, serviciu sanitar şi intrarea la beci. Împreună cu partea de nord a clădirii principale formează un spaţiu intim, probabil încărcat cu flori, străjuit de o verandă din lemn cu geamuri, dreptunghiulare la bază şi un motiv de romburi la partea superioară, cu ochiuri de geam în stil gotic. Acest geamlâc se opreşte în zona uşii de la beci. În partea de est, această curte interioară este închisă de un gard din fier forjat, identic cu cel care înconjura, iniţial, întregul complex arhitectonic.

Acoperişul clădirii, la sfârşitul sec. al XIX-lea, avea rolul unui foişor de foc, deoarece de pe platforma lui se putea controla toată suprafaţa oraşului

La exterior, faţada dinspre Cuza Vodă, cuprindea un număr de patru camere şi un hol de intrare, care în prezent este închis. Fiecare cameră este despărţită la exterior de câte un pilastru fără bază şi capitel, realizat din imitaţie de piatră rostuită în forme inegale. Ferestrele dreptunghiulare au ancadramente formate din baghete verticale pe laturi şi în formă de raze la

partea superioară.

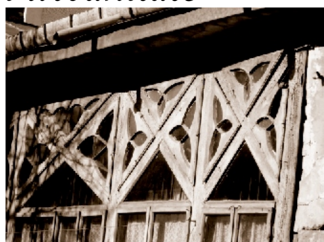
La bază, fiecare fereastră are câte un mic soclu care se sprijină pe stâlpi de formă pătrată, cu baza mai lată. Soclul clădirii este mai simplu şi nu prea înalt. Cornişa este destul de lată, cu multe profilaturi, iar sub ea o friză simplă sub care se află mai multe profile orizontale. Cel mai interesant este frontonul, în stil gotic, de formă uşor ovală cu cornişă profilată şi cu denticuli din beton. Pe timpan se află un motiv floral în relief sub care există o bază dreptunghiulară susţinută de doi pilaştri cu capitel simplu, iar timpanul prevăzut cu o fereastră rotundă-ovală, mărginită de un profil în relief. La colţurile de sus există câte un motiv floral, de asemenea, în relief. Pe pilaştri câte o coloană angajată susţinută de câte o bază în arc având o floare stilizată în relief, iar la partea superioară o mască

Turnul de forma pătrată, legat de ambele corpuri de clădire, are mai multe niveluri

Marginile turnului sunt rotunjite, cu caneluri verticale adânci, care dau impresia unor turnuleţe în miniatură. Sus se află o platformă pătrată, locul de belvedere, mărginit de un parapet nu prea înalt, unde se ajunge cu ajutorul unor scări interioare

Clădirea de pe str. Cuza Vodă, fără valoare arhitectonică, era folosită ca magazie, serviciu sanitar şi intrarea la beci

umană cu barbă stufoasă**.**

Acest fronton este flancat de câte un suport cu frunze şi flori în relief şi câte un stâlp sau bază de pilastru, care are ca decor, în centru, un pătrat perlat şi o rozetă. Urmează cornişa puternic profilată. Reparaţiile recente au folosit materiale moderne care au schimbat, într-o anumită măsură, caracterul epocii din care face parte, respectiv acelaşi secol XIX, în stil neoclasic, fiind construită în acelaşi timp cu clădirea principală sau la distanţă mică în timp. În orice caz este strâns legată de prima, prin necesitatea de a participa la întregul proces de viaţă al unei familii bogate.

Interiorul, expresia stilul unui eclectism de bună calitate

Tradiţia clasicismului francez şi a romantismului care dominau sfârşitul sec. XIX, este bine transpusă şi în arhitectura interioară a clădirii unde, printre altele, mai putem admira şi câteva plafoane pictate în stilul unui eclectism de bună calitate. Cel mai spectaculos element al arhitecturii şi decoraţiei interioare îl reprezintă holul de la intrare, o adevărată „sală a paşilor pierduţi“, cu multiple elemente decorative realizate în stuc, o valoroasă pictură în ulei a pereţilor şi plafonului, ritmicitatea uşilor, nişelor şi zonelor pictate, bogăţia elementelor de decor al uşilor din lemn sau a elementelor florale care separă aceste structuri, toate la un loc formează încununarea unei strădanii ale artiştilor decoratori, în dorinţa lor de a oferi comanditarului bogat şi cu pretenţii, o ambianţă care să atragă şi alţi doritori de a folosi prezenţa lor, la sfârşitul secolului al XIX-lea, într-un oraş ca Romanul. Dacă prezenţa unor vitrine prea înalte şi a fişierelor ar lipsi din acest peisaj inegalabil, întreaga realizare artistică ar constitui, pentru orice vizitator, un spaţiu ideal de confort şi bună dispoziţie.

Pereţii laterali ai holului marcaţi de o cornişă realizată de baghete semicilindrice multiple, în relief, ce separă scafa de plafon dublate de fascicole pictate în diferite culori, prezintă o multitudine de elemente decorative dintre care se remarcă motivele florale aurii pictate pe fondul albastru ce separă nişele de uşi, capitelurile şi lunetele frumos realizate în culori cu elemente vegetale sau antropoforfe, cu fundal auriu, situate deasupra uşilor şi a nişelor, medalioanele şi florile, uneori legate cu panglici frumos colorate, tăbliile cu fructe şi flori legate în ghirlande şi colorate în auriu, rame dreptunghiulare pictate în care se află frunze, flori, vrejuri aurii pe un fond albastru, dau o notă aparte întregului complex. La acestea adăugăm un frumos soclu delimitat de un brâu profilat şi împodobit cu elemente geometrice îr relief, cu nuanţări de culoare, care imită lemnul. Uşile în două canate, destul de înalte, frumos lucrate, cu tăblii mărginite de

Elementul cel mai interesant al faţadei dinspre Cuza Vodă este frontonul, în stil gotic, de formă uşor ovală cu cornişă profilată şi cu denticuli din beton

rame uşor mai deschise, coronamentul în arc de cerc cu ghirlande de flori şi fructe sculptate, între care se află câte un vas-urnă detaşat şi vizibil în golul format la mijlocul părţii de sus a uşii, ramele uşilor realizate în forma pilaştrilor, cu fusul decorat cu striaţii verticale, prevăzute cu capiteluri sculptate în stil corintic etc. Imaginea superbă este încheiată de un plafon bogat ornamentat în care domină elementele geometrice bazate pe dreptunghiuri, pătrate sau cercuri, forme înscrise în cerc, predomină peisaje, flori, fructe, figuri umane sau multiple forme vegetale.

Referindu-ne la ramele care adăpostesc aceste realizări artistice, trebuie să admirăm calitatea acestor lucrări, mai ales la cele unde nu s-a intervenit cu restaurarea, pentru a vedea valoarea artiştilor care au realizat această operă de artă, calitatea execuţiei dar şi a culorilor folosite. Fără a încerca o prezentare a fiecărei scenă de pictură, trebuie să remarcăm diversitatea figurilor transpuse, mai ales la cele care nu se repetă. Menţionăm că pe acest plafon sunt doar trei forme pătrate şi

Cel mai spectaculos element al arhitecturii şi decoraţiei interioare îl reprezintă holul de la intrare

Pereţii laterali ai holului prezintă o multitudine de elemente decorative dintre care se remarcă motivele florale aurii pictate pe fondul albastru

două dreptunghiulare, care tratează acelaşi subiect, ceea ce ar presupune realizarea lor pe baza unor şabloane.

Elemente decorative geometrice, florale şi antropomorfe

O altă compoziție, tot dreptunghiulară, care domină întreg plafonul, este mai complicată, unică. Se remarcă motivul pictat înscris într-un mare şi frumos dreptunghi, în care, pe mijloc, s-a realizat un cerc în care sunt înscrise mai multe alte cercuri concentrice, realizate cu culori în degradé, în care, pe mijloc este pictat un alt cerc, mai mic, cu aceleaşi elemente de culoare în degradé, care are în centrul său, pictat, un peisaj cu doi copii, unul în picioare, iar celălalt şezând între flori, plutind printre nori. Între cele două cercuri concentrice sunt pictate, echidistant, alte patru cercuri mai mici, în fiecare din ele fiind realizat un cap de femeie. Între cercuri mau multe peisaje cu vegetație, forme de relief etc. În spațiile rămase libere din marile dreptunghi sunt realizate, de asemenea, vrejuri, frunze, flori în culori pale, predominând albastrul.

Remarcăm, de asemenea, cele două elemente decorative, dreptunghiuri mai mici, care flanchează, pe direcția de intrare în hol, lucrarea prezentată deja, pictate în interior cu o mare varietate de forme spiralice, flori, elemente arhitecturale şi doi copii - îngeri, care ocrotesc un mic panou oval - un cartuş - cu câte o monogramă. La primul sunt prezente literele V şi I, frumos redate, ce reprezintă, probabil inițialele numelui proprietarului imobilului - Vasile Ioachim, iar cel de al doilea, pe acelaşi tip de cartuş, literele A. I, probabil inițialele consoartei, Ana(?) Ioachim.

Celelalte trei rame pătrate, în care sunt înscrise patru semicercuri şi un cerc, mai sunt pictate atât elemente geometrice cât şi peisaje, flori, fructe sau figuri umane, sunt tot atât de frumoase şi valoroase ca cele descrise înainte. Între acest şir de tablouri pictate se află şi un luminator, care corespunde cu cel de pe acoperiş, aducând lumină de zi în zona cea mai întunecată a holului.

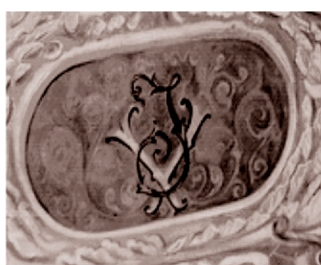

Imaginea superbă a holului de la intrare este încheiată de un plafon bogat ornamentat

Uşile de pe holul de la intrare

Decorațiuni de pe plafonul holului de la intrare

Cel mai reuşit spațiu interior

Cea de a doua sală care poartă un frumos plafon pictat se află în capătul holului amintit, în care se pătrunde printr-o uşă din lemn, uşor dezaxată față de linia sălii paşilor pierduți, datorită faptului că încăperea în care se intră este ceva mai mare, cu rol de primire, ce cuprinde întreg frontonul vestic al clădirii. Este cel mai reuşit spațiu interior, atât din punct de vedere volumetric, cât şi din cel al finisării.

Cel mai spectaculos este plafonul, delimitat atât prin scafă, cât mai ales, prin rama cu baghete multiple, orizontale, care formează mai întâi un dreptunghi apoi un pătrat, în care se împletesc liniile desenate cu cele în relief. Scafa are un desen floral, vrejuri şi din loc în loc câte un cap de femeie, la mijloc un medalion cu copii, alternând cu câte o pasăre cu aripile desfăcute, frumos colorate, aşezate pe crengi. Scafa este mărginită de baghete multiple semicilindrice sau pictate.

Urmează o ramă mai mare din baghete multiple pictate, care formează un dreptunghi ce cuprinde aproape tot plafonul sălii. La capete, pentru a deveni un pătrat, s-au realizat câte două casete dreptunghiulare despărțite de câte un pătrat, pictat cu flori. Pe aceste două casete (+ 2 la celălalt capăt) s-a realizat un decor pictat, cu frunze, flori, vrejuri colorate, iar pe mijloc câte un medalion oval în care s-a pictat câte o pasăre. Acesta, la rândul lui este flancat de doi îngeri iar la o mică distanță, de o parte şi de alta, câte o pasăre viu colorată.

Între două rame cu multe baghete pictate, care formează un pătrat, se află un model cu frunze, fructe şi o panglică, care le înfăşoară într-o spirală lungă.

Imaginea superbă a holului de la intrare este încheiată de un plafon bogat ornamentat

La fiecare jumătate de latură a pătratului se află câte un dreptunghi - casetă cu ramă, unde sunt pictate flori, frunze. În interior, rama, pe toate cele patru laturi este perlată. Spre mijloc, un desen cu două sirene-spate la spate ţinând câte o panglică prinsă de un stâlp de balustradă, din fier. Pe colţuri un motiv de vrejuri, frunze şi flori, între care este introdus un dreptunghi cu arcadă, spre interior, în care sunt pictaţi

Elementul central al plafonului sălii de primire unde se monta o lustră sau un candelabru

doi copii cântând la liră, într-un peisaj cu mult cer senin. Pe mijlocul arcului, la exterior, un vas din care ies flori şi frunze.

Urmează elementul central unde se monta o lustră sau un candelabru. Decorul porneşte de la un pătrat marcat de mai multe linii, formând o ramă în care este înscrisă o cruce de Malta, în mijloc un cerc. Între braţele crucii se află

Plafonul sălii de primire, ce cuprinde întreg frontonul vestic al clădirii, delimitat prin scafă mărginită de baghete multiple semicilindrice sau pictate

câte o frunză, toate pictate cu galben-auriu pe fond albastru. Pătratul este înscris într-o altă formă geometrică, care porneşte de la aceeaşi formă dar care are laturile deformate, pe mijloc, de arcurile unui cerc, toate marcate de mai multe nuanţe de culoare, în interior formându-se patru lobi cu o decoraţie în formă de evantai (armonică).

Fiecare plafon din clădire are individualitatea sa decorativă

Celelalte camere, care flanchează marele hol, au realizate plafoane frumos pictate cu culori de apă. Toate sunt organizate în „oglinzi", în unele cazuri cornişele au baghete în relief iar scafele umplute cu desene în tempera, având ca motive decorative vrejul, frunza, floarea sau elementele geometrice. Plafoanele au „ramele" formate din mai multe spaţii, mărginite de linii de diferite mărimi şi culori, în care s-au realizat, în special motive decorative geometrice sau vegetale.

Fiecare plafon din clădire are individualitatea sa, obţinută prin folosirea unui anumit motiv geometric, care porneşte de la un pătrat, dreptunghi, cerc etc. realizându-se minunate decoraţiuni, echilibrate, plăcute şi variate. Pornind de la prima sală observăm frumosul decor realizat pe scafă, abia perceptibil, datorită culorilor estompate, revigorate însă la ramele plafonului şi marginile formelor circulare, care domină sala.

Alte două camere, pe aceeaşi linie, conţin plafoane dreptunghiulare şi pătrate cu o decoraţie foarte variată din punct de vedere al culorilor dar şi din punctul de vedere al folosirii unor elemente derivate din aceste forme dominante, care au dus la realizarea unor motive ce fixează centrul camerei şi a locului de candelabru, deosebit de ingenioase şi frumoase. Printre altele, menţionăm şi folosirea unor motive provenite de la frunze sau vrejul de acant, fructe şi frunze diferite, floarea de crin sau elemente de feronerie preluate din renaşterea italiană.

Camera cea mai mare, care putea fi salonul de protocol, nu mai păstrează nici un element al picturii interioare. Sunt totuşi marcaţi pilaştrii cu capiteluri simple, astăzi colorate, ale căror capiteluri sunt bine puse în evidenţă atât la pereţi cât şi pe tavan. Impresionan-te sunt şi cele trei ferestre înalte, cu arcadă în plin cintru, din care una, cea mai mare, putea să ţină loc de uşă în timpul când afară exista acea terasă. Tot aici remarcăm, cele trei uşi, care au cea mai mare înălţime, fiind la rândul lor frumos decorate în stilul deja descris pentru hol. De remarcat şi panourile dreptunghiulare mărginite de baghete, care se află între pilaştri.

Un plafon foarte frumos realizat se află în a doua cameră pentru adulţi, unde, în afară de varietatea coloristică admirăm o multitudine de forme geometrice în ambianţa unor motive florale diverse. Este de admirat jocul dintre pătrat, dreptunghi, cerc şi motivele vegetale la care se adaugă varietatea culorilor foarte bine dozate. Tot aşa de ingenios este şi plafonul din camera calculatoarelor,

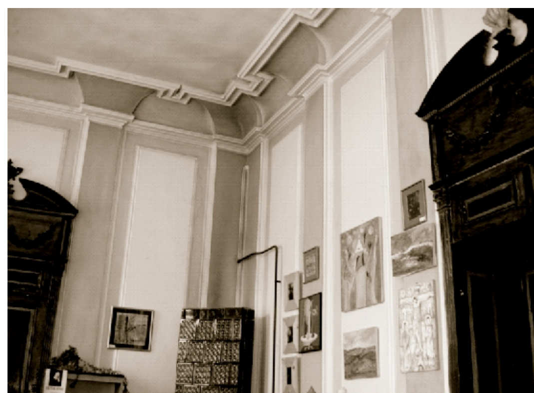

Un plafon foarte frumos realizat se află în a doua cameră pentru adulţi

Decoraţiuni pe plafonul sălii de primire: doi copii cântând la liră, într-un peisaj cu mult cer senin

unde poate fi admirată rama plafonului cu mai multe baghete, de dimensiuni şi culori diferite, alternând cu motive decorative formate din linii, rozete, flori, bare. Chenarul camerei artistic tăiat la colţuri. Lipseşte decorul din centrul plafonului, acela unde este montat candelabrul.

Camera cea mai mare, care putea fi salonul de protocol, nu mai păstrează nici un element al picturii interioare. Sunt totuşi marcaţi pilaştrii cu capiteluri simple, astăzi colorate, ale căror capiteluri sunt bine puse în evidenţă atât la pereţi cât şi pe tavan

Restaurări realizate, restaurări necesare

În prezent clădirea cunoaşte o nouă viaţă prin restaurările care s-au realizat în anii 1990, de către o echipă de constructori, bine instruiţi, din Iaşi, la care se adaugă grupul de restauratori în pictură, condus de către artistul restaurator Ana Maria Baciu. Păcat că în acest demers nu a intrat şi turnul. Astăzi se impune o nouă intervenţie, mai ales la turn, camera de primire şi la zonele neterminate în faza precedentă. Este păcat ca una din cele mai frumoase şi interesante clădiri-monument din Roman să fie lăsată să se distrugă. O regândire a spaţiului Bibliotecii, în epoca pe care o trăim, este indispensabilă. Este bine să ne uităm în jurul nostru.

Marginile formelor circulare domină decoraţiunile plafonului din prima sală

Personalităţi greceşti ale Romanului

bibliotecar **HONORINA NAHOI**

Elenismul are pe teritoriul României rădăcini adânci. Prezenţa elementului grec, aici datează din timpul Greciei antice (sec. VIII-VI î.Hr.) atunci când are loc ceea ce în mod tradiţional se numeşte „marea colonizare". La sfârşitul sec. VII î.Hr. pe coastele actuale ale Pontului Euxin (Marea Neagră), ionienii din Milet, înfiinţează colonia Istras (denumită mai târziu Histria). După aproximativ un secol dorienii înfiinţează oraşul Calatis (Mangalia de astăzi). Aceste colonii greceşti au acumulat bogăţii si au prosperat devenind puternice şi strălucitoare centre spirituale, locuitorii lor întreţinând relaţii excelente cu populaţia autohtonă, care le-a apărat de invaziile hunilor şi avarilor.

Prietenia şi legăturile cu totul speciale ale geţilor autohtoni aflaţi în regiunea vecină coloniilor greceşti, pe care istoricul George Brătianu îi numeşte, după denumirile de atunci: „Mexilines" (amestecaţi şi influenţaţi de elenism) se reflectă în solidaritatea lor cu interesele cetăţilor greceşti din vecinătatea lor şi în lupta pentru apărarea acestora.

O relaţie istorică

În evul mediu o soartă cruntă îi desparte de greci; supuşi Imperiului Roman, de valahi şi moldoveni. Dar religia Ortodoxă este liantul ce menţine unite în aspiraţii cele două popoare.

La căderea Constantinopolului sub turci în 1453, clericii şi învăţaţii greci au fost invitaţi în Ţările Române şi aşa cu a spus A. D. Xenopol, odată cu religia Ortodoxă se răspândeşte la noi şi cultura greacă, tipărindu-se şi alte cărţi în afară de cele religioase. Nicolae Iorga vorbeşte de un „Bizanţ după Bizanţ" apărut în Ţările Române după căderea Constantinopolului, voievozii extinzând aici tot tipicul Curţii Imperiale, ca autentici continuatori monarhilor creştini ai Constantinopolului.

Cronicarii Greci elogiază rolul domnitorilor români, şi totodată evidenţiază sprijinul acordat intelectualilor şi clericilor. Domnitorul moldovean Vasile Lupu este considerat moştenitorul împăraţilor Bizanţului, iar domnul muntean Constantin Brâncoveanu era comparat cu Împăratul Constantin cel Mare.

Influenţa grecească în Ţările Române atinge apogeul în timpul domniilor fanariote pe care marele istoric Nicolae Iorga îi numeşte „reformatorii", cu toate că acest regim (1711-1821) a fost forma cea mai opresivă a dominaţiei. Desigur, printre domnii fanarioţi au fost şi oameni care au exploatat fiscalitatea, avizi de bogăţie; dar nu se poate trece cu vederea că în această perioadă se înfăptuiesc o serie de reforme sociale, administrative, judiciare şi fiscale.

Pe de altă parte nici grecii nu pot uita ataşamentul românilor faţă de ei în situaţiile dificile din 1821, 1913, 1932, 1942.

Trebuie să ne amintim de altfel şi de alianţa celor două Case Regale, prin căsătoria Prinţesei Elena a Greciei cu viitorul Rege Carol al-II-lea, părinţii regelui Mihai I.

Vestigii ale trecerii grecilor prin Roman

La nivel local, legăturile moldovenilor cu grecii sunt reprezentate în expoziţii, vestigii ale trecerii grecilor prin Cetatea Romanului.

În cartea lui C-tin. C. Giurăscu - „*Târguri sau oraşe şi cetăţi moldovene*" găsim referiri la populaţia oraşului în sec. 14 - 15. Romanul ca şi alte cetăţi

şi oraşe moldovene a avut o populaţie amestecată. Elementele etnice principale - conform extrasului din cartea lui Nicolae Iorga *„Relaţii comerciale cu ... Limbergul*" , pag. 11, aceştia ar fi fost: românii, saşii, ungurii, armenii, grecii.

„Armenii şi grecii, mai bogaţi ca populaţia autohtonă, aveau case şi curţi mai mari şi mai îngrijite, ei fac cu toţii negoţ."- scrie **V. A. Urechia** în codex „Codex Baudinus" .

Străinii erau grupaţi în oraşe şi cetăţi după apartenenţa etnică. Pe lângă neguţători (aşa cum reiese din documentele vremii), grecii formau şi o clasă sau mai bine zis o pătură socială mai bogată - cea a proprietarilor de pământuri. Unii dintre ei primind din partea domnitorilor, pentru ajutoarele băneşti pe care le ofereau în câştigarea domniilor - compensaţii privind posesiuni şi dreptul de a face negoţ, fiind scutiţi de taxe.

Unii dintre stăpânii pământurilor locuiau la moşiile lor în reşedinţe ridicate în locuri bine alese în marginea satelor sau în târguri.

În oraşul Roman, grecii au fost şi sunt, deşi puţini, persoane care au contribuit, după puterilor fiecăruia la mersul înainte al cetăţii. Au încercat dealungul secolelor să-şi păstreze spiritul viu, să renască tradiţiile, să-şi exprime identitatea culturală, lingvistică şi religioasă.

De-a lungul timpului familii greceşti, prin reprezentanţii lor, au dat oameni de valoare deosebită. Putem vorbi de personalităţi ale urbei ca doctorul **Kiriacopol**, om de o educaţie aleasă, bun organizator, ajuns primar şi apoi prefect. Găsim ample referiri la activitatea sa de edil al Romanului în ziarele vremii.

Altă personalitate marcantă a Romanului a fost medicul şi consilierul **Calfaiani**, om de o onestitate desăvârşită. Drept recunoştinţă, în cadrul Muzeului Medicinii existent într-un salon al Spitalului Municipal Roman se găsesc referiri la prestigioasa sa activitate profesională şi edilitară. În ziarele vremii avem referiri la propunerile sale privind diverse probleme cetăţeneşti.

Una dintre cele mai remarcabile personalităţi ale oraşului este cea a dirijorului **Sergiu Celibidache**. Muzician complex şi singular, **Celibidache**, asemenea magilor antici, şi-a transformat spiritul în baghetă, iar bagheta în penel, convertind aerul respirat de o întreagă omenire în maree continuă de perfecţiune. Ceea ce nu se ştie, este că el provine dintr-o a doua căsătorie a tatălui său. Din prima căsătorie a rezultat o fată, Mimi Maria Celibidache, ce se va căsători cu colonelul **Varduca**.

Alţi membri ai comunităţii ce trebuie amintiţi ar fi cei ai familiilor: **Paidas, Cepalis, Cristopol, Efremide**, etc, oameni cu un apreciabil potenţial, desfăşurând o diversitate de activităţi benefice oraşului.

Familia Varduca

Dar personalitatea sau mai bine zis personalităţile despre care voi încerca să vă vorbesc mai mult, sunt cele ale familiei Varduca (familie din care fac parte şi despre care cunosc suficiente date interesante şi cred, pline de savoare).

Temistocle, mătuşa Ecaterina, Elena, Pericle, Paul-Marius, străbunicu Iancu, străbunica Victoria, bunicul Constantin, Dumitru

Ca istoric, conform arborelui genealogic, data exactă a venirii în Roman nu o cunoaştem. Ştiu din povestirile şi actele familiei că aceasta se trage din Imperiul Bizantin, de pe malurile râului Vardar, de unde se pare că vine şi numele de Varducas.

Stră-stră bunicii se pare că făceau afaceri, atât în capitala Imperiului Bizantin, respectiv Constantinopole, cât şi în centrul cultural Atena. Familiile Varducas şi Pastelas şi-au reunit averile, respectiv vapoare comerciale la marea Mediterană şi fondurile strânse din negoţul cu cereale şi coloniale acumulate în Imperiul Bizantin . În timpul domniilor fanariote, familia Varducas susţine pe principele Ghica (găsim referire la aceasta în cartea lui Gane – „*Trecute vieţi de Doamne şi Domniţe*").

Drept recompensă pentru ajutorul material primit, familia primeşte dreptul a administra domenii întinse de pământ în sudul ţării la Galaţi şi Brăila şi în nord la Iaşi şi ţinutul Romanului, localităţi unde găsim treceri ale acestei familii prin denumiri topografice în zona Barboşi, Brăila, Tungujei. În arhivele vremii se găsesc referiri la „*Moara grecilor Varduc, Podul Varduca, Dealul La Vardunc…*.". Cu trecerea timpului, o partea a familiei se stabileşte la Brăila (fam. Benachi – recunoscută pentru mecenatul său, Fam. Pastelas – cu moşie în jurul Iaşului, iar în ţinutul Romanului, două familii Varduca).

Varduca negustor de cereale, cherestea şi coloniale, sub oblăduirea Episcopiei Romanului locuia în clădirea din spatele Seminarului ortodox (se văd urme, respectiv monograma familiei - un C-V - pe clădirea nordică a parcului zoologic). Un al doilea Varduca cu proprietăţi în satele: Băluşeşti, unde au ctitorit Biserica din localitate (înscris aflat în proprietatea Episcopiei Romanului); Stăniţa, Chicirea şi Negri Bacău. Ianis Varduca şi Aglae (Pastelas) stăpâni de pământuri şi nu numai s-au stabilit în jurul anilor 1835 în Moldova, în Iaşi, unde aveau o elegantă proprietate pe strada Elena Doamna.

Fotografia de familie, prezentă şi în muzeu, reprezintă pe Iancu şi Aglae Varduca cu cei 6 copiii (Eleni, Constantin, Temistocle, Dimitris, Pericle şi Paul). Copiii au fost născuţi şi educaţi în străinătate, dar vacanţele le petreceau în România, la Iaşi sau Roman în casa Goilav – respectiv Jandarmeria Roman, sau la conac).

Această familie avea acţiuni la: Banca Imperiului Otoman, a Regatului Serbiei, la Canalul Panama şi la Crucea Roşie Internaţională. Putem vorbi, la acea dată, de o Europă fără graniţe pe care o puteai străbate fără bani cash, ci

doar având garanţia unor acţiuni pe care le răscumpăra orice bancă de pe continent.

Acţiunile în valoare de milioane de franci vorbesc de la sine de averea familiei la acea dată. Deşi aveau capacităţi financiare, erau modeşti, nefăcând risipă, înzestrând bisericile din împrejurimi cu cărţi şi obiecte bisericeşti aduse direct din Grecia, susţineau educaţia în satele în care aveau proprietăţi, plătind dascălii şi preoţii să se ocupe de educaţia copiilor ţăranilor.

Persoanele din fotografia alăturată s-au remarcat printr-o personalitate dine distinctă: **Eleni**, fata cea mai mare va fi prima femeie ce va participa la alegeri pentru funcţia de primar. **Constantin**, deşi născut în fostul imperiu va participa la primul război mondial, plătindu-şi singur cheltuielile lui şi ale ordonanţei sale, luptând pentru ţara care îl înfiase. **Temistocle** moare foarte tânăr şi este înmormântat la Roman, în splendidul monument funerar aflat în apropierea Bisericii Cimitirului din Roman. **Dimitris** îşi face studiile la Paris, studii de avocatură, căsătorindu-se cu fiica ambasadorului Elveţiei la Bucureşti, în cariera sa înscriindu-se importante funcţii la Înalta Curte de Casaţie din Bucureşti.

O viaţă demnă de un roman

Pericle, a cărui viaţă demnă de un roman, face studii militare la Paris, ajungând colonel la o vârstă foarte tânără. Om de o corectitudine şi o bunătate aparte, va avea un destin necruţător. Se îndrăgosteşte de vara sa, **Maria Mimica Celibidache** (sora dirijorului Sergiu Celibidache), căsătorindu-se cu aceasta, cu dispensă patriarhală, ducând o viaţă de invidiat din punct de vedere moral cât si cetăţenesc, până la începerea celui de al doilea Război Mondial. Comandant a şapte regimente de infanterie, bun organizator, strateg strălucit este luat prizonier de război în Rusia stalinistă, în momentul în care încearcă să-si încălzească soldaţii din subordine cu lemne provenite din gardul unui colhoz comunist.

Timp de paisprezece ani va sta în gulagul rusesc, suportând umilinţe îngrozitoare, supravieţuind datorită geniului său şi a cunoştinţelor sale în domeniu limbilor străine. Om de o sensibilitate fizică şi artistică deosebită, ascunde un caracter puternică ce îl va ajuta să treacă de nenorocirea lagărului rusesc.

Soţia sa, care timp de paisprezece ani îi scrie în fiecare zi prin intermediul Crucii Roşii Internaţionale, în speranţa că acesta a supravieţuit războiului, nu capitulează. Singură, expropriată, obligată să trăiască într-o cameră fără dependinţe şi fără nici un sprijin material, reuşeşte prin forţe proprii (lecţii de pian şi franceză) să supravieţuiască şi să-şi aştepte soţul. Abia în anul 1954, când toate speranţele se risipiseră, acesta se întoarce din lagăr, distrus fizic (bolnav de plămâni), dar optimist, încercând să o ia de la capăt alături de soţia sa pe care a idolatrizat-o toată viaţă. După eliberarea din gulagul sovietic i se interzice să poarte orice fel de discuţie privind detenţia sa, fiindu-i retras dreptul de către regimul comunist de a purta uniforma armatei române şi afişarea gradelor, în pofida serviciilor sale aduse pentru ţară. Om, pentru care cuvântul dat înseamnă totul nu va divulga nimic din nenorocirile prizonieratului, spunându-ne că ar face rău familiei dacă s-ar şti prin ce a trecut şi la ce regim a fost supus.

Revine, în fiecare vară până la încetarea din viaţă, la Roman, unde va fi şi el înmormântat alături de soţia şi bunicii săi, în cavoul familiei.

Personalitate cu o educaţie strălucită, cu o bunătate fără margini şi fire deloc cazonă, îşi pune amprenta pe educaţia elină a familiei. Încetează din viaţă în anul 1975 ducând cu el spiritul unei întregi generaţii de oameni adevăraţi pe care regimul Ceauşist nu reuşise să-i îngenuncheze.

Ultimul, dar nu cel din urmă, copilul Paul, încununează spiritual întreaga familie, studiind artele teatrale. Îl regăsim în fruntea teatrelor din Iaşi, Piatra Neamţ şi Brăila. Sensibil, figură boemă, străbate aproape un secol de istorie, decedând la vârsta de 94 de ani.

Căsătoria sa cu Sereda Smolski Sorbu (fiica dramaturgului Mihail Sorbu şi nepoata romancierului Liviu Rebreanu) încununează prezenţa sa în cercul artistic al Teatrului Naţional din Bucureşti, unde are posibilitatea să cunoască mari nume ale scenei româneşti ca: Aristiţa Romanescu, Lina Ventura, Cella Delavrancea, etc.

Este înmormântat de asemenea în cavoul familiei din Roman.

Familia, trecând prin secole, adunând patina timpului, aproape că a dispărut. Averi confiscate, orgolii pierdute, timp ce trece ireparabil, rămânând din ce în ce mai puţin să ne amintim de istorii frumoase, căror celor din jur li se par poveşti.

Ne topim în timp, rămânând , trist dar adevărat, doar zâmbetele din fotografii.... Dorinţa grecilor romaşcani uniţi în comunitatea Elenă este să reînvie spiritul elen, să renască tradiţia, să-şi facă auzită identitatea etnică, culturală, lingvistică şi religioasă.

ing. Mihai **HORGA**

Decupaje Decupaje Decupaje

De ziua oraşului

ROMAN - multisecular!
Să trăieşti spectacular
Vechi oraş voievodal
Cu parfum patriarhal...
Cu veche episcopie,
Muşatină ctitorie.
Recitind istoria
Să cinstim memoria
Bravilor înaintaşi
Că au făcut primii paşi
Au pus piatră peste piatră
Şi-au zidit Moldovei vatră!

Clepsidra vieţii

Ne trecem ca nisipul din clepsidră
Ne naştem, creştem, ne maturizăm
Ne devorează viaţa ca o hidră,
Bătrânul Cronos cu-al său magic ghem,
Cum roata vieţii nu se mai întoarce,
Clepsidra nu putem a răsturna,
Nu ne rămâne, nu avem ce face,
Decât în urmă să lăsăm ceva.
Un pom, o casă, un copil, o carte,
Un gând, un zâmbet, poate o idee
Ştiind că viaţa merge mai departe,
Doar inima sau gândul mai scânteie.
Deci Cronos, sau clepsidră, tu anume
Nu încerca să minimalizezi
Că am trecut şi noi cândva prin lume,
Chiar muritor fiind, în OM să crezi!

Roman – cetatea nouă

Strajă pe Siret stai, DAVĂ,
Cu nume de Smirodavă
Cetate veche moldavă!

Sfântul nostru dormitor
Ştefan, n-a clădit uşor
În nisipul mişcător.

Pe o plasă de nuiele
Ţi-a pus zidurile grele.
Străvechi taine zac în ele…
Cu alte cetăţi nu sameni
Şi nu poate spune nimeni
Că nu „nasc” la Roman oameni!

Casa Celibidache, ruina ce ar putea salva Romanul

Lia POPA

Imobilul din inima Romanului, în care geniul muzicii universale, dirijorul şi compozitorul Sergiu Celibidache a venit pe lume în 1912 şi a petrecut primii ani de copilărie, aşteaptă un semn că ar putea fi reanimat, ca un bolnav uriaş gata să se prăbuşească acolo unde stă înmărmurit de două secole.

Chiar şi aşa, o ruină abandonată, clădirea privită din orice unghi ne oferă o imagine elegantă de guvernantă înveşmântată corect în mijlocul tinerilor coloşi din beton armat care au întrecut-o, dar numai prin înălţime. Consolidată, renovată şi amenajată ca spaţiu de pelerinaj mondial, Casa Celibidache, alături de o sală de concerte ar putea deveni marca culturală a Romanului, un brand ce ar aduce oraşului, în scurt timp, animaţia târgurilor occidentale cutreierate de milioane de turişti. În mintea şi în discursurile aleşilor romaşcanilor a încolţit sâmburele unei idei salvatoare care, însă, întârzie să rodească. Pasionaţii de arhitectură veche şi de legende povestesc că această casă boierească a avut un destin neobişnuit pentru că aici au trăit personalităţi de excepţie ale vremurilor trecute. *„Casa vornicului Done a trecut prin mai multe mâini până a ajuns proprietatea boierului Stan de la Boteşti, care a dăruit-o căpitanului Celibidache, tatăl lui Sergiu. Se spune că băiatul boierului Stan, pe balcon fiind, s-a aplecat prea mult şi a căzut. Căpitanul trecea pe acolo, i-a atras atenţia că se află în pericol, însă băiatul tot a alunecat, dar a fost prins din zbor de căpitanul Demostene Celibidache. Drept mulţumire, boierul Stan i-a dăruit salvatorului casa. Pentru că nu şi-a permis să plătească impozitul acestei clădiri impozante, noul proprietar a închiriat parterul unor romaşcani. Sergiu Celibidache s-a născut aici şi a urmat şcoala primară la Şcoala Vasile Alecsandri. Marele dirijor a spus mai târziu că nu s-a născut la Roman, dar noi, cu mulţi ani în urmă, am făcut cercetări şi am descoperit certificatul de naştere la starea civilă. Regretatul Iosif Sava ştia cu precizie că Celibidache este născut la Roman şi a contrazis-o multă vreme pe văduva acestuia, Ioana Celibidache care susţinea altceva"*, a povestit profesorul Gheorghe A.M.Ciobanu.

În lista monumentelor istorice elaborată de Institutul Naţional al Monumentelor Istorice, casa în care a văzut lumina zilei Sergiu Celibidache este înscrisă cu nr. 370 sub denumirea de Casa vornicului Done, datată 1828. *„Imobilul, unul dintre cele mai vechi din Roman, a fost construit în stilul conacelor boiereşti, în perioada în care bogătaşii din zona rurală veneau către oraş. În intervalul 1816-1820 casa a fost vândută vornicului Grigore Done. Moştenitorii vornicului au transmis mai departe casa ofiţerului Demostene Celibidache. Sigur, valoarea istorică a clădirii a crescut mult pentru că aici a crescut marele dirijor. Dar nu trebuie să uităm că unul dintre proprietari, vornicul Done, este cel care a ridicat Biserica Sfântul Gheorghe şi a înfiinţat prima şcoală în vechiul târg, pe actualul spaţiu al Şcolii Vasile Alecsandri. Am înregistrat această casă în 1964 pe lista naţională a Monumentelor Istorice. Din punct de vedere arhitectonic, casa are numeroase elemente de arhitectură clasică, la exterior cu coloanele acelea angajate, cu terasele, cu feronerie şi cu un subsol amenajat în arcade. La nivelul superior casa este realizată în acelaşi stil clasic cu fronton şi bogate decoraţiuni de factură barocă. Nu este singura casă construită în acest stil, mai sunt cea de pe Ştefan cel Mare cu numărul 238 şi casa în care s-a născut Ion Ionescu de la Brad. Sunt cele mai vechi clădiri din oraş, care au scăpat de campania de demolare a zonelor istorice iniţiate de comunişti. Din nefericire, această bijuterie arhitectonică a fost lăsată în paragină, din punctul meu de vedere, cu rea intenţie şi mai ales pentru a i se reduce valoarea. O altă lovitură pe care a primit-o imobilul a fost aceea că s-a construit monumentul din faţă care, efectiv, l-a îngropat. Toate scurgerile de apă se află la temelia acestei clădiri, iar blocul acela uriaş construit în vecinătate i-a compromis temelia"*, a spus prof. dr. Vasile Ursachi.

Autorităţile susţin că au venit veşti bune de la moştenitorii marelui dirijor: imobilul va fi donat Ministerului Culturii. Oamenii de cultură din Roman speră că nu vor urma alţi 12 ani de aşteptare până ce monumentul se va prăbuşi, ci că va fi cuprins într-un proiect generos care, finalizat, să întâmpine cum se cuvine cei 100 de ani ce se vor împlini de la naşterea romaşcanului Sergiu Celibidache, în 2012.

Decupaje

Suflet de primăvară

bibliotecar **Doina ENEA**

I-am aşteptat prima ploaie şi primul ghiocel, prima rază de soare. O sărbătorim! Sărbătorim toate femeile.

Fiecare dintre ele aduce o primăvară în suflet, o primăvară veşnică şi caldă. Un suflet de femeie e de ajuns să răstoarne zidurile unei cetăţi pe care nimeni nu cutează să le privească măcar, să aline suferinţe, să vindece cu un zâmbet…

O comparăm cu florile şi cerul senin de mai. Timpul are un singur cadru: al ei.

Din umbră îţi călăuzeşte fiecare pas, fără s-o vezi, s-o auzi. Te cunoaşte ca pe sine ; îţi ştie gândul, te lasă să-ţi urmezi destinul. Naşte o generaţie, o creşte, iubind-o, pentru a o privi cum îşi ia zborul.

O iubim şi o respectăm pentru că merită mai mult, pentru că merită tot ce este mai bun. Şi nu ne trebuie o zi în an pentru a-i arăta ce simţim cu adevărat.

Identitate romaşcană*

(partea I)

dr. Dan ARVĂTESCU

Analiza evoluţiei comunităţilor umane de-a lungul istoriei, sub aspect cultural, material, biopsihologic, constituie un domeniu interdisciplinar extrem de complex şi controversat. De ea se ocupă istoricii, sociologii, antropologii, filosofii, etnologii etc. Acest tip de abordare a problemei a avut de-a lungul anilor diverse denumiri[1]. Cel care pare cel mai adecvat este termenul de filosofie critică a istoriei, termen acreditat de Raymond Aron şi reluat de Neagu Djuvara[2].

Pentru fiecare popor, etnie sau comunitate este important să-şi cunoască identitatea spirituală. Altfel spus, va trebui să răspundă la întrebări de tipul: „cine suntem?", „de unde venim?", „unde am ajuns?", „încotro ne îndreptăm?" şi, mai ales, „care sunt elementele biopsihologice care ne deosebesc de alţii şi ne fac unici?"

Identitatea spirituală romaşcană poate exista şi poate face obiectul unei cercetări ştiinţifice. Considerăm că e obligatoriu pentru viitorul comunităţii noastre să ne cunoaştem elementele identitare bio-psiho-sociale, şi de aceea propunem atenţiei – pe parcursul a două numere din publicaţia noastră - un studiu care nu epuizează subiectul, dar poate suscita interesul pentru cunoaşterea identităţii romaşcane. În prima parte a acestui studiu vom face câteva precizări terminologice necesare pentru a aborda, în cea de a doua parte, însăşi identitatea romaşcană.

Filosofia critică a istoriei şi studiul civilizaţiilor

Din perspectiva filosofiei critice sau analitice, după şcoala americană, studiul societăţii umane în evoluţia şi devenirea ei istorică se face pe unităţi de studiu numite civilizaţii.

O civilizaţie cuprinde un ansamblu de culturi care prezintă o unitate de moravuri, tehnici, arte, credinţe, acoperind arii mari geografice, mai multe etnii, state şi evoluând timp îndelungat (în general peste 2000 ani) într-o succesiune de etape sau faze bine cuantificate şi repetabile la fiecare dintre ele. Acest concept vine să arunce o altă lumină asupra evoluţiei istorice, renunţându-se la periodizarea clasică a istoriei (comuna primitivă, sclavagism, ev mediu etc.). Astfel, într-un anumit moment istoric, se pot întâlni civilizaţii umane aflate în diverse stadii de evoluţie, unele aflate în faza larvară, altele aflate în faze diferite, poate chiar în curs de dispariţie. Iată câteva exemple: civilizaţiile egipteană, babiloniană, cretană, indiană, chineză, grecoromană etc. Cercetătorii evidenţiază existenţa a treisprezece civilizaţii cunoscute până în prezent, grupate în trei generaţii succesive. Argumentaţia noastră însă nu se va opri la a aprofunda conceptul de civilizaţie.

În interiorul oricărei civilizaţii există unităţi mai mici numite culturi. Orice ansamblu uman, etnic sau multietnic, care are conştiinţa particularităţii sale în raport cu restul, va crea o cultură indiferent de cât de întinsă e ea în timp şi spaţiu. *„Termenul de cultură ar putea desemna ansamblul tehnicilor, moravurilor, instituţiilor, credinţelor, artelor şi al altor creaţii spirituale ale unui grup etnic"*[3].

Nucleul *„dur"* al unei culturi, cel care defineşte şi constituie liantul care împiedică dezagregarea ei, e format aşadar din mai multe elemente. Unele din ele de natură spirituală (arta, morala), altele de natură materială (ansamblul realizărilor tehnice) legate între ele prin acel liant unic numit limba proprie. Dezvoltând această afirmaţie, pornind de la logica ei, ajungem la esenţa demonstraţiei noastre, adică la identitate culturală şi spirituală.

Sinteza ce rezultă din analiza complexă a istoriei evoluţiei, culturii, creaţiei materiale, ba chiar şi din analiza prospectivă a şanselor de viitor ale unei comunităţi umane ne duce inexorabil la conceptul de spirit al acestei societăţi. Mai clar şi mai sintetic, N. Iorga spunea în 1936: *„Istoria oricărei vremi nu este decât manifestarea, în anumita formă a spiritului acelei vremi"*[4]. Acelaşi sens îl au şi cuvintele lui Hegel spuse în urmă cu trei secole: *„Istoria universală nu este decât înfăţişarea spiritului în timp"*[5].

Importanţa definirii identităţii spirituale

Prin urmare, dacă dorim să cunoaştem o societate umană, să vedem ce este ea, cu ce tip de cultură a îmbogăţit patrimoniul umanităţii, cum a evoluat în timp şi ce viitor are acea comunitate va trebui să cunoaştem spiritul ei concret.

Spiritul concret al unui popor este cel care îl deosebeşte, îl face unic şi irepetabil pe scara istoriei. Spiritul unui popor este cel care creează valorile spirituale şi materiale, îi dă acelui popor un trecut la care să se raporteze, o coeziune bazată pe aspiraţii şi valori comune. Poate cel mai important este să spunem că de vitalitatea spirituală a poporului sau comunităţii respective depinde şansa lui de a evolua în viitor, şansa de a nu se dezagrega şi a nu dispărea din istorie.

„Spiritul (unui popor n.n.) - *el singur - este ceea ce se manifestă prin faptele şi prin tendinţele poporului, este ceea ce izbuteşte să se realizeze pe sine, să se bucure de sine, să se cunoască pe sine, căci menirea sa este să se zămislească pe sine. Cel mai de preţ lucru pentru spirit este însă să se ştie pe sine, căci menirea sa este să se zămislească pe sine"*[6].

Concluzia este deci că e important pentru fiecare popor, etnie sau comunitate, ba chiar pentru fiecare conştiinţă trăitoare în interiorul acestora să-şi cunoască propria identitate spirituală. Altfel spus, va trebui să răspundă la întrebări de tipul: *„cine suntem?", „de unde venim?", „unde am ajuns?", „încotro ne îndreptăm?"* şi, mai ales, *„care sunt elementele biopsihologice care ne deosebesc de alţii şi ne fac unici?"*

Obiectiv vs subiectiv în cercetarea istorică

Întrebarea legitimă care succede acestor afirmaţii e următoarea: Este posibilă cunoaşterea obiectivă a tuturor elementelor din trecutul unei societăţi pentru a afla adevărul istoric şi pentru a putea defini corect identitatea sa spirituală?

Este cunoscut faptul că omul nu a fost creat având în structura sa sufletească ceea ce se numeşte

„*curiozitate istorică*". Aceasta pare a fi o creație a antichității. Pe de altă parte, evoluția diverselor grupuri umane a lăsat suficiente urme arheologice şi documente scrise care să permită celui dotat cu inteligență şi curiozitate să poată afla adevărul istoric despre evoluția unei societăți. Ei bine nu e aşa simplu. La eterna întrebare: „*există istorie adevărată?*" - majoritatea istoricilor au dat răspuns negativ.

Exista o istorie trăită (History as actuality), există o istorie ca vestigiu (History as record) şi o istorie scrisă (History as Thought)[7]. Conştiința istorică e cea care, scriind istoria, o face să existe. Cercetătorul se bazează în aflarea adevărului istoric pe mărturii de istorie trăită, pe vestigii istorice, dar neîndoielnic în analiza sa elementele de interpretare subiectivă vor lăsa o puternică amprentă. Imanuel Kant vorbea de o prăpastie ontologică între noi şi realitate. Alții, mai radicali, spun că istorie obiectivă nu există, dând exemple de viziuni diferite despre semnificația unui fapt istoric privit în epoci diferite şi din perspective (şcoli istorice) diferite. Chiar dacă am aduna fără a le comenta, documente despre un fapt istoric, tot am fi subiectivi prin selecția care s-ar face cu ele. Astfel, istoricul interpretează evoluția umană dând prioritate şi semnificație unor fapte istorice pe care le consideră ca având semnificație obiectivă şi care îi folosesc în stabilirea cauzalității necesare demonstrării teoriei sale. Ei bine, dacă subiectivismul naratorului tulbură identificarea adevărului istoric, cum putem minimaliza acest efect? La fel ca în orice tip de cercetare ştiințifică şi în istorie, obiectivitatea observatorului va fi cu atât mai mare cu cât poziția sa față de sistemul studiat va fi mai depărtată în timp şi spațiu. Iată de ce studiul comunităților umane din perspectiva filosofiei istoriei pe structuri tip culturi ori civilizații mult întinse în timp şi spațiu are şanse mult mai mari de a fi mai obiective, adică mai aproape de adevăr. Pe aceste sisteme mari istoricul poate desluşi mai bine firele tainice ale evoluției, poate vedea mai bine ansamblurile cauză-efect şi poate reface în sens invers drumurile tainice ale istoriei progresului umanității.

Întorcându-ne la întrebarea care a generat paranteza noastră, observăm că pentru cercetătorul care studiază identitatea spirituală a unei comunități, căutarea adevărului e şi mai dificilă, întrucât, pe lângă greutatea aflării adevărului istoric, mai trebuie să lucreze cu elemente de analiză provenite din varii ştiințe (sociologie, psihologie populațională, antropologie, etnografie, filosofie ş.a.m.d.). Nicolae Iorga, într-unul din cursurile ținute la Universitate, are o părere diferită, profund originală, despre modul în care cercetătorul ar trebui să abordeze această problemă: „*Dacă însă părăseşte cineva aparența, dacă părăseşte forma şi caută fenomenul sufletesc, dacă se îndreaptă către omul acela interior, individual sau de grup, lucrurile se pot prezenta altfel. Atunci vede cercetătorul care sunt adevăratele linii de cercetare...*"[8]. Iată cât de complicată e problema cunoaşterii identității spiritului unei comunități umane, însă cât de pasionant şi cât de important

pentru ea e aceasta.

Factori care intervin în cristalizarea identității de grup

Putem chiar intra în profunzimea subiectului. Imediat ce un grup de oameni se stabileşte într-un teritoriu, se produc în interiorul colectivității mutații profunde care țin de o multitudine de factori. Să începem cu factorul genetic: amestecul genelor în interiorul grupului asociat cu amestecul cu populații preexistente pe acel teritoriu sau cu populații venite ulterior face ca în final, la scară istorică, să poată fi identificată antropologic o tipologie umană caracteristică grupului. Această tipologie nu e numai legată de fizic, ci şi de componente caracteriale. De exemplu, populațiile nordice sunt preponderant blonde sau popoarele sudice sunt în general gregare etc. Unii cercetători consideră că fiecare om poartă chiar de la naştere un bagaj bio-psihologic ancestral propriu tipologiei populației din care provine şi de care nu poate scăpa nici dacă migrează în alt mediu.

Factorii de mediu sunt şi ei importanți în cristalizarea în timp a unei identități proprii de grup. Aici intră: latitudinea, altitudinea, apele, căile de comunicații, clima, direcția curenților de aer etc. Nu voi intra în amănunte, dar sunt nenumărate exemple care arată fără urmă de îndoială că mediul a solicitat creativitatea, a determinat stimularea adaptabilității şi prin ea apariția la o populație a unor înclinații spre anumite domenii ale vieții materiale şi nu numai.[9]

Interacțiunea cu grupuri alogene, de care aproape niciun grup uman n-a scăpat în istorie, a determinat şi încă determină modificări în sufletul interior al grupului nu numai pe cale genică, dar şi prin aport cultural şi psihic. Pentru contactul a două civilizații, două culturi, două grupuri umane distincte cultural, s-a folosit şi se foloseşte termenul de aculturare (aculturație). În acest proces în care două societăți vin în contact există trei posibilități: fie acceptarea noii culturi, fie respingerea ei, fie împrumuturi reciproce, uneori până la contopirea lor în ceva nou. Ultima variantă e cea mai întâlnită, mai ales în prezent când comunicațiile sunt la scară planetară, când nimeni nu scapă de interferențe culturale. Astfel, aculturarea e posibil a fi înțeleasă ca „*procesul de transformare pe care îl suportă orice cultură în contact cu altă cultură*"[10].

Nucleul identitar de bază: religia, limba şi obiceiurile

Toți termenii explicați mai sus nu răspund însă la o întrebare simplă: Când putem vorbi la o populație de maturizarea ei într-o identitate spirituală asumată în plan colectiv şi inculcată în structura psihologică individuală, în omul interior din fiecare?

Se poate vorbi de o identitate proprie unui grup atunci când elementele care generează structura morală a grupului sunt definite şi acceptate. Aceste elemente țin în primul rând de religie. Un alt element este limba proprie, adică de fapt fondul cuvintelor de bază şi baza morfologică şi sintactică a vorbirii, căci în rest şi limba suferă un permanent proces de adaptare. Un al treilea element este fondul comun de obiceiuri şi practici colective. Aceste trei elemente: religia, limba şi obiceiurile constituie nucleul identitar de bază, sunt cele care creează spiritul conservator al unei societăți, cel care e responsabil de sentimentul de coeziune şi apartenență la grup.

Deplina formare spirituală a unei societăţi se consideră atunci când apar producţii artistice proprii. Generalizând, putem spune că fervoarea creativă a unei culturi e direct proporţională cu starea ei de sănătate spirituală. Scăderea geniului creativ la un popor poate marca începutul unei oboseli psihologice colective care slăbeşte coeziunea şi duce la dezagregare. Iată de ce trebuie studiată şi asumată identitatea spirituală la o colectivitate: putem nu numai afla cine suntem, ci putem afla încotro ne îndreptăm, care sunt semnele de boală şi îmbătrânire ale societăţii în care trăim.

Pe parcursul istoriei sale, un grup cu identitate spirituală bine conturată are o vitalitate spirituală care-i permite să crească, să evolueze, să facă faţă diverselor provocări ale istoriei, şi astfel să supravieţuiască. Aici se pot discuta elementele care periodic ajută, dând un nou imbold vitalităţii spirituale. În primul rînd sunt elementele de dezordine internă. Din când în când sistemul nostru acumulează energii negative care la un moment dat pot să-i blocheze evoluţia. Aici se încadrează, de exemplu, situaţiile de criză economică, politică sau socială. Revoltele sau revoluţiile din interior pot debloca energii pozitive, pot revigora psihologic masele, pot drena energiile negative şi oboseala psihologică, pot da un nou avânt spiritului colectiv. Un alt caz e cel al societăţilor monomorfe etnic. Ca şi cum lipsa unui sânge proaspăt în organism ar cauza îmbătrânirea lui şi societăţile care refuză inserţia socială a elementelor alogene au un viitor precar. Societăţile cu psihologie activă, cu spiritualitate vie sunt în genere societăţi cu probleme, cu polarizare socială şi politică, cu schimburi externe de tot felul, cu preocupări externe complexe. Societăţile ajunse la un grad de imobilism social şi politic, poate cauzate de prea marea bogăţie internă, poate cauzate de prea marea lor putere externă (de exemplu, imperiile ajunse în faza maximală), au în ele germenul morţii şi dezagregării. Ele nu mai creează valori în interior, ci le importă, morala şi obiceiurile se pierd, anchiloza spirituală va precede moartea lor.

Studiul acestui suflet identitar colectiv necesită analiza multor sisteme, de la marile civilizaţii la diversele culturi, de la populaţii mari numeric şi întinse ca aşezare geografică până la colectivităţi mici, dar cu particularităţi structurale şi evolutive, care şi ele pot oferi cercetătorului modele de studiu din care să se tragă concluzii revelatoare.

Pentru societate în sine, cunoaşterea identităţii sale culturale şi spirituale are un alt tip de importanţă. Spiritul unui popor este în final tot ceea ce oamenii lui au migălit secole sau milenii în conştiinţa colectivă, tot ce a fost, ce a creat, ce a visat acel popor, contribuţia cea mai preţioasă la civilizaţia universală. Dar mai ales acest suflet colectiv e baza existenţei noastre ca indivizi, e numele, e conştiinţa, e temelia pe care ne clădim fiinţarea în această lume. Fără identitate spirituală ne-am întoarce la barbaria începutului.

Note

*Studiu introductiv la monografia *„Municipiul Roman şi comunitatea ruşilor lipoveni”*, alcătuită de prof. Petru Flenchea (Editura Papirus Media, Bucureşti, 2009).

1. Neagu Djuvara, *„Civilizaţii şi tipare istorice”*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2007; denumiri echivalente: filosofie a culturii la Spengler, morfologie a culturilor la Frobenius, sociologie la Sorokin, antropologie a culturii la Kroeber, culturologie la Leslie White etc.

2. Raymond Aron, *„Introducere în filosofia istoriei”*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997.

3. Neagu Djuvara, *op. cit.*, p. 15;

4. Nicolae Iorga, *„Figuri reprezentative din istoria universală”*, Editura All, Bucureşti, 2001, p. 11.

5. G. W. F. Hegel, *„Prelegeri de filosofie a istoriei”*, Editura Paralela 45, p. 100;

6. Ibidem, p. 99.

7. Neagu Djuvara, *„Există istorie adevărată”*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2004, p. 17.

8. Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 13.

9. Dumitru Drăghicescu, *„Din psihologia poporului român”*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005, p. 33.

10. Neagu Djuvara, *„Civilizaţii…”*, op. cit., p. 324.

ecupaje

Nostalgie

bibliotecar Doina ENEA

E toamnă. Blândă, frumoasă, cochetă şi perfidă ni se cuibăreşte în suflet, în gânduri… Asemenea nouă o simte şi natura: o îmbătătoare simfonie de culori şi sunete pe care nu te mai saturi ascultând-o, privind-o…Trece maiestuoasă peste livezi,câmpuri, parcuri şi…peste noi. Trece vestejind totul în calea ei, ca într-o nebunească frenezie, scoţând la iveală roadele, bogăţia…

Natura e veselă şi tristă totodată. Peste noi când trece, cu fiece an, mai adaugă un regret sau o împlinire şi ne avertizează tandru că în noi, ca o forţă latentă, înţelepciunea se coace. Şi când în *„toamna vieţii“* va ieşi la iveală, toamna-anotimp va fi mulţumită, pentru că roadele , indiferent de natura lor, în vremea ei se culeg.

Pentru şcolari toamna are parfumul suav şi de neuitat al primei zi de şcoală, ai primilor paşi într-o lume necunoscută, dar atât de ispititoare. Primele litere, primele cifre scrise de mânuţa lor plăpândă, abecedarul, doamna învăţătoare, clasa, colegii…Toate acestea au parfumul toamnei, care rămâne neschimbat în sufletele noastre, peste ani, şi bine tăinuit într-un sertăraş ascuns al inimii. Emoţiile primei zile de şcoală ne încearcă în fiecare an, chiar dacă de-atunci a trecut ceva vreme. Între timp am crescut dar în faţa unei asemenea emoţii sufletul tot de copil rămâne şi te confunzi cu puiul de om pe care, într-un anume moment al vieţii tale, îl duci de mânuţă în prima lui zi de şcoală.

Am minţi dacă n-am recunoaşte că , uneori, nencearcă regretul. Regretul anilor ce trec. Şi numai toamna e de vină, cu nostalgiile ei !

Copaci albi, copaci negri stau goi într-un trist decor. Regretele plâng. Şoapte de vânt mângâie plopii despuiaţi. Pustiu. Melancolie. Copacii oftează după frunzele care le stau la picioare, parcă rugându-se. Roşii, galbene, ruginii…

Au căzut, lovite parcă de-un tiran, care e *timpul*. Şi-acum dorm. Câte o pală de vânt le mai înfioară, asemeni unor plăcute emoţii. Şi-atunci dansează un dans numai de ele ştiut, ca un ritual, acelaşi în fiece an şi… parcă în fiece an altul. E spectacolul toamnei oferit nouă, sufletelor noastre mistuite de regrete şi nostalgii, ochilor noştri arşi de lacrimi… Toamnă, asemeni copacilor tăi, aştept să-mi înfrunzească sufletul la primăvară!

File ruginii rup din calendar şi… într-o pornire exaltată aş striga celor ce trec fără s-o observe: *„Este toamnă… iar! “*

Profesorul Ion N. Teştiban

Minodora URSACHI

La scurt timp după venirea mea în Roman, oraş ce-şi poartă cu mândrie nu numai existenţa de peste şase sute ani, ci şi încărcătura lor istorică şi spirituală, numele atâtor personalităţi marcante ale ştiinţei şi culturii româneşti pornite de aici, am cunoscut un om deosebit, de mare sensibilitate şi nobleţe sufletească, - ***profesorul Ion N. Teştiban****. Un erudit, înzestrat nu numai cu ştiinţa şi arta transmiterii de cunoştinţe ci şi a cercetării ştiinţifice, mult îndrăgit şi preţuit de colegi, elevi şi prieteni.*

A văzut lumina zilei aici, la Roman, pe data de 18 octombrie 1896, unde a copilărit şi a trăit toată viaţa, într-o frumoasă casă de pe strada Bogdan Dragoş, care acum nu mai există, fiind demolată, lăsând loc construirii de blocuri. A urmat cursurile Gimnaziului *„Roman Vodă"* pe care le-a absolvit în 1913, iar după terminarea studiilor superioare a funcţionat ca profesor de latină, istorie şi geografie la Liceul *„Roman Vodă"* în perioadele:

- octombrie 1928 - ianuarie 1929
- noiembrie 1946 - martie 1949
- 1 septembrie 1950 -1 decembrie 1951
- martie 1952 -1 septembrie 1957

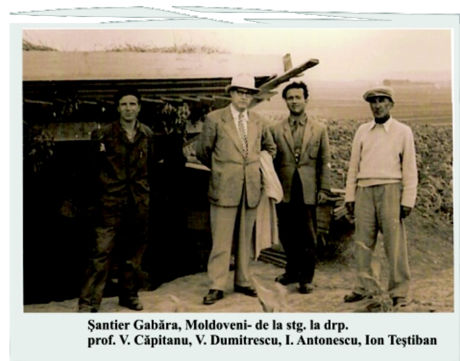
Figură importantă pentru Muzeul de istorie din Roman

Pentru profesorul Ion Teştiban, ieşirea la pensie nu a însemnat însă şi încetarea activităţii. Preocupările sale de cercetare şi valorificare a istoriei locurilor de care era legat sufleteşte au continuat în cadrul Muzeului de Istorie, proaspăt înfiinţat, la vremea aceia - septembrie 1957, în calitate de muzeograf, începând de la 1 aprilie1958 şi până la sfârşitul vieţii, 1964.

De altfel, încă de la liceu, personalitatea marelui profesor I. Teştiban s-a remarcat prin îmbinarea în mod strălucit a măiestriei de pedagog, a eticii profesionale cu dorinţa cunoaşterii şi interpretărilor izvoarelor istorice, a cercetării monumentelor de arhitectură religioase şi civile, ceea ce a făcut să se bucure de o deplină autoritate şi demnitate, nu numai în oraş ci şi în împrejurimi. Aşa se explică şi bogata sa activitate desfăşurată alături de distinsul profesor Nicolae Grigore Steţcu care cu pricepere şi eforturi susţinute a înfiinţat Muzeul de Istorie a Liceului *„Roman Vodă"*; - iniţiativa pe care a avut-o împreună cu profesorii N. G. Steţcu, Iacob Avram, D. Avram, I. Reţeanu a înfiinţării la Roman a unui Muzeu de Istorie care să oglindească prin mărturii autentice materiale şi spirituale existenţa şi evoluţia comunităţilor umane din această zonă a Moldovei de-a lungul secolelor, a unor momente importante din trecutul istoric al oraşului pentru apărarea fiinţei şi integrităţii naţionale.

- deplasările pe teren cu elevii pentru depistarea de aşezări din diferite perioade istorice şi colectarea de materiale arheologice, în speranţa organizării unui muzeu *„al fostului ţinut al Ţării de Jos"*, printre care amintim depozitul de bronzuri descoperit în 1957 la Doljeşti - Roman compus din 8 fragmente de seceri şi topoare, publicat de Acad. Mircea Petrescu-Dâmboviţa şi prof. Ion Teştiban.

Şantier Gabăra, Moldoveni- de la stg. la drp. prof. V. Căpitanu, V. Dumitrescu, I. Antonescu, Ion Teştiban

- organizarea unor excursii de studiu cu elevii la diferite obiective pentru cunoaşterea istoriei oraşului şi a împrejurimilor, la Cetatea Smederova sau la aşezările de la Hăbăşeşti urmate de lucrări practice. Fiecare elev era obligat să lucreze câte o planşă, o machetă sau o fotografie a unui monument ori document.
- convingerea şi susţinerea ideii dr. Epifanie Cozărăscu în crearea unui Muzeu de Istorie a Medicinii pe lângă Spitalul Municipal.

În cei şase ani cât a profesat ca muzeograf la Muzeul de Istorie, am trăit împreuna zbuciumul anilor de început ai vieţii muzeistice la Roman, privind formarea şi dezvoltarea patrimoniului, conservarea şi restaurarea materialelor arheologice, valorificarea expoziţională şi ştiinţifică a cercetărilor întreprinse, dar şi satisfacţia împlinirilor.

Bogată activitate publicistică pe teme de istorie

Datorită profesorului Ion Teştiban, ne bucurăm astăzi că Muzeul din Roman este posesorul unei valoroase lucrări executată în anul 1884 de **pictorul Epaminonda Bucevschi (1843-1891)** reprezentând **Portretul Domnitorului Ştefan cel Mare** pe care a salvat-o în 1957 împreună cu directorul Vasile Ursachi dintr-un grajd al Primăriei Roman, fiind distrusă în timpul celui de al doilea război mondial. Comandată de ilustrul Episcop de Roman, **Melchisedec Ştefănescu (1822-1892),** lucrarea a constituit punctul de pornire al începuturilor Muzeului de Artă. În urma restaurării de către specialiştii de la Muzeul Naţional de Artă Bucureşti, ea se află expusă la Muzeul de Istorie Roman, secţia medievală şi trezeşte un real interes în rândul vizitatorilor.

Era o plăcere să-l asculţi făcând ghidajul grupurilor de vizitatori, în special la elevi. Era bucuria profesorului de a lucra din nou cu ei, era bucuria muzeografului în prezentarea vieţii materiale şi spirituale a comunităţilor omeneşti din diferite perioade istorice prin ilustrarea unor bogate şi reprezentative materiale arheologice provenite din cercetările efectuate de Muzeul de Istorie, chiar din prima campanie de săpături arheologice din 1957 de la Gabăra - Moldoveni, la care profesorul Ion Teştiban a participat alături de muzeografii Viorel Căpitanu, Vasile Ursachi, Minodora Ursachi, Constantin Buzdugan şi Iulian Antonescu, şeful de şantier.

Încă din tinereţe a avut o bogată activitate publicistică pe teme de istorie naţională sau locală la diferite reviste şi ziare. Atras de frumuseţea impunătoare a Catedralei Episcopale a

Romanului care de fiecare dată când o vedea îi crea puternice impresii şi trăiri sufleteşti, profesorul Ion Teştiban mărturiseşte: ***„Este adevărat că cea mai puternică clipă de vrajă ţi-o dă primăvara: e ceasul ei de descântec… E nevoie să fie la amurg, în închinările tăcerii şi pomii numai înmuguriţi pentru a se întreţesea o armonie între frumuseţea ei şi cea a naturii",*** căreia i-a dedicat mai multe studii dintre care două intitulate ***„Dintr-un pridvor cu fresce"*** şi ***„Catedrala Romanului"***, apărute la Tipografia şi Legătoria Şcoalei de Arte şi Meserii Gr. II Roman.

Aspect şantier - de la stg. la drp.
prof. V. Dumitrescu, I. Antonescu, Ion Teştiban, V.Ursachi

În prefaţa studiului ***„Catedrala Romanului"***, autorul specifică, ***„Rândurile de faţă cuprind puţin din ceea ce trebuie spus asupra arhitecturii şi picturii Catedralei episcopale din Roman. Ele au alcătuit o conferinţă ţinută la Societ. Cult. „Miron Costin", prin care s'a urmărit să se dea câteva cunoştinţe unui public încă strein de arta noastră veche…***

Promitem o cercetare amănunţită după toate cerinţele de artă şi ştiinţă în cursul acestui an", întrucât autorul avea crezul său privind iubirea şi respectul faţă de înaintaşi. ***„Înconjurând cu simţul iubirii trecutul nostru artistic făurit de generaţiile apuse, păstrând comoara de gând, simţăminte şi trudă a lor, căutând să reînviem şi să repunem în lumină urmele sale, ne vom regăsi odată fiinţa noastră întreagă şi distinctă, pe care vom putea cu adevărat construi temeinic edificiul cultural autohton al naţiunii noastre şi indirect al umanităţii".***

Aceleaşi gânduri şi sentimente le-a avut şi în susţinerea numeroaselor şi interesantelor conferinţe, expuneri, prezentări de expoziţii temporare, lecţii practice cu elevii etc.

„Excursionistul"

Excursionistul - Ion Teştiban, în grafica pictorului Gheorghe Iliescu

Mulţi dintre foştii săi elevi sau participanţi la aceste activităţi îşi amintesc cu admiraţie şi respect de acest împătimit al cunoaşterii, Ion Teştiban. **Prof. Dr. George Popa**, medic şi scriitor (cărţi de medicină, poezii, eseuri de artă şi literatură, de sinteze asupra spiritualităţii universale), cu ocazia acordării titlului de **Doctor Honoris Causa** al Universităţii „George Enescu", Iaşi, 1 oct. 2008, fost elev - seminarist - al Seminarului *„Sfântul Gheorghe"* din Roman, în cuvântul său referindu-se la câteva momente semnificative din viaţa sa sublinia **„În ce priveşte arta dramatică, în adolescenţă, impresionat de un amănunt din Hamlet, povestit de un *ilustru profesor de istorie Ion Teştiban*, şi anume, ideea introducerii unei simulări teatrale în universul unei piese de teatru, - am parcurs opera demiurgului care a intrat în competiţie cu natura în crearea de suflete - într-o uriaşă epopee a conflictului dintre bine şi rău, despre care aveam să scriu - mult mai târziu - în lucrarea *Trei feţe ale sublimului*.**

Dincolo de această latură a temperamentului său, i-am cunoscut şi o alta, cea boemă, romantică. I-a plăcut libertatea, să facă ceea ce îi place, să nu fie încorsetat de unele principii sociale. Din acest motiv, probabil, deşi era un admirator al femeilor frumoase, inteligente, cu spirit gospodăresc nu şi-a dorit întemeierea unei familii. A rămas un celibatar convins, rezistând unor insistenţe primite de la cunoscuţi sau de la sora sa Sofia, căsătorită cu inginerul Emil Grudnischi, la care a locuit şi pe care l-a îngrijit cu toată afecţiunea unei bune surori, sensibile şi cu educaţie aleasă. Avea, în schimb, mulţi prieteni cu care se întâlnea, discutând ore întregi, diferite probleme, până dimineaţa chiar, uneori în liniştea şi frumuseţea nopţilor de vară, în compania unui vin bun şi aromat.

Se simţea bine, de asemenea, în mijlocul naturii. Captivat de frumuseţea, farmecul şi aerul ei proaspăt, înviorător, profesorul Ion Teştiban a purtat mereu în suflet dorul călătoriei.

Deseori, cu elevii, prietenii sau singur îl vedeai cu rucsacul în spate străbătând potecile munţilor, pădurilor, sau poposind la monumente istorice şi religioase, dornic să vadă lucruri noi şi interesante. Cunoscutul şi mult apreciatul pictor şi grafician, Gheorghe Iliescu, cu indubitabilul său talent portretistic, ne-a lăsat imaginea profesorului ***Ion Teştiban*** în această ipostază, într-o excelentă lucrare intitulată ***„Excursionistul"***, executată cu peniţa în tuş şi acuarelă care surprinde prin siguranţa liniei şi accentuarea contururilor în redarea expresivităţii fizionomice, dinamismul atitudinii, precum şi starea de destindere sufletească.

Spirit viu al intelectualităţii romaşcane

Fire energică, cu proiecte de studiu în lucru, cu gânduri şi idei ce urmau a fi publicate, fără să fi fost suferind, a fost luat însă, pe neaşteptate, chiar în timpul activităţii, de primele simptome ale unei boli care necesita imediat o intervenţie chirurgicală. Eram alături de el eu şi bunul său prieten, pictorul Grigore Andreescu, directorul Şcolii de Muzică şi Arte Plastice care funcţiona în aceeaşi clădire cu Muzeul de Istorie, la etaj, acum sediul PSD-lui, de pe strada Ştefan cel Mare. Deşi l-am dus imediat la spital pentru internare şi operat de ocluzie intestinală, organismul dumnealui nu a rezistat prea mult timp după operaţie şi a cedat la 2 octombrie 1964.

A plecat dintre noi **Omul,** spirit viu al intelectualităţii romaşcane, un model de erudiţie şi seriozitate profesională, de modestie şi generozitate. **Profesorul** cu calităţi didactice superioare care cucerea atenţia elevilor prin atractivitatea şi consistenţa temelor predate, prin elementele de noutate aduse, prin dragoste şi răbdare în sensibilizarea elevilor privind cunoaşterea istoriei şi civilizaţiei umane. **Istoricul** şi cercetătorul pasionat şi meticulos, interesat direct de studierea istoriei locale, de importanţa învăţării ei în şcoală - *„nu mai este de acceptat absenţa în predarea istoriei, a evenimentelor locale care deschid un interes deosebit pentru elevi"*, menţiona printre altele, profesorul Ion Teştiban. El rămâne pentru noi cel care ***„În viaţa lui/ Cinstit împlinită/ Cartea i-a fost şi/ Armă şi iubită"***, după cum îl caracterizează bunul său prieten, inginerul Petru Silberg prin versurile inscripţionate pe piatra de mormânt care are la partea superioară forma, tot de carte, deschisă, ea fiindu-i prietenul său credincios.

Renumitul şi neobositul **doctor Epifanie E. Cozărăscu** în impunătoarea sa apariţie editorială din 2007, **Paramedicalia - Proză scurtă paramedicală şi de alte origini cu nuanţă literar istorică**, la capitolul **„Dintre personalităţile Romanului din afara sferei medicale",** prezintă imaginea adevăratului profesor, om de cultură, de înaltă gândire şi aleasă simţire - Ion Teştiban

Eu şi proaspătul director al Muzeului de Istorie - Vasile Ursachi, tineri fiind, am fost onoraţi de prietenia distinsului profesor, de dragostea şi eleganţa sa, fiindu-ne primul îndrumător în cunoaşterea locurilor şi oamenilor de seamă ai acestui oraş,

Cu regretul că ne-a părăsit prea devreme, personalitatea valorosului profesor şi cercetător va rămâne veşnic vie în memoria şi sufletul nostru şi al tuturor celor care l-au cunoscut, cu sinceră preţuire şi respect. Numele profesorului Ion Teştiban şi realizările sale vor figura etern în ***cartea de aur a istoriei oraşului Roman.***

Urcuş spre Înviere

† Ioachim BĂCĂUANUL,
Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului

Cea de-a IV-a duminică din Postul Mare este închinată Sfântului Ioan Scărarul. Acest cuvios părinte a scris una dintre cele mai importante opere de spiritualitate, numită *Scara virtuţilor*, al cărei conţinut a însemnat imens pentru lumea creştină. *Scara* Sfântului Ioan este, după cum apreciază unii teologi, cea mai puternică scriere după Sfânta Scriptură şI Sfânta Liturghie. Este *Constituţia* sau cartea care analizează cel mai bine civilizaţia spiritualităţii ortodoxe.

Sfântul Ioan Scărarul este cel care, din materialele deja existente de la Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Atanasie, Sfântul Grigore Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur, a creat trepte suitoare spre bucuria cunoşterii lui Dumnezeu. Autorul *Scării* este cel care precizează cel mai bine că la Dumnezeu nu se poate urca decât pe scara virtuţilor. Viaţa creştinului - mai ales cea ascetică -, în Biserica lui Hristos, este comparabilă cu o scară care urcă la cer.

Hristos, scara care a unit cerul cu pământul

Sfântul Ioan a trăit, după cum se relatează în biografia lui, în pustiul Sinai, în peşterile din jurul Mănăstirii *„Sfânta Ecaterina"*, unde, mai târziu, ajunge şi stareţ. Ca vieţuitor al pustiului, la poalele muntelui pe care a coborât Dumnezeu la Moise, el petrecea în asceză desăvârşită, în rugăciune şi lucrare, gândind la întreaga lume, la destinele oamenilor care sufereau din cauza răului existent în lume.

Şi-n epoca în care a trăit Sfântul Ioan existau pelerini care urcau pe munte pentru a se ruga, în locul unde Domnul s-a arătat profetului Moise. Această urcare, ascensiune, a lor a devenit pentru Sfântul Ioan simbolul vieţii noastre spirituale creştine. Gândea adesea, o exprimă în inegalabila sa operă ascetică, că cel care a unit Cerul cu Pământul, coborând ca pe o scară la oameni, a fost Dumnezeu Omul - Iisus Hristos. Maica Domnului a fost asemuită cu o scară pe care S-a coborât Dumnezeu la noi ca să ne restaureze fiinţial, adică să ne scoată din robia păcatului şi a morţii.

Din momentul coborârii lui Dumnezeu, umanitatea a înţeles că cerul nu este departe de noi şi ne este accesibil, pentru că de la venirea lui Hristos în trup există o scară ale cărei trepte, urcându-le, putem accede la comuniunea cu Dumnezeu.

Pe scara virtuţilor, oprirea înseamnă coborâre

Observând pelerinii care urcau pe munte, Sfântul Ioan Scărarul a înţeles că niciodată nu trebuie să ne oprim din ascensiune, căci cel care nu urcă va fi nevoit să rătăcească în valea plângerii, rămânând captiv tenebrelor, ignoranţei, necunoaşterii. Or, viaţa veşnică, către care tindem mereu, în calitate de creştini şi practicanţi ai virtuţilor, este aceasta: *„să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis"* (Ioan 17, 3).

Atunci când urcăm pe o scară oarecare putem face câte o oprire, însă pe scara virtuţilor, oprirea înseamnă coborâre. De aceea, cel ce s-a angajat în urcuşul duhovnicesc nu trebuie să se oprească. Experienţa rugăciunii, în această privinţă, este revelatorie. Atunci când omul rugăciunii se opreşte să se roage pentru un anumit timp - deoarece, să zicem, are alte lucruri de împlinit - îi este greu să reia rugăciunea, aşa cum o avea mai înainte. Îi este greu să-şi reîncarce inima şi sufletul cu energia pe care a avut-o mai înainte şi începe să coboare în lumea sensibilă. Dacă sufletul încetează să mai urce, el coboară imediat, pierzând ceea ce a dobândit mai înainte prin experienţa mistică. Într-adevăr, viaţa noastră este ca o cale, ca un drum. Dar calea trebuie să fie Hristos. Cel care doreşte să ia acest drum şi gândeşte că poate fi creştin, chiar dacă se opreşte din drum, se înşală pe sine şi-L înşală şi pe Dumnezeu. În viaţa de creştin, dacă nu facem nimic pentru Dumnezeu şi nu călătorim cu El şi prin El, ne rătăcim şi putem să ne pierdem, căci umblăm în noaptea ispitelor şi a fărădelegilor acestei lumi.

În urcuşul duhovnicesc nu suntem singuri

Rostul Duminicii Sfântului Ioan Scărarul este de a ne îndruma să mergem permanent înainte către Hristos, în puterea Duhului Sfânt. Când ostenim şi nu mai putem urca spre El, purtând pe umeri crucea lui Hristos, să nu deznădăjduim, pentru că suntem în comuniunea Bisericii. Iar atunci când viem în această comuniune, celălalt de lângă noi, care merge pe aceeaşi cale, devine un Simon din Cirene, care ne ajută să ducem crucea mai departe.

În urcuşul duhovnicesc trebuie să înţelegem că nu suntem singuri, ci purtăm crucea pe care Hristos a pus-o pe umerii noştri, adaptată fiinţei noastre. Ca să înţelegem mai bine acest aspect al purtării crucii lui Hristos, să ne imaginăm drumul Golgotei, cu Iisus Care-şi purta Crucea spre răstignire.

După ce Iisus a fost osândit la moarte, prin răstignire, soldaţii romani L-au obligat să-Şi poarte crucea pe drumul calvarului, dar ostenit de atâtea batjocuri, scuipări şi schingiuiri a căzut de mai multe ori sub povara lemnului osândirii. Cum soldaţii voiau să-şi împlinească mai repede ordinul pe care-l primiseră, au silit pe un Simon din Cirene, care se întorcea de la ţarină, să poarte crucea lui Iisus. Obligat, Simon ia crucea şi urcă în urma lui Iisus pe Golgota. Iisus, bineînţeles că a auzit şi a văzut totul, cum acel Simon a fost silit să ducă povara ruşinoasă în locul altuia. Ce imagine?! Domnul merge înainte cu capul plecat, iar Simon nemulţumit şi cârtind că a fost sustras din drumul său, Îi târăşte Crucea, mergând în urma Sa.

Orice urcuş presupune efort, echilibru şi forţă

„Simoni" de aceştia există până astăzi. Purtându-ne crucea, care de fapt, este a lui Hristos, pentru că viaţa noastră Îi aparţine Lui, o târâm siliţi ca şi Simon din Cirene, o suportăm. Uităm că Hristos ne-a dat şi viaţa, dar ne-a dat şi crucea. Uităm că viaţa noastră este un *urcuş către Înviere*, uităm de cuvintele prin care ne-a spus că *„în lume necazuri veţi avea"* (Ioan 16, 33**)**. Uităm că orice urcuş pe o scară presupune efort, echilibru şi forţă.

Din punct de vedere duhovnicesc, forţa care ne ajută să urcăm pe scara care duce la cer sunt virtuţile. „Virtute", în limba greacă, înseamnă putere. Deci, când împlinim o virtute din cele prescrise de Sfântul Ioan Scărarul se adaugă sufletului nostru o putere, o energie, care ne propulsează către înălţime.

Aşadar, îndemnul din Duminica Sfântului Ioan Scărarul poate fi astfel rezumat: creştini, tot înainte către Hristos, ca să ajungem la poarta Raiului, unde ne aşteaptă El, cel care se va recunoşte în chipul pe care ni l-a dat în dar şi-n faptele pe care le-am împlinit spre slava Lui!

Dăruind, vei dobândi

20 de ani de la trecerea la cele veşnice a scriitorului NICOLAE STEINHARDT

Silvia MAYERHOFFER

Lucrarea *„Dăruind vei dobândi"* a părintelui Nicolae Steinhardt, monahul de la Rohia, demonstrează multă profunzime şi o permanentă vioiciune a unui spirit deschis către oameni şi mai ales înțeleapta căldură sufletească a monahului, a cărui voce sună liber şi firesc, contrastând cu anomalia vremurilor în care a trăit.

Când l-a chemat Domnul pe fostul evreu la Biserica Ortodoxă Creştină prin săvârşirea Tainei Sf. Botez în numele Sfintei Treimi, s-a văzut că aici este mâna proniei dumnezeieşti şi el a răspuns cu dăruire până la jertfă, dând dovadă că acceptă lepădarea de sine şi anume:

- când s-a hotărât să rămână fidel grupului alcătuit din oameni de cultură creştini şi români, fără să-i trădeze;
- când a cerut botezul creştin, renunțând la Legea Vechiului Testament;
- când a cerut să depună votul monahal în Mănăstirea Rohia, lepădându-se întru totul de duhul lumesc.

În *„Dăruind vei dobândi"*, părintele Nicolae Steinhardt ne prezintă dimensiunea duhovnicească a carității creştine şi ne cere împlinirea vieții prin dăruirea de sine pentru semeni şi Biserică. Prin Întruparea Fiului Său Cel Unul Născut, Dumnezeu S-a *„întrecut"* pe Sine în iubirea față de oameni (Ioan 3,16). De aceea semnul cel mai vădit al unui adevărat purtător de Dumnezeu este mila, ca fiică a iubirii, având ca formă de expresie bunătatea. Căci numai cine *„iubeşte este născut din Dumnezeu şi cunoaşte pe Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne în el"* (I Ioan,4).

Sufletul cuprins de milă este expresia unei bogate revărsări de har şi semnul depăşirii sinelui egoist, făcând loc voinței şi lucrării dumnezeieşti. Mila este calitatea oricărei ființe ridicate spiritual. Omul nu este fără milă, pentru că numai mila umanizează.

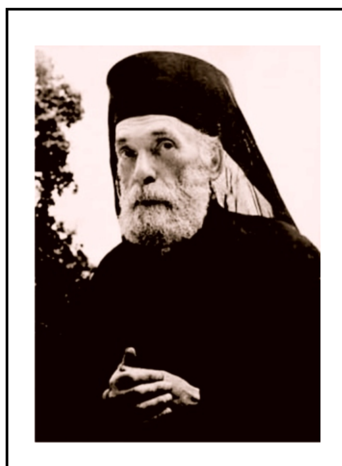
Pentru a putea deveni următori ai Săi, Mântuitorul Hristos ne-a impus o condiție fundamentală: *„Să vă iubiți unii pe alții aşa cum eu v-am iubit pe voi"* (Ioan 13,34). Să iubim pe oameni cu măsura jertfei de sine şi să-i privim cu ochii lui Dumnezeu. Să iubeşti în om nu ceea ce este, ci ceea ce trebuie să devină. În suferință şi în suferinzi ne întâlnim cu Dumnezeu, tot atât de tainic şi duhovniceşte ca în rugăciune şi în Sfânta Liturghie. Suferința este pâinea pe care Dumnezeu o împarte cu oamenii. Împărțind între noi această pâine, vom sta la masă cu Dumnezeu. Această perspectivă ne conduce către dimensiunea teoforică a sfinților.

Dacă vrei să te înconjoare mângâierea şi mila lui Dumnezeu, trebuie să ajungi la un punct în care să plângi cu amar pentru păcatele tale. Dar când Mântuitorul Hristos a zis: *„Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia"* (Matei 5,4), a mers mai departe. Ne-a cerut să plângem şi pentru păcatele celor din jurul nostru, pentru cei ce nu plâng şi să strigăm pentru cei pierduți.

Oamenii desăvârşiți nu simt numai spinul păcatelor lor, ci găsesc într-înşii toate păcatele oamenilor la o măsură dumnezeiască nebănuită. De aceea vor să se jertfească pentru ei, vor să fie osândiți ei în locul lor, ca oamenii, frații lor, să ia iertare.

Bunătatea este însuşirea care ne apropie cel mai mult de Dumnezeu, cununa virtuților, fără de care toate celelalte pălesc. Pe Isus iubirea L-a făcut să moară pe cruce ca dovadă supremă că vrea *„ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină"* (I Timotei 2,4) şi ca să fie în stare *„ca viața să-şi pună pentru semenul său"* (Ioan 15,13).

Să ai milă de fiecare suflet ca de sufletul tău şi să te doară suferința şi necazurile celuilalt, ca rana ta proprie. Un suflet pătruns de milă trăieşte permanent starea iubirii răstignite. Lipsa milei aduce cu sine vidul spiritual, dizarmonia spirituală, nonsensul creației şi al existenței, negația şi răsturnarea valorilor. Opusul milei, ca însuşire dumnezeiască în om, este egoismul, iubirea peste măsură față de sine, izvor de alienare a tuturor răutăților, care seamănă în cele din lăuntru şi în cele din afară, fața schimonosită a lumii.

Actualizându-l pe părintele Nicolae Steinhardt, una dintre puținele şanse ale lumii de astăzi este filantropia creştină. Să avem şi să răspândim mila față de fiecare om şi față de fiecare suflet bolnav, sărac, părăsit şi aflat în orice fel de suferință sau în pericol de a se pierde.

Mila duhovnicească față de om, reuneşte deopotrivă faptele milei trupeşti şi sufleteşti. În cadrul milei sufleteşti există milostenia duhovnicească prin rugăciunea făcută pentru alții, care, după Sfinții Părinți, este cea mai primită rugăciune. Pusnicii şi monahii s-au rugat dintotdeauna pentru toată lumea, şi pentru cei care nu se roagă niciodată.

Faptele milei față de om vor fi criteriu fundamental al Judecății de Apoi (Matei 25) iar Mântuitorul Hristos fericeşte pe cei milostivi, căci *„mai fericit este a da decât a lua"*(Fapte 20,35) şi *„Dăruind vei dobândi"*(N. Steinhardt).

Milostenia materială îşi are izvorul în roada duhovnicească a iubirii, prin care se pune în lucrare şi se verifică adevărata credință, care *„trebuie să fie lucrătoare prin iubire"* (Galateri 5,6). Slujirea aproapelui, asemenea Samariteanului milostiv, este calea de aur către cer.

Dimensiunea duhovnicească a milei creştine începe dincolo de orice plan văzut, dar limitele ei adevărate, taina şi adâncimea ei îşi găsesc începutul, împlinirea desăvârşită şi finalitatea în *„Dumnezeu care este iubire"* (I Ioan 4,8 şi 16).

Părintele Nicolae Steinhardt a fost un om de o mare şi profundă cultură şi după seceta spirituală prin care poporul nostru a trebuit să treacă de-a lungul celor 45 de ani de dominație comunistă atee, poporul nostru nu se poate redresa moral decât prin două puteri: religia şi cultura. Dar nu separate, ci îngemănate. Logodite şi cununate una cu cealaltă, prin care religia să se deschidă spre universalitate, părăsindu-şi conştiința de plutire şi limitele unei funcțiuni strict liturgice, iar pe de altă parte, prin religie, cultura să-şi recapete dimensiunile autentice în sensul ei ultim.

Din punct de vedere bisericesc, cred că este un convertit prin excelență, şi anume dintr-un neam despre care Sfânta Evanghelie ne spune că înainte de Sfârşitul veacurilor se va creştina. Este vorba despre poporul evreu. Părintele Nicolae Steinhardt este singurul convertit care a biruit şi-a biruit întru lumină. El a bătut cu toată cultura la uşa chiliei sfinților şi, cu sfială, la uşa lui Hristos, iar viața sa a fost o chemare, o sfântă şi înaltă chemare spre lumină, spre viață, spre harul cel mai presus de tot ce este creat, de tot ce este trecător şi zadarnic.

Cogito-ul românesc în doliu

Prof. univ. dr. emerit Tudor GHIDEANU

A murit **Gh. Al. Cazan**.

S-a stins vibrația caldă a metafizicii româneşti actuale.

Era de aşteptat ca unicul luptător împotriva comunului cultural în România să nu mai poată rezista injuriei prelungite a pațachinei iconoclaste.

Filosofie, Politică, Morală sunt trei registre ale vieții. Ele se intersectează nu numai în contextul unui discurs teoretic, ci şi în cel al desfăşurărilor reale ale culturii şi exercițiului politic. Cum anume am înțeles să le pun în relație cu fapte ale vieții sociale,politice,spirituale, aceasta s-a petrecut din perspectiva „spectatorului angajat".

Aşa îşi încheia spovedania de filosof militant universitarul celei mai mari facultăți de filosofie din țară, Gh. Al. Cazan profesorul care i-a învățat carte şi pe cei buni şi pe cei răi, dintre slujitorii reali, sau doar închipuiți, ai Cogito-ului actual.

Vigoarea intelectului său demiurgic s-a întrupat calm şi discret,într-o operă care a elevat inteligența tânără pe parcursul a patru decenii şi mai bine, potențând dragostea pentru cugetarea universală şi spiritualitatea noastră românească, plătind tribut firesc biruințelor, cât şi rătăcirilor istoriei contemporane.

Suntem datori să memorăm câteva din certele sale victorii editoriale, de la începutul deceniului al optulea al veacului trecut şi până la aceasta tragică „auroră" a mileniului trei: „*Fundamentul filosofiei la Mircea Florian*"(1971); „*Istoria filosofiei româneşti*"(1975); „*Istoria filosofiei marxiste*"(1984). „*Istoria filosofiei moderne şi contemporane I*" (1984), C. Rădulescu Motru, „*Personalismul energetic şi alte scrieri*"(1984), „*Filosofie antică*"(1994,2000); „*Filosofie românească*"(1985); „*Filosofie medievală şi modernă*"(1995); „*Introducere în filosofie. De la antici la Kant*"(1997); „*Filosofie românească de la Zalmoxis la Titu Maiorescu*"(2001); „*Dincoace de Maiorescu. Constantin Rădulescu Motru, P. P. Negulescu, Ion Petrovici*"(2004).

Ca şi predecesorii săi,magiştri ai istoriei filosofiei şi logicii Ernest Stere (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi), Petre Botezatu (Universitatea „Al. I. Cuza") sau Athanase Joja etc., profesorul **Gh. Al. Cazan** a edificat o construcție filosofică de valoare propensivă în spiritualizarea tineretului român,deștelenind câmpuri de cugetare autohtonă de valoarea universalității.

Puțini au fost cugetătorii care să sintetizeze exemplar şi să unifice într-un phylum al conştiinței naționale, raționalism cartezian, metafizică aristotelică, transcendentalism kantian, fenomenologie husserliană dar şi logos şi eros (Nae Ionescu şi Mircea Vulcănescu), metafizica „datului" şi „recesivității" (Mircea Florian), personalism energetic(Constantin Rădulescu Motru) şi, în acelaşi timp metafizica spiritualist teleologică (Ion Petrovici) şi trilogiile eonului dogmatic şi cunoaşterii luciferice (Lucian Blaga).

Gh. Al. Cazan a trecut atât filosofia lui Marx şi Engels, cât şi curentele de gândire fenomenologică ale contemporaneității occidentale.

A fost filosoful integral care dând gir şi funcțiilor ierarhiei universitare (decan, prorector etc.) a fost şi un om al Cetății fără a se robi unui activism politic de partid.

Aidoma celorlalți profesori de marcă ai Universității Bucureşti: Al. Boboc, Al.Surdu, Gh. Vlăduțescu, Gh. Enescu, Mircea Flonta, Ion Tudosescu, Valeriu Râpeanu, Gh. Al. Cazan şi-a slujit cu toată credința patriotică,şi pasiunea cercetătoare, misia de apostol al educației şi instrucției tinerei generații întru etica valorilor naționale. Opera lui depăşeşte cadrele ferme ale unei răspunderi paideice,către instituirea încrederii în valorile filosofice tinere.

Paradoxal - dar din nefericire, în ordinea trăsăturilor minimei morale contemporane - Gh. Al. Cazan, băiatul genial de la Călțeştii Bărăganului, a ținut şi crescut la sânul său de Învățător întru Duhul, şi otrăvuri întrupate, şerpi de gorgonă arogantă şi ignorantă.

O a treia dimensiune românească a Operei lui Gh.Al.Cazan (pe lângă cea didactică şi pe lângă cea demiurgică în filosofie) a fost coordonata polemică. Ea însăşi fiind tripartită această dimensiune de activism cultural şi militantism național, se deschide simultan către:I. Filosofie; II. Politică şi III. Morală.

Caracterul ei deschis axiologic (deci evaluant, judicativ şi critic), păstrându-şi limbajul filosofic de excepție - ce face lectura ei o bucurie a spiritului cititoruluis-a materializat în cartea ***Reflecții şi Politici*** (2007) contemporană volumelor din cursul de istorie a filosofiei româneşti: ***Mircea Florian şi Nae Ionescu*** .

Disputa dintre metafizica datului şi metafizica lirică; şi ***Metafizica românească*** 1900-1950; cursul a fost onorat de personalitatea marelui dispărut, la Universitatea „Spiru Haret" din Bucureşti.

Filosofia politică a lui Gh. Al.Cazan - neiubită de tinerii fără pregătire superioară, din preajma şerpilor iconoclaşti, constituiți într-un țarc de negatori de duzină, a fost înalt apreciată de marele poet Adrian Păunescu (vezi revistele „Flacăra lui Păunescu" şi „Totuşi iubirea") şi de

marele sociolog al culturii omul politic Corneliu Vadim Tudor.

Verbul înaripat şi acid sarcastic, argumentul ironic de socratism actual, virulenţa pamfletului ca mod al suspendării prejudecăţilor şi ignoranţei fudule - iată, doar câteva din formulele utilizate de Gh. Al. Cazan în replicile sale memorabile împotriva: *„hulei”* ca instrument al ignoranţei arogante (H. R. Patapievici) „violenţa răsfăţului în arbitrar” (Idem), apologia - ca „lipsă de ruşine” şi „minciună sfredelitoare” (G. Liiceanu), „marginile decenţei” şi „la cheremul arbitrariului” (Idem), „amoralismul de anvergură”(Idem).

Profesorul Gh. Al. Cazan, precum altă dată nemuritorul Mihai Eminescu a utilizat filosofia în jurnalismul politic relevând „tragi-comedia” politicii contemporane atât din cultura (incultura) cât şi din învăţământ. Nu întâmplător regretatul filosof al socialului românesc, a ridiculizat „anticomuniştii” de carnaval funambulesc (Vl. Tismăneanu, Mihai Zamfir, Traian Băsescu, Cristian Tudor Popescu ş.a).

Aproape unic în jurnalistica de factură filosofică, profesorul Gh. Al. Cazan a ridicat cortina ce umbrea cu neruşinare cerul autohton de valori stelare: fie atunci când se referă la Nicolae Bălcescu,Vasile Conta, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu şi tot timpul, acea vatră de suflet şi spirit românesc - satul său iubit Câlteşti - de unde îşi împrospăta substanţa de scriitor exemplar al cugetării şi simţirii întru nemoarte.

Lui Gh. Al. Cazan i se potrivesc cele scrise de el despre marele său vecin, poetul inconfundabil Ion Gheorghe: „*Pe Gruiul Dării, marele nostru poet Ion Gheorghe, despre care ştiu că pe cât de strălucită îi este creaţia pe atât de lucie îi este sărăcia, a descoperit probe ale rădăcinilor ancestrale ale românilor. După părerea omului care îşi duce verile la Sărăţeanca-sat vecin Câlteştilor, dar şi el cu uliţi şerpuite, case mărunte şi cu majoritatea locuitorilor oamenii săraci - Gruiul Dării, împrejmuit cândva de păduri de nepătruns, astăzi puse la pământ de topoarele mânuite de tot felul de hoţi şi capitalişti avari, este leagănul, izvorul, principiul (arché) fiinţării noastre*”.

Cu adevărat iubite profesor de înţelepciune **Gheorghe Al. Cazan**, nu doar „*Câlteştiul trăieşte agonic, ci întreaga Românie profundă*”.

Întru Venirea (Ereignis) Celui care ne va învia, îţi spun „Non omnias moriar!”

Decupaje Decupaje Decupaje

Iulia STOLERIU

Clipe

Există clipe când crezi că poţi să dăruieşti fericirea celui care a pierdut-o în rouă unei stele, cu un singur surâs în care ai pus tot sufletul tău ...

Există clipe când întinzi mâna după cel care-l ştii mereu cu mâna întinsă spre tine şi când sufletul ţi se luminează după întristare la vorba şi zâmbetul cald...

Există clipe când TOTUL nu se rezumă decât la înţelegerea ce ţi-o acordă sau ţi-o imploră doi ochi mari, cu lumini încercănate ...

Există clipe când NIMIC nu este mai important decât un număr de telefon sau o petală de floare, un fulg de zăpadă sau o rază de soare, o lacrimă albastră aninată de un surâs, sau o rodie aurită primită într-un vis ...

Există clipe când crezi că poţi atinge infinitul şi exact aceeaşi mână ţi se lasă pe umăr, iar când mirat întorci capul, vezi exact aceiaşi ochi pe care te aşteptai să-i vezi; renunţi bucuros şi păstrezi peste timp amintirea clipei...

Şi totuşi, stai câteodată şi te întrebi, de unde atâtea clipe ?

Şi totuşi sunt clipe: clipe albastre sau incolore, clipe infinite sau neobservate, clipe ce pot să-ţi aparţină doar ţie şi clipe ce pot fi ale tuturor.

Esenţialul este însă, sa ştii să opreşti o anumită clipă mereu: CLIPA PRIETENIEI.

Constatare

Am observat că oamenii se îmbolnăvesc din ce în ce mai des, şi nu atunci când le este foarte greu, nu atunci când ar avea toate motivele să clacheze, ci, paradoxal, după ce le-a fost greu, după ce greul a trecut, după ce acesta părea învins.

Pentru că odată terminată lupta, rămâne în fiecare un gol imens în care oamenii nu găsesc prea repede ce să pună (o uşurare, o bucurie, o rugăciune), un gol pe care boala îl umple în grabă, aproape îndatoritoare.

Natura are oroare de vid !

Nostalgie

Există şi o izolare în mijlocul mulţimii, în tumultul lumii care aleargă febrilă.

Am trăit de nenumărate ori voluptatea de a visa în zgomotul străzii.

Oamenii se agită în jur, merg cu privirile stinse de griji sau poate cu ochii luminaţi de fericire, se înghesuie, vociferează, vor să fie primii la locul de muncă sau poate în magazine ..

Eu rămân impasibilă, înghiontită, aruncată de ici-colo, ca o frunză galbena în vârtejul toamnei, zâmbesc unui gând ascuns, înduioşându-mă la glasul stins al unei amintiri...

O sută de ani de *Rostire* filosofică românească

Emilia Țuțuianu DOSPINESCU

Cugetarea filosofică românească modernă s-a remarcat secular şi caracteristic prin **Nicolae Milescu-Spatariul** (sec. XVII), **Dimitrie Cantemir** (sec. XVIII), **Mihai Eminescu** şi **Bogdan Petriceicu Haşdeu** (sec. XIX) şi cu deosebită vigoare prin **Lucian Blaga** şi **Constantin Noica** (sec. XX).

Constantin Noica începe Mileniul III al culturii noastre, împlinind anul acesta vârsta centenară. Între luminile splendidei sale *Opere* strălucesc desigur: **Rostirea filosofică românească** (1970); **Creație şi frumos în rostirea românească** (1973); **Cuvânt împreună despre rostirea românească** (1987).

În toate aceste opere, filosoful român a realizat o adevărată sinteză filosofică, legând armonios ideea cunoaşterii ca reamintire (anamnesis), cu ideea limbei în ipostaza de cuvânt-concept, ca *„loc prealabil de deschidere a Ființei”*. Prin aceasta Omul, ca individ, îşi reaminteşte sensurile adânci, îngropate în profunzimea cuvintelor.

„Sihastrul de la Păltiniş”, cum a fost numit adesea, Constantin Noica, a pus în circulație şi-a lămurit cuvinte şi sensuri adânci, precum: **Rost** (echivalent **Logos**-ului); **Întru** – cuvânt care exprimă mai profund legătura dintre Om şi Ființă; **Sinele** (şi Sinea), perechea ideală care luminează cununia omului cu lumea; **Comunicare** (şi Cuminecare); **Infinit** şi **infinire** etc.

Filosoful care a scris ontologia **Devenirii întru Ființă**, a ordonat **Rostirea filosofică românească** pe *patru cicluri*:

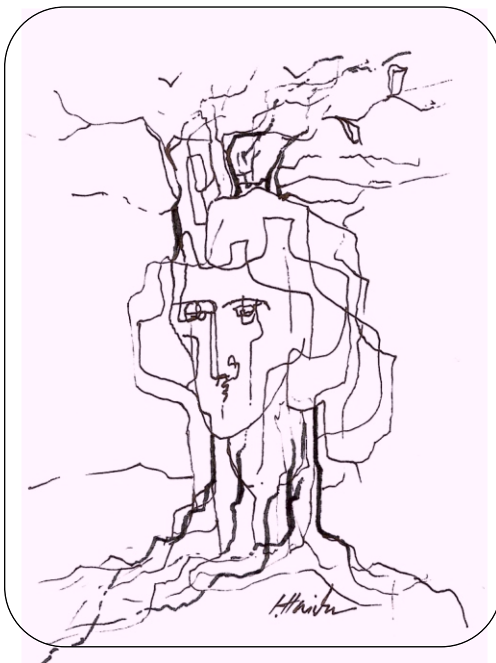
I. Sinele şi Sinea;

II. Ciclul ființei (**1.***Rost şi rostire*; **2.** *Întru*; **3.** *Fire*; **4.** *Ființa*);

III. Ciclul devenirii;

IV. Ciclul rânduielii;

Despre cuvântul tainic **întru**, dar atât de creştinesc, Noica dezvăluie, genial, multitudinea de înțelesuri ce încarcă sensul acestei prepoziții primare, originale, căci: *„dacă **rostire** dă caracterul de rânduială a ființei, **întru** indică pătrunderea în ea. Către Ființă nu mergi ca şi cum ar fi ceva străin şi exterior, căci ființa înseamnă tot ce este mai apropiat al lucrurilor. Totuşi, către ființă mergi şi devii, aşa cum merge şi devine totul, fiind în acelaşi timp în ea. Situația aceasta, în condițiile ei extreme (a fi în, cu nu a fi încă în) o exprimă contradicțiile puse în joc de **întru,** şi*

poate numai prepoziția aceasta în folosința ei românească” (**Cuvânt împreună despre rostirea românească,** Editura Humanitas, 1996, p.32).

În lucrarea **Sentimentul românesc al ființei**, Noica a descris particularitățile caracteristice ale rostirii noastre naționale, pe care le-a ordonat în coduri definitorii, dar deschizându-le spre coduri universale în cultură.

Filosoful român dezvăluia etapele unui parcurs de la **„a fi”** la ceea ce **„este”**, în care ființa apare succesiv ca: **„ființă neîmplinită”**, **„ființă suspendată”**, **„ființă eventuală, prezumtivă”**, **„ființă posibilă”**, **„ființă a intrării în ființă”** şi **„ființă consumată”**.

Pentru constelația acestor şase situații, trepte, modalități, limba română a găsit - arată Noica - formule pe deplin edificatoare:

1. **„N-a fost să fie”** - aceasta reprezintă întâia situație, ontologic imposibilă, totuşi reală, ca încercare de a fi o modalitate activă a imposibilului.

2. **„Era să fie”** - care nu este atât un eşec, cât e suspendare, o formă a supraviețuirii, păstrarea unui anume fel de a fi, transferul părții pasive a ființei, într-una activă.

3. **„Va fi fiind”** - dacă suspendarea a fost o altă neîmplinire, ajungem acum - susține filosoful nostru - la modul prezumtiv al ființei, ca eventualitate, probilitate, ca ființă dedublată, îndoită, în-treită, în-cineită, reflectată în *„altceva”*, în ceva de *„alt fel”*, precum *„martorul”*, *„spectatorul prezumtiv al unui creator”*, care **„*va fi fiind neapărat*”**, deoarece *„creația nu are sens fără presupunerea cuiva care s-o înțeleagă, s-o folosească şi să şi-o însuşească în felul visat de creator”*.

4. **„Ar fi să fie”** - ca posibilul ce se întinde şi asupra ființei: neîmplinite, suspendate,eventuale.

5. **„Este să fie”** - printr-o curioasă întorsătură reflexia ființei asupra ei însăşi, în care ființa îți caută propria lege, de *„după intrarea în ființă”*.

6. **„A fost să fie”** - care răstoarnă acel început *„n-a fost să fie”*.

Între aceste extreme se întinde orchestrarea întreagă a ființei, întreaga gamă şi lege de la **„nu este la Este”**.

Cu siguranță, *Unic* în filosofia Europei şi a lumii, **Constantin Noica** a trecut el însuşi prin cele 6 trepte ale ființei către *Eternitatea Operei de geniu*.

La împlinirea a 100 de ani, singurătatea creatorului se transmută în **Bucuria Spiritului** pentru noi.

Emilia Țuțuianu DOSPINESCU

Zboruri întrerupte

Ce poate fi mai frumos, mai nobil decât spaţiul mirific în care mirarea, miracolul, misterul - ca să folosim cuvintele poetului Lucian Blaga - se transformă în stări şi realităţi ale duratei?

Prin structura sa, teribil de complexă, Omul - această neînsemnată particulă din eternul nesfârşit, doreşte cu ardoare - are curajul să dorească cu încăpăţânare, a rămâne nemuritor. Are vreo şansă, în această tentativă?

Din prefaţa volumului „Zboruri întrerupte", în Sărutul prea devreme al veşniciei, semnată de domnul prof. emerit dr. Tudor Ghideanu, aflăm un posibil răspuns la această întrebare. Răspuns susţinut şi de versurile celor trei poete: Ioana Viviana Michiu, Ioana Mihaela Balaban, Irina Brânduşa Irimescu, din opera cărora înţelegem că ... dacă popasul s-a terminat.. drumul continuă!

Continuă prin opera lăsată în urma lor:

IRIMESCU IRINA BRÂNDUŞA

- s-a născut la 27 aprilie 1949, Piatra Neamț şi s-a stins din viață la 9 iunie 1970, Bucureşti. A fost, poet, pictor, sculptor.

Născută într-o familie de intelectuali artişti. Tatăl, pictor iar mama, medic, iubitoare de poezie. Absolventă a Liceului *„Petru Rareş"* din Piatra Neamț. Studentă la Institutul *„N. Grigorescu"* Bucureşti, unde se afirmă ca un veritabil talent, dovedind un deosebit simț al culorii şi al contururilor grăitoare. Trece în neființă la vârsta de 21 de ani (9 iunie 1970, Bucureşti) în urma unui accident.

„Poet şi pictor de tulburător talent, - scria Ana Blandiana - *a fost prea tânără pentru ca succesul să se intereseze de ea, iar acum e prea departe pentru a se interesa de succes."*

MICHIU IOANA - VIVIANA

- s-a născut pe14 septembrie 1974, la Roman.

A fost un copil frumos, cuminte, meditativ, care surprindea adesea prin remarci şi raționamente. A urmat cursurile liceale la Roman Vodă, secția umanistică, remarcându-se ca un elev de excepție. A participat la olimpiadele de literatură română şi limbă franceză, obținând premii la faza pe țară.

În clasa a 12-a, cu puțin timp înainte de sfârşitul cursurilor, se îmbolnăveşte, reuşind să-şi dea doar examenul de limba română, absolvit cu 10. La Spitalul Militar Central din Bucureşti, i se face o operație de colecist, nereuşită, în urma căreia se stinge, la 1 August 1993.

IOANA MIHAELA BALABAN

- s-a născut la 15 decembrie 1972, Piatra Neamț şi a plecat în eternitate pe 1 martie 1991.

Răsfoind aceste pagini lăsate în urma lor simțim cum în jurul nostru gravitează toate întrebările, căutările, proiectele şi visele celor trei poete, intrate în concurență cu **Timpul**.

Cât de adâncă trebuie să fie ființa umană pentru a cuprinde nesfârşitul?

Şi dacă nesfârşitul absoarbe cu o forță devorantă micuța noastră ființă umană, făcând-o tot una cu el, nesfârşitul acesta nu se află şi în adâncul fără sfârşit al omului?

Suntem umbre ce dispar iremediabil, ceea ce nu se întâmplă cu veşnicia, această implacabilă eternitate abstractă, impenetrabilă gândirii noastre.

Pe cele trei poete nu le interesează trăirea biologică în acest spațiu, decât până la un punct, existența trăirii în spirit intră în atenția lor, păstrarea ființei în structura ei cea mai bună.

Ele se întreabă şi se miră, ezită şi îşi recapătă echilibrul, fragil zdruncinat pentru o clipă, mereu însoțite de o delirantă şi frenetică bucurie intelectuală:

„..căutăm drumul care să ne întoarcă frumoşi
Frumoşi de atâta iubire,
Cu ochii mocnind de dogoarea fericirii împlinite..."

ne mărturiseşte Ioana Viviana Michiu

Iar, metamorfoza acestor tulburătoare întrebări şi trăiri poetice o vedem şi la Ioana Balaban:

„Părăsesc acest Aici nesfârşit
Şi merg mai departe
Pe aripa care trece deocamdată pe
Deasupra mea
Fără să mă atingă"

Pentru că, pentru Ioana:

Nesfârşitul
..îl găsesc în sufletul meu;
şi... de fapt nu e ascuns,
e mai Mare, mai Frumos,
mai Nepătruns!
...Voi dansa în ritmul viitorului
Şi pentru viitor,un ritm care va rămâne
veşnic al viitorului.."

Acestea sunt doar câteva exemple ce se constituie o invitație la rememorarea *„Zborului întrerupt"* al celor trei poete, plecate înainte de împlinirea crezului lor artistic.

Cânt de amurg, cu „lebede în zbor”

Gheorghe A.M. CIOBANU

Ne-am contopit cu *„Legea atracţiei pământene”* şi ne îndurerează *„**Zborurile întrerupte**”* care, împreună cu prima, se constituie într-un tot cosmic. Dar, de miliarde de ani, Galaxia noastră este în plină expansiune spaţială, într-o continuă evadare în părţi, într-un „zbor” de neoprit, care la noi pe pământ, se desparte, mai devreme sau mai târziu „de vieţuire”, ducând la acea „întrerupere” învăluită, întotdeauna, de lacrimi şi regret. E drama că năzuinţa spre viaţă se alătură „expansiunii universale”, pornită spre zbor prin acele „prime trei minute”. Ca un „făcut” al veacului din urmă, *„trei muguri feminini”* cu har poetic şi-au desfăcut, cu mult prea devreme, aripile lor înspre infinit, nu mai înainte de a ne fi lăsat miraj de gânduri şi zămisliri poetice: **Brânduşa, Mihaela** şi **Viviana,** toate fiind şi fiice ale acestor meleaguri.

Drama fiinţării lor efemere a prilejuit apariţia unui volum de o excepţională bibliofilie - „**Zboruri întrerupte**” - realizat la Editura „Muşatinia” şi zămislit de alţi doi condeieri ai locului: **Emil Bucureşteanu** şi **Emilia Ţuţuianu-Dospinescu**, volum ce a căpătat splendoare prin Tipografia „Priftis” a Dărmăneştilor.

Un „zbor” pe care l-a „întrerupt”, spre a rămâne şi altfel cu noi, datorită ilustrării plastice, de altitudine şi ea, a pictorului **Iosif Haidu**.

Prin toate acestea, realizarea editorială de acum a „Muşatiniei” se constituie a fi o „Carte a Cărţilor”, aflată, bibliografic, la înălţime de „zbor” şi dăruită oamenilor, ca o întruchipare a lui totdeauna. Un opus la geneza căruia semnează cincisprezece iubitori, telurici, de grai tipărit. O carte, care e ca o „Antologie” a „prea spusului” spiritual, fiecare cuvântând despre „sus”, şi-n viziunea sa. Versurile celor apartenente lui „Mortua est” simt universul şi existenţa acestuia, mai mult decât le era, la vremea „Zborurilor”, candida lor protoplasmă. Un infinit dual, galactic, fără margini, dar şi profund uman. Cu o spontaneitate mai iute decât viteza luminii şi cu o sensibilitate pură de a coborî în sufletele oamenilor, Triada noastră prejuvenilă şi postcontemporană ne redă relaţii şi corelaţii inedite, existente şi ascunse pentru noi, între complexele meandre ale vieţii, fiecare din ele avându-şi versurile în lungimea sa de undă şi de interpretare. Volumul nostru închide în el formula hermeneutică proprie fiecăreia.

Metamorfoza materiei înspre spiritualitate, spre zbor, pare a fi *„legea fundamentală a lumii”* prin *Arte* şi *Big-Bang,* prin **Poezie** şi prin **Zbor.** Pornind la drum ca telurice, în puţinul lor răgaz de aici au trecut de îndată la interogativ, la viziuni proprii, pe care, harul lor deosebit, le-a zămislit, de îndată, după propria lor personalitate. O imagine de asimptotă, la fel de întrebătoare, o emană şi grafica Brânduşei, aici, ochii personajelor ascunzând în spatele lor, spuse încă, nespuse poetic, tot aşa de meditative, spontane şi de altitudine. Sunt aici orientări cardinale diferite, aşa cum diferite sunt şi cântările lirice din versuri. Un prea-plin, ce „zboară” şi prin tăcerea plasticii.

Trei *„zboruri întrerupte”*, cântând mereu în conţinut şi oprite dureros, ca dialog cu noi, oamenii.

Impresionează, dar e şi firesc, numărul mare de comentatori, prezenţi în volum. Fiind autor principal de carte, Emil Bucureşteanu le prezintă ca fiinţe umane de excepţie, oprindu-se la amintiri şi considerând volumul de faţă ca pe o „tragică Trilogie”. De câteva ori exclamă şi interogativ, dar mai mult revoltat: *„ De ce mor florile, Doamne*?”

Universitarul **Tudor Ghideanu** le comentează şi el pe toate trei „dispărutele”, considerând acest „troppo”, ca pe un: *„sărut prea devreme al veşniciei*”. Autorul afirmă că cele *„Trei*” nu ar fi ajuns, pe parcurs, genii, ci ele s-au născut ca fiind deja aşa ceva. După ce analizează, estetic, creaţia fiecăreia, profesorul universitar compară acest Trio cu creaţia plastică a pictorului medieval rus Rubliov: *„Sfânta Trinitate*”.

Poeta **Ana Blandiana** se opreşte, esenţializat şi poetic, la Brânduşa, regretând topirea prematură a zăpezii pure a acesteia. E un moment la fel de liric, precum creaţia autoarei, suspinând poetic, moartea unei poete. La o aceeaşi Brânduşă zăboveşte şi comentatoarea Maria Iovan, realizând un portret sufletesc al dispărutei. Impresionează partea secundă, în care se desfăşoară o meditaţie înţeleaptă şi o pătrundere de specialitate în creaţia tinerei noastre poete.

Nefericita, ca pământeancă, Mihaela, este comentată şi filosofic şi liric, de către **Lucian Strochi**, subliniind caracterul „total” al poeziei comentate. Se opreşte, mai mult, la nota deosebită pe care o are interogativul, ce domină în poeziile ei, acestea concordând sensibil cu azurul şi diafanul vârstei, la care Mihaela s-a însingurat. La o aceeaşi poetă, volumul redă şi cutremurătorul „dialog” dintre autoare şi *Mama* ei. Un amestec firesc de amărăciune şi interogativ, cel din urmă fiind spus, nu pentru a primi răspuns, ci spre a-şi lua rămas bun de la fiica ei, aflată acum într-un altfel de „zbor”.

Prin *„Floare de lotus*”, editoarea volumului, **Emilia Ţuţuianu-Dospinescu**, comentează multiplu, poezia lui Viviana, apelând la stilul ei metaforic şi conturând viziunea de „zbor”, atât de prezentă la poetă. Şi ea împărtăşeşte ideea sensibilă a similitudinii dintre viaţă şi fum, oprindu-se îndelung la puterea, de meditaţie „calmă”, a poetei.

La Viviana comentează Magdalena Anechitei, prin eseul ei intitulat: *„Non omnis moriar*”. E o portretizare sensibilă, telurico-umană, ca o „Sixtină” în umbră; a fost o apariţie trecătoare, asemeni unei adieri de vânt.

Un *„Zbor neîntrerupt*” al volumului rămâne a fi şi impresiona, suita de ilustrări cromatice, de pe copertă şi din interior, datorată lui **Iosif Haidu**. Sunt surprinse existări „meta”, unele din componentele lor având o dinamică expansivă, altele şi retractivă, în ambele cazuri apelându-se la o geometrie relativistă şi o cromatică multiplă, dar armonioasă. Structuri galactice, aleatorice, la care se simte o tendinţă duală: fie de a se destrăma un arhaic miez ordonat de substanţă, fie de a se reîntoarce la un echilibru staţionar. Dar, la amândouă, forţa care le determină dinamica, pare a fi, nu gravitaţională, ci una exclusiv cromatică. Un *„dincolo*”, de care s-au apropiat şi cele *„Trei Zboruri Întrerupte*”.

Postludiul, meditativ şi el, se opreşte şi la aceste ultime elansări lirice, ca şi la pulverizările în abis ale celor trei „Nimphe”, care au intrat în istorie şi au plecat din ea, cu mult prea devreme, în comparaţie cu generaţia tânără cărora le-au aparţinut.

Un volum de excepţie, realizat la Editura, de excepţie şi ea, „Muşatinia”, redându-ne o constelaţie de gânduri înalte, gravitând în jurul unui univers neştiut şi a unui crud destin uman.

Victor Ion Popa

- om de teatru și literat polivalent -

Pr. Florin Aurel ȚUSCANU

Se împlinesc anul acesta, la 30 martie, *63* de ani de la trecerea la cele veșnice a marelui dramaturg Victor Ion Popa o personalitate complexă *„unul din ultimii povestitori sămănătoriști moldoveni de talent"*, cum îl caracteriza Eugen Lovinescu.

Foarte puțini sunt cei care au auzit că V. I. Popa a petrecut câțiva ani din copilăria sa într-un sat răzășesc din preajma Romanului, Porcești (astăzi Moldoveni) acolo unde tatăl său, învă-țătorul Ion Gh. Popa fusese transferat la Școala primară din localitate.

Viitorul dramaturg s-a născut la 29 iulie 1895 la Bârlad, fiind primul copil la părinți. Tatăl său era învățător în comuna Puiești, județul Tutova, fiind transferat în satul Călmățui.

Acestor meleaguri ale Călmățuiului, le va dedica mai târziu lucrarea *„Mușcata din fereastră"*, având în centru viața învățătorului de țară.

În luna septembrie a anului 1897, învățătorul Ion Gh. Popa va fi din nou transferat, dar de această dată în județul Roman, la Porcești, unde exista un local de școală tip (după planurile Ministerul Instrucțiunilor) și locuință pentru învățător.

Școala din Porcești funcționa din 1864, la început fără un local propriu, iar din 1880-1882 prin stăruința primarului Ghiță Săvescu, s-a ridicat un local nou pentru școală, din vălătuci, cu două săli de clasă (una pentru băieți și alta pentru fete) având anexată și o sală de primire și o locuință pentru învățători. Școala a devenit mai apoi mixtă, având două posturi de învățător, astfel încât din ianuarie 1899, va activa ca suplinitoare și mama viitorului dramaturg Aspazia I.Popa.

În perioada șederii familiei Popa la Porcești (1897-1903) se vor naște și ceilalți doi copii ai lor: Neculai, viitor profesor universitar, la Iași, și Virginia, fiica mai mică.

Potrivit mărturisirilor unui alt învățat al satului Porcești, Gh. Porcescu, consemnate într-o frumoasă monografie (manuscris), Victor Ion Popa a învățat la Porcești, clasele a-I-a și a-II-a primare.

Numărul posturilor de învățători a crescut odată cu numărul elevilor Școlii din Porcești, astfel că în perioada de studiu a tânărului Victor Ion Popa au activat ca învățători, pe lângă tatăl său, Ton Popa (1897-1903), Neculai Crețulescu suplinitor, februarie 1897-septembrie 1897, Vasile Schifirneț (oct. 1897-iunie 1900), Constantin Mâdârjac (nov. 1900-iunie 1927) și Natalia Mafiei (ian. 1901-oct.1901).

În afară de Școala primară din sat, mai este înființată în anul 1902 și o Școală de meserii ce avea ateliere de lemnărie și frângherie, condusă de loan Diminschi (1902), iar apoi de N. Teodorescu(1903-1907).

După cele relatate de învățătorul Gh. Porcescu. care a cunoscut personal familia viitorului dramaturg, dar și pe elevul Victor Ion Popa, în clasa I-a, anul școlar 1901 - 1902 *„se situează primul cu media 8,49"*, și în clasa a II-a (1902-1903), *„din cei 15 elevi promovați el s-a clasificat al doilea, cu media generală 7,96"*.

Acest elev deosebit de studios, cu vocație spre carte, va pleca din Porcești, însoțindu-și familia, în 1906 și va intra la Liceul internat din Iași, unde va debuta cu versuri, semnate cu pseudonimul Gh. A. Hamza. Aici va regiza și juca numeroase piese de teatru cu trupe de elevi amatori.

După absolvirea liceului va urma doi ani de Conservator, jucând în acest timp diverse roluri la Teatrul Național din Iași. Din 1916 face Școala de ofițeri și ca tânăr sublocotenent va pleca pe frontul de la Mărășești cunoscând astfel pe viu tragedia războiului. Din această dramatică experiență va scrie mai târziu romanul *„Floare de oțel"* și drama în versuri *„Lucia"*. Va colabora cu nenumărate publicații și reviste, va scrie câteva piese de mare succes, precum: *„Ciuta"* (1920), *„Tache, Ianke și Kadâr"* (1932) care-i vor aduce un mare prestigiu în lumea dramaturgiei românești, în proză ne-a dat romanele: *„Velerim și veler Doamne"*, *„Sfârlează și fofează"* ș.a.

A fost director al Teatrului Național din Cernăuți (1927-1929) și al Teatrului muncitoresc (1938-1944), profesor la catedra de dramă, comedie și regie (București), profesor la Conservator, regizor la Teatrul Național etc. S-a risipit generos în nenumărate laturi ale activităților sale după cum el însuși consemna: *„mă odihnesc schimbându-mi ocupațiile"*. S-a consumat intens și s-a stins prea repede la 30.03.1946, la 51 de ani, după o grea suferință.

Casa dramaturgului

Un biograf al său scria: *„Lasă o amintire de neșters și o trainică și fermă credință că viața poate fi totuși efectul unei dăruiri totale și plină de modestie, a slujirii unei înalte cauze creatoare, în spirit profund umanist, printr-o neobosită și intimă legătură cu realitatea..."*.

Pietre de temelie

*C*ea mai veche gramatică a limbii române a fost tipărită la Viena în anul 1780, de Samuil Micu şi Gheorghe Şincai. Ea se numea *„Elementa linguae daco-romanae sive valachicae"*.

Un exemplar din această valoroasă publicaţie se păstrează în colecţia de cărţi rare a Academiei Române. Înaintea acestei gramatici s-a mai semnalat una, care a existat însă numai în manuscris; ea a fost întocmită în anul 1757 de Dimitrie Braşoveanul. *„Gramatica românească"* de Radu Tempea, apărută la Sibiu în anul 1797, este cunoscută, fireşte, ea fiind caracterizată prin efortul autorului de a combate unele, cuvinte străine introduse în graiul ardelean si prin încercarea de a impune unele invenţii proprii ca: *„glasnice"* în loc de vocale, *„multuratec"* în loc de plural, *„aplecare"* în loc de declinare, *„căderi"* în loc de cazuri.

De amintit că manuscrisul gramaticii lui Dimitrie Eustatievici Braşoveanul s-a tipărit abia în anul 1969, sub îngrijirea cunoscutului filolog ieşean N.A. Ursu.

***

*L*a 10.11.1508, apare prima carte tipărită în Ţara Românească; la care *„s-a trudit smeritul ieromonah Macarie, în anul 7016, noiembrie 10 zile"*, cum ne comunică tipograful respectiv în textul epilogului. Meşterul Macarie fusese adus în ţară din Muntenegru, de către voievodul Radu cel Mare, din porunca acestuia făcându-se tipăritura. Din această carte s-au păstrat până în zilele noastre numai cinci exemplare.

***

*C*ea mai veche carte caligrafiată pe teritoriul ţării noastre, legată şi prevăzută cu coperţi din argint, a fost *„Evangheliarul"*, scrisă de Nicodim de la Tismana (mort la 26.12.1406). Lucrarea a fost scrisă în secolul al XIII-lea.

***

*P*rima carte tipărită de diaconul Coresi a fost *„Octoihul"*, tipărită în anul 1557, la Braşov.

***

*L*a Arhivele Statului din Braşov se păstrează cu grija cuvenită unul din cele mai valoroase monumente ale limbii române - o scrisoare întocmită la 29 sau 30 iunie 1521, de către negustorul Neacşu din Câmpulung către judele Braşovului, Johanes Benkner. În comunicarea respectivă, care se referă la mişcările trupelor turceşti pe Dunăre, se spune: *„...I pac dau ştire domniei tale za lucrul turcilor, cum am auzit eu că împăratul au ieşit den Sofiia, şi aiminterea nu e, şi s-au dus în sus pe Dunăre..."*

Cu excepţia câtorva cuvinte slavoneşti (i pac =aşişderea, za= despre) textul scrisorii lui Neacşu este neaoş românesc. Fără a nega scrierea în limba română încă înainte de anul 1521, istoriografia noastră literară şi lingvistică a fixat, definitiv se pare, *Scrisoarea* lui Neacşu drept primul moment de grai românesc scris, impunând, în acelaşi timp, şi ideea că limba poporului nu era utilizată - în acele vremi decât în redactarea scrisorilor particulare.

***

*T*otuşi cel mai vechi monument de grai românesc este manuscrisul românesc din *„Sbornicul de la Ieud"*, datat văleat 6900, adică 1391-1392. Manuscrisul românesc, împreună cu alte texte, a fost descoperit la Biserica din Deal, din Ieud (1364, cea mai veche din Maramureş) de Andrei Bârseanu şi a fost donat Academiei în anul 1921.

***

*A*utorul primului tratat de topografie în limba română, apărut în 1854, a fost Dimitrie Asachi (1820-1868), matematician si topograf, fiul lui Gheorghe Asachi, scriitor român, întemeietorul învăţământului în limba română în Moldova.

***

*C*ea dintâi sesiune a Societăţii Academice Române (Academia Română de mai târziu) s-a deschis la 1 august 1867. Înaltul for cultural al ţării avea atunci 21 de membri, numiţi prin decretele din aprilie 1866 şi iunie 1867. Aceşti cei dintâi academicieni români au fost: Vasile Alecsandri, Vincenţiu Kabeş, Gheorghe Kariţiu, Ioan Caragiani, Timotei Cipariu, Dimitrie Cozacovici, Eliade (Ion Heliade) Rădulescu, Iosif Hodoşiu, Al. Hurmuzaki, Nicolae Ionescu, A.T. Laurian, Titu Maiorescu, Ioan C. Massim, Gavril Munteanu, Const. Negruzzi, Alexandru Roman, C.A. Rosetti, Const. Stamati, Ioan Străjescu, Ioan Sbiera şi D.A. Urechia.

Numele a doisprezece dintre aceştia, le găsim menţionate în protocolul celei dintâi şedinţe de lucru pe care a avut-o societatea (la 31 august 1867).

***

*C*ea dintâi traducere tipărită în limba română a *Bucolicelor* lui Virgiliu o datorăm harnicului medic Fosile Popp, Tălmăcirea a făcut-o in 1839, dar lucrarea a fost publicată după moartea sa. Deşi greoaie ca limbă, scrierea este remarcabilă prin fidelitatea cu care respectă originalul.

***

Dimitrie Ţichindeal *„gură de aur"* îşi datorează popularitatea colecţiei sale de fabule *„Filosoficeşti şi politiceşti prin fabule moralnice învăţături. Acum întâia oară culese şi întru acest chip pre limba românească întocmite"*, apărute la Buda în 1814. Este prima carte de acest gen în limba română.

***

Prima oară, fragmentul de roman *„Dridri"* (1873), scris de poetul Vasile Alecsandri, a apărut în *„Revista Contemporană"*, publicaţie literară şi ştiinţifică bilunară, tipărită la Bucureşti, între 1 martie 1873 şi 1 august 1876.

***

Primul volum cu poezii ale lui Mihai Eminescu a apărut în anul 1883 şi cel care s-a ocupat cu editarea lui a fost Titu Maiorescu.

***

Prima versiune a romanului *„Şoimii"* ,scris de Mihail Sadoveanu, a fost publicat în *„Revista modernă"*, publicaţie literară săptămânală, apoi bilunară, apărută cu intermitenţe la Bucureşti, între 19 februarie 1901 şi 24 februarie 1902, după care, cu titlul *„Pagini alese"*, continuă să apară între 14 martie 1902 şi 16 februarie 1903,

***

În 1863, un an după publicarea monumentalului roman *„Mizerabilii"* la Paris, de către Victor Hugo, pe atunci exilat în insula Guernesey, apare la Bucureşti prima traducere integrală a acestei valoroase opere din literatura franceză, datorită poetului D. Bolintineanu, în colaborare cu A. Zanne şi M. Costiescu.

Cartea a fost editată în şapte volume de librarul Hristu Ioaninu în Typo-graphia Naţională a lui Ştefan Rassidescu din Bucureşti.

Considerată prima în Europa şi în lume, această traducere face cinste celor trei autori care au adus la cunoştinţa publicului românesc o operă atât de valoroasă.

***

Către sfârşitul veacului al XVIII-lea, când au apărut în Europa primele scrieri cu învăţăminte ştiinţifice despre creşterea albinelor, s-a tipărit şi în limba română o carte - *Economia stupilor*, scrisă de doctorul român Ioan Molnar.

Aceasta a fost prima carte din domeniul agricol apărută în limba română. S-a tipărit la Viena în anul 1875. Un exemplar s-a păstrat şi se află la tezaurul de cărţi rare al Bibliotecii Academiei Române.

Doctorul Molnar şi-a retipărit cartea în anul 1806, la Sibiu, într-o formă revizuită, având *„adaosuri de învăţături noi aflate din toată lumea"*.

***

Istoricul şi filologul Gheorghe Şincai a fost unul dintre primii autori români de manuale şcolare. Printre scrierile sale didactice găsim şi *„Povăţuire către economia de câmp"* - un volum 224 de pagini, apărut în limba română, la Buda, în anul 1806. Acesta este primul manual complet de agricultură apărut în limba română, şi folosirea lui, atât în şcoli, cit şi individual, a constituit un însemnat ajutor pentru începuturile ştiinţifice ale culturii pământului şi ale creşterii animalelor la noi.

Prima carte agricolă scrisă de un român numai după specificul agriculturii noastre, fără a apela la învăţăturile din cărţile străine de specialitate, este *„Calendarul bunului gospodar"*, tipărit în 1844 de către vestitul om de ştiinţă Ion Ionescu de la Brad.

***

Lăsând la o parte traducerile fragmentare din opera marelui Dante, care au circulat în presa românească între 1848-1880, prima traducere integrală din „Divina Comedie" şi anume partea a II-a, *„Purgatoriul"*, apare în româneşte la 1888. Traducerea a apărut la Craiova, editată de Rallian şi Ignat Samitca, semnată de Măria P. Chiţu şi dedicată memoriei abatelui G. Jacopo Ferrazzi, erudit cercetător al lui Dante.

„Purgatoriul" apare într-un format de 540/840/16, imprimat pe o hârtie velină satinată, groasă, de o calitate excepţională, în 512 pagini. Fiecare început de cânt e ilustrat cu capitole grafice diverse, conţinând motive decorative adecvate. Pe fiecare pagină este reprodus în subsol, cu literă măruntă şi textul italian. Versurile sunt numerotate, astfel că cititorul poate urmări deopotrivă textul românesc şi cel italian.

***

Prima încercare de *roman social românesc* este considerată a fi Istoria ieroglifică (1705), bestiarul lui Dimitrie Cantemir, scris în limba română şi tipărit mai întâi de vechea Academie Română. Recurgând la alegorie, Cantemir satirizează boierimea intrigantă şi acaparatoare a pământului ţăranilor.

***

Cel dintâi *roman românesc*, realizat după toate cerinţele genului, valoros din toate punctele de vedere este *„Ciocoii vechi şi noi sau Ce naşte din pisică şoareci mănâncă"*, roman original, al lui Nicolae Filimon, apărut la Bucureşti în 1863.

* **

În 1886, în editura fraţilor Şaraga din Iaşi apărea primul manual de istoria limbii si literaturii române, alcătuit după criterii ştiinţifice de Ioan Nădejde, redactor al revistei *„Contemporanul"*. Pentru a ilustra evoluţia limbii literare, manualul lui Nădejde utilizează metoda prezentării cronologice a textelor. Citatele sunt date în alfabetul vechi, chirilic, iar comentariile în cel latin. Partea de istoria limbii cuprinde 411 pagini, iar cea de istoria literaturii, 105 pagini.

Cartea lui Ioan Nădejde prezintă o remarcabilă valoare documentară şi, cu toate erorile din biografiile unor scriitori contemporani, poate fi utilizată şi azi pentru că ea sintetizează opiniile critice pe care revista *„Contemporanul"* le-a popularizat de pe cele mai înaintate poziţii între anii 1881-1886.

Poetul basarabean: Grigore Vieru

In Memoriam

Cecilia BĂNICĂ PAL

Grigore Vieru face parte din constelația poeților basarabeni care au îmbogățit patrimoniul spiritual al poporului nostru cu opere de o inegalabilă frumusețe artistică și bogăție ideatică.

Născut la 14 februarie 1935, în satul Pererița, județul Hotin, situat pe malul stâng al Prutului, viitorul poet a copilărit într-o lume în care tradițiile, obiceiurile, limba română constituiau partea cea mai pură a vieții a acestor locuitori.

Cursurile liceale le urmează la Lipcani, iar în 1957 termină Institutul Pedagogic din Chişinău şi îi apare prima sa carte pentru copii: *Alarma*. Se înscrie la Facultatea de Filologie și Istorie pe care o abandonează din cauza lipsurilor materiale.

Intră în publicistică redactor la revista „Nistru" și devine, așa cum sublinia mai târziu, acad. Eugen Simeon, 1973, un tribun *„pentru această provincie românească năpăstuită de istorie"*.

În postura aceasta de tribun, de revoluționar l-am văzut în zilele lui decembrie 1989 la Iași, în fața Casei Memoriale Dosoftei, pe o tribună improvizată, cuprinzând cu privirea mulțimea adunată de freamătul evenimentelor, strigând: *„Jos hotarul de la Prut! Fraților, veniți, jos hotarul de la Prut!"*. Dar n-a fost să fie și Grigore Vieru, cu sufletul încărcat de durere, n-a încetat să spere.

În jurul său s-a întins tăcerea; apoi, din 2000, denigrarea. Moare la 18 ianuarie 2009, în urma unui tragic accident, la întoarcerea de la comemorarea a 159 de ani de la nașterea lui Eminescu.

Scriitor în Moldova de la Răsărit de Prut

Opera lui Grigore Vieru n-a apărut pe un pământ arid, ci din sămânța aruncată de înaintași pe ogorul literaturii din Moldova de la Răsărit la Prut. Câteva nume sonore demonstrează permanența fenomenului literar: Alecu Donici, Alecu Russo, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Alexei Mateevici și alții.

Preocuparea problemelor de limbă și imortalizarea lor în articole sau în poezie a lui Grigore Vieru, este tot un proces de continuitate. Să nu uităm că Hașdeu a fost latinist de excepție, un cercetător al originii limbii române, că el ne-a lăsat cel mai complet dicționar al limbii noastre, Etymologicum Magnum Romaniae, că Mateevici a fost poetul teolog care a insuflat dragostea acerbă pentru limba română în poezii cantabile și astăzi: „Limba noastră-i limbă sfântă,/ Limba vechilor cazanii,/Care-o plâng și care-o cântă/Pe la vatra lor țăranii."

La baza artei scriitoricești a lui G. Vieru stă receptivitatea față de marile valori literare: Eminescu, Goga, Blaga, V. Voiculescu, I. Pillat, N. Stănescu și alții - adevărate modele de cunoaștere, de mânuire și transfigurare a limbii, de apărare a purității ei. Iată de ce doi ani de zile - 1987-1989 - Vieru a luptat pentru consacrarea unei legi prin care limba română să fie socotită limbă oficială și la reintroducerea alfabetului latin pentru ca: *„limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor"* deși, spunea el, este conștient că *„Limba română la noi* (Basarabia) *nu este decât o candelă plăpândă."* (*Testament* - Limba română, oastea noastră națională)

Grigore Vieru a apărat limba de *„impurități"*, de șuvoiul năvalnic al neologismelor, de termeni triviali, pornografici, care se fac tot mai simțiți astăzi în creația unor autori. El a impus acuratețea, puritatea, simplitatea și încărcătura metaforică a expresiei. A mers pe ideea marilor poeți că „*limba noastră-i o comoară*" (Mateevici), este „*un fagure de miere*" (Eminescu), „*e regină*", „*e sfântă*", „*e dulce și frumoasă*" (Alecsandri), oferind generațiilor sale ofranda adusă de el și de înaintașii limbii noastre: „*În limba ta/ Ți-e dor de mama,/ Și vinul e mai vin,/ Și prânzul e mai prânz./ Și doar în limba ta/ poți râde singur,/ Și doar în limba ta/ Te poți opri din plâns."*

În stilul mesianic al lui O. Goga

Poetul, „*iluminat simultan de poezie și de romanism*", așa cum îl numește prof. univ. Virgil Nistru Țigănuș, timp de 50 de ani a înflăcărat sufletele românilor și le-a implementat speranța în viitor, vorbindu-le în stilul mesianic al lui O. Goga despre faptul că „*sârma ghimpată din fundul grădinii*", care „*i-a zgâriat inima*" va cădea și „*atunci lacrimi de bucurie vor străluci în ochii tuturor*". (*Limba română*)

El a transmis vibrația patriotică generației sale de scriitori, tinerilor poeți oferindu-le o *ars poetica* plină de esențe, de credință și de dăruire. Nume sonore fac parte din literatura acestor târâmuri: Liviu Damian, Emil Loteanu, Dumitru Matcovski, Arcadie Suceveanu, Ion Vatamanu, Pavel Bota și alții care formează un adevărat corp de elite poetice.

Referindu-ne la creația poetică a lui Grigore Vieru luăm drept far răspânditor de lumină cuvintele lui Nichita Stănescu: *„G. Vieru este un mare și adevărat poet, el transfigurează natura gândirii în natura naturii, ne împrimăvărează cu o toamnă de aur, cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor și pură limpezire"*.

Vieru ne-a dat poezia sufletului său cu întreaga lui complexitate, cu trăiri ce-l fac să treacă de la tonul elegiac la cel de revoltat, de la speranță la durere, de la tristețe la bucuria descoperirii lui Dumnezeu. În opera lui, registrul de fapte și sentimente ascunde - așa cum spunea el - „o taină" purtată cu sine „*în marea trecere*" - viața blagiană. „*Răsunetul vocii sale cuprinde copilăria, satul, văzut ca și la Blaga, Goga, sau la marele prozator Creangă*", ca un „*cuib al vârstei de aur*", ca un loc în care nimic nu-ți poate știrbi iubirea față de oameni sau față de natură.

Dacă uneori satul este un Eden alteori, la Vieru, este dominat de tristețe ca și la Goga, supus aceluiași destin. „*Patria este un copil, dacă uiți de ea, poate să plece de acasă*”. O osmoză perfectă între țară și copil, două entități insepara-bile pentru a trăi românismul în Basarabia.

Poetul subtil și discret

Aceeași osmoză o întâlnim și în motivul mamei - foarte frecvent în poezia sa. Mioritic și evolutiv, în toate curentele ce s-au succedat în literatură, acest motiv a constituit un pilon de susținere a vieții celor din jur. Mama femeie simbolizează la Vieru ca și la Ștefania Velisar Teodoreanu, „*pământul, matcele lui în care se zămislește cu chin și risc de moarte viața omenirii*” (*Căminul*).

Mai mult decât atât, în opera lui Vieru simbolistica se extinde; mama - de multe ori - e țara - identitatea ei contopindu-se cu locul și poporul sărăcit și oprimat.

Subtil și discret, poetul creează această imagine dintr-un șir de poezii cu titluri simple dar atotcuprinzătoare pentru comunicarea poetică. Menționez câteva: *Buzele mamei, Mâinele mamei, Nopțile mamei, Pâinea mamei, Cântecul mamei, Cuvântul mamei, Tăcerea mamei, Izvorul mamei, Mama în casa noastră, Mama și feciorul.* Un întreg univers se poate reconstitui, în care mama, plimbându-se prin toate galaxiile, stăpânește, cu ființa ei, *„puterile nebănuite ale existenței”*. Metafore simple și concludente sugerează ideea de sfântă, miraculoasă, înțeleaptă, făptuitoare, blândă, purtătoare de har, etc. Toate acestea însă se polarizează în jurul familiei, în casa noastră, *„unde icoana mamei”* se completează cu menirea ei de a le transmite *„cuvântul”* și *„cântecul”* neamului.

Grigore Vieru și-a iubit mama, i-a înțeles sufletul, aspirațiile, dorințele. A luptat pentru îndeplinirea lor și a murit trist pentru că nu și-a văzut visul împlinit. Undeva mama poetului poartă pecetea mamei lui Mihai Viteazul din legendele lui V. Bolintineanu (Muma lui Mihai) care punea mai presus de moarte unirea românilor: „*Știrea ta e tristă foarte,/ Nu că fiu-meu a murit,/ Dar că chiar prin a lui moarte,/ Pe români n-a dezrobit.*”

Cel care l-a căutat pe Eminescu

O altă coordonată a creației lui Grigore Vieru o constituie reveria, visul, melancolia, toate intrând în sfera erosului. Iubirea, pentru poet, implică o stare de extaz, ca la Eminescu sau Blaga, ea este purificatoare, înălțătoare, deoarece plecarea iubitei lasă urme adânci, singurătate, regret și durere. Este cosmică, macrocosmosul guvernând legile inexorabile ale microcosmosului în care au loc drame sau împliniri.

Natura devine martoră și părtașă la durabilitatea sau perisabilitatea sentimentelor; iubitul simte nevoia confesiunilor. Când sărută „cruciulița” de la pieptul femeii iubite trăiește o stare de iluminare, de spiritualizare. „E ca și cum ai vedea Răsăritul soarelui!”

Viața și moartea, credința și iubirea, durerea și speranța își găsesc reflectarea artistică de excepție în poezia de sorginte religioasă a lui Grigore Vieru.

După moartea mamei sale poetul, răspunzându-și marilor probleme ale existenței, a căutat răspunsul în definirea divinității. Dacă Arghezi, neputincios, revoltat, era un căutător al certitudinilor pendulând între credință și tăgadă, Grigore Vieru se apropie mai mult de poezia lui Vasile Voiculescu, a lui Nichifor Crainic. Adorându-l pe Dumnezeu, poetul socoate - că „*tot harul cuvintelor*”, toată arta poetică este de la El: „*Cuvintele sunt surorile mele pierdute și regăsite prin mila și dragostea lui Dumnezeu*”.

Desigur că volumul „*Hristos nu are nici o vină*” ne relevă o fațetă mai puțin cunoscută a lui G. Vieru.

Cine a fost G. Vieru? Omul care a luptat pentru limba română, omul care a scris în limba română 24 de volume - poezii pentru copii, poezii pentru sufletele noastre, aforisme, articole. A fost membru al Academiei Române, deținător a mai multor premii și distincții și mai ales a fost cel care l-a căutat, înțelegându-i unicitatea, pe Eminescu: „*Știu cândva, la miez de noapte/ Ori la răsărit de soare/ Stinge-mi-s-ar ochii mie/ Tot deasupra cărții sale*”. (*Legământ*).

Moartea lui a fost o coincidență? O chemare eminesciană? O păstrare a legământului? Vom căuta mereu răspunsul.

POESIS ȘI CREAȚIE

Dr. Silvia MĂNDĂȘESCU

SUPRADOZA

Eu nu simt nevoia
De droguri
Ca să fiu fericită
De când sunt pe planetă
Cu umbra mea
Mi-am injectat minciuni,
Am prizat deziluzii
Iar acum
Fumez țigări
Contrafăcute din fericire.
Pe mine
Mă droghez
Doar cu niște cuvinte…
Plătesc oricât!
Hai amândoi
Pe apa sâmbetei
Să ne îmbătăm
Cu vorbe frumoase
Dacă vii
Împart cu tine
Țigările mele
Cu fericire.
Lasă acasă
Pastilele
Cu realitatea crudă
Nu-mi place
Să mă trezesc
Nas în nas
Cu adevărul gol-goluț!

PRIVIRI

Culeg luceferi
Din privirile
Ce le așterni
Asupra-mi
Și îi trimit
Printr-un curier
Rapid
La inima mea
Care așteaptă
De ani buni
Să coboare
Cerul pe pământ.

Târziu în devreme

 Puiu COSTEA

Îmi plac bătăliile clipelor afurisite; ceea ce nu-mi place e încrâncenarea cu care galopează timpul spre etc. Spunea cu ani în urmă o poetă: „*Ziua de azi se spăla din farfurii...*" dar coaja abia presimțită a realității e o năvălire acum, flămândă de întâmplări viitoare. Spiritul singur tremură la gândul nevederii, prizonier dincolo de cete şapte împletiri de drumuri. Nicăieri, ca aici şi tu ştii, nu asfinţeşte mai frumos soarele în septembrie. De altminteri, fără a pune la socoteală drumul acestei veri către echinocțiul de toamnă, noi am zidit în flori şi în ierburi, un răspuns dat eternităţii: nu putrezeşte un . nume adorat pe drumul singurătăţii, ci numai umbra cuvântului rostit în nebotezul adevărului.

Bucuria prezenţei, timbrul vocii, ca o dimineaţă senină, zâmbetul, aripă de cântec tăcut, înalţă acum o poartă prin care vei intra din nou odată cu visul.

În cearcănul său luminos, singurătatea de tine e altfel... Spinii clipelor săpate devin stalactite şi stalagmite într-o peşteră în care ecoul umblă încet să nu-strivească devenirea. Cum altfel aş putea să nu mă nărui vin în cotidian şi din cotidian în vis?

Prin colbul lumii mărşăluiesc fără să ştiu precis reperul ajungerii, dar, din vis, zbor cu aripi de şindrilă şi chiar de voi cădea, precum Meşterul Manole, o fântână din mine va naşte izvorul şi o mănăstire va chema în ea credinţa ca cel mai omenesc sentiment - dragostea - este posibil.

Timpul fuge mai, adumbrit ca izvorul de piatră rară risipinduse-n descântecul plecării, în pierderi şi în dor. La graniţa dintre rai şi iad noaptea şi ziua stau de-a valma, zodiile n-au zodie şi cel. mal parşiv cuvânt e nicăieri.

Nălbarul vine doar să cheme misterul şi lutul, şi în florile abisale nu zboară fluturi ci se oglindeşte propria viaţă.. Când cobor din viaţă pe pământ, ard în altare smirna ideilor reconstituind drumul pe care ţi l-am întins la picioare. El te va conduce la mine, acolo unde instinctul e paznic de far luminând naşterea clipelor viitoare. Târziu în devreme şi devreme-n târziu, eu sunt precum jucătorul de şah aşteptând această partidă în care atât piesele albe cât şi negre au lunecări crepusculare sub „gambitul damei”.

Îţi privesc palma! Sub linia capului, sub linia norocului, sub linia destinului văd conturată precis linia orizontului. Avem aceeaşi deschidere.

Priveşte oglinda ceasornicului mut
Clipa e încă aripă tandră
De azi mi-am pus sufletul pe scut
Să fie pentru tine ofrandă.

Nu se poate concepe zbor fără jertfă, cum nu poate exista realitate fără vis.

Deocamdată e încă târziu în devreme.

Heidegger, cuvintele şi criza

 Violeta LĂCĂTUŞU

Azi noapte l-am visat pe Heidegger. De unde până unde? m-am întrebat. De fapt, nu îi distingeam chipul, ştiam doar că el trebuie să fie cel ce-mi vorbea.

Era supărat pentru că Instanţa ce premerge omului şi-i dă acestuia limbajul spre a o scoate din tăcere, îi face semn neputincioasă dintr-o lume a nenumitului.

„A dispărut gânditorul – mi-a spus cel ce exprimă mesajul Fiinţei adus prin el la rostire. A dispărut omul care dă glas «cuvântului tăcut» al Fiinţei, a dispărut şi poetul. Cuvintele – esenţă ajung doar o Criză. E Criză!"

Ce ştie el despre criză? Mi-am zis, trezindu-mă din vis. La noi e ploaie de cuvinte şi secetă de bani.

Şi totuşi…

O viermuială de vorbe, tot mai prolifică, se prelinge pe faţa crăpată a pământului.

Inflaţie şi Zădărnicie, Gândirea şi-a ieşit din destin

Şi limba second-hand curge prin arterele spaţiului public ce dictează cum trebuie să funcţioneze limbajul.

Pământul până la cer este năpădit de buruieni: clişee verbale, reclame de gânduri-surogat impuse democratic, reţete strălucitoare de sentimente.

Eroism verbal. De fapt, tăinuită sărăcire a limbii

Deşertificarea limbajului. Vacuum sufletesc. Primejduire morală.

Esenţa umană agonizează în intenţii sterile.

FIINŢĂ. FIINŢARE. GÂNDIRE. LOGOS…Aiureli

Cuvintele de sub cuvinte au murit de mult.

Sufletele de deasupra sufletelor s-au retras în mută virtualitate,

Criză…Criză spirituală?! Sau doar financiară…

Sisteme sociale troznesc sub grohăitul lăcomiei obeze.

S-au sfarogit ideologiile semeţe în toate culorile.

Slănina profitului râncezeşte.

Ochii hulpavi şi buze unsuroase mustesc noi iţe.

Materialism, consumism, succes, imagine, statut şi dezvoltare: cuvinte seci, cuvinte goale.

Da, fraţilor, e criză!

Şi vinovate sunt doar cuvintele.

Avem o ţară frumoasă ca un cântec

educator Ecaterina ŞUSTER
Colegiul Tehnic „Petru Poni”, Roman

Un buchet minunat de flori, strâns într-o panglică albastră-discret muiat în Marea Neagră-aceasta este ţara mea!

Trăim într-o ţară binecuvântată cu frumuseţi cum rar întâlneşti… Munţi ale căror creste sfidează norii; dealuri line - pe care privirea se odihneşte sub imperiul atâtor culori; câmpii întinse - deschise ca sufletul celor care le locuiesc.

Toate, străbătute de ape repezi, iuţi, aprige ca Oltul sau liniştit curgătoare ca fratele-i Mureş. Şi lacuri ochiuri albastre, senine ca cerul, sub care domnesc tauri adânci, vrăjite.

Stânci sculptate de vânt, vulcani nici pe departe periculoşi precum Vezuviul, codri prietenoşi şi vieţuitoare atât de variate, desprinse parcă din pagini de literatură.

Cum să nu iubeşti aşa minunăţii!

Dar, din păcate, natura este din ce în ce mai afectată de activităţile omeneşti. Acestea au ca efect transformarea mediului natural, uneori până la degradarea sa.

Despăduririle, poluarea aerului şi a apelor, eroziunea solurilor, transformarea peisajelor, dispariţia unor specii de plante şi animale sunt câteva din problemele grave ale prezentului.

Pădurile, aurul verde al ţării noastre, contribuie la împrospătarea aerului, adăpostirea animalelor, limitează viteza vântului, iar lemnul lor este atât de util în diverse domenii.

Tăierea lor necontrolată duce la modificarea climei, la împuţinarea unor animale sălbatice, la distrugerea echilibrului natural.

Pădurea constituie o sursă de frumuseţi şi bogăţii pe care omul are datoria să le ocrotească.

În zilele noastre, prin dezvoltarea industriei, agriculturii, transporturilor, rezultă unele substanţe care ajung în sol, aer, apă şi care sunt toxice pentru vieţuitoare, ducând, treptat, la dispariţia speciilor rare, dar şi la poluarea aerului, a solului şi a apelor.

Apele, o altă bogăţie naturală a ţării noastre, devin şi ele din ce în ce mai poluate, datorită deşeurilor industriale aruncate fără chibzuinţă, a naufragiilor navelor petroliere ce declanşează adevărate catastrofe pentru vieţuitoare.

Fără oxigenul eliminat de plantele verzi omul ar pieri. Deci, pe bună dreptate, pădurile sunt sufletul nostru! Şi sufletul nostru este din ce în ce mai chinuit! Haideţi să facem ceva! Să nu lăsăm natura să moară!

Haideţi să ne învăţăm copiii că nimic nu e mai preţios decât să trăieşti într-un mediu curat şi sănătos pentru a te dezvolta la fel!

Am hotărât să ne educăm elevii în spiritul curăţeniei şi al frumosului. Am pornit, astfel, şi în cadrul orelor de Cunoaşterea mediului, dar şi în afara orelor de curs, la demararea unor activităţi pentru salvarea planetei noastre, PLANETEI ALBASTRE.

Am pornit de la discuţii despre planeta noastră, am numit celelalte planе ale Sistemului Solar, iar apoi am explicat copiilor de ce planeta Terra este numită PLANETA ALBASTRĂ (datorită întinderilor mari de apă care o fac să pară albastră, atunci când este privită din Cosmos).

Am realizat apoi fenomenul de brain-storming, pornind de la Planeta albastră (poluare, bogăţii, războaie, păduri, râuri, oxigen, deşeuri, gaze, fum, sol).

Au realizat apoi scurte texte, pe baza imaginaţiei lor, pornind de la titlul „De ce plânge Planeta Albastră?”. Ideile lor au fost foarte frumos formulate şi multe, apropiate de adevăr.

„Planeta albastră va deveni Planeta Poluată pentru că maşinile, tractoarele şi majoritatea fabricilor din lume poluează aerul, producând gaze toxice, fum negru şi dăunător. Pe plajele mărilor şi oceanelor sunt aruncate cutii, ambalaje şi multe altele. Iar oamenii taie copacii care ne oferă oxigen şi calcă plantele în picioare. Toate acestea fac să plângă draga noastră Planetă Albastră”.

„Peste 2000 de ani veni omul cu tot felul de maşinării care distrugeau planeta şi o poluau. Omul inventă hârtia.

Pentru producerea hârtiei trebuiau pomi, iar omul distrugea tot mai mult mediul înconjurător - De aceea plânge Planeta Albastră.”

„Ar trebui ca maşinile, motocicletele şi multe altele să nu se fi construit. Ar trebui să fie o planetă cu multe feluri de flori şi alte buruieni, pentru că ele ne dau oxigen.”

„Planeta Albastră, atunci când plânge şi este supărată, îşi revarsă apele mărilor şi oceanelor pe ţărmurile zonelor din apropiere şi produce inundaţii şi mari stricăciuni.”

Am continuat activitatea noastră cu discuţii despre poluare, imagini, tot felul de curiozităţi scoase de pe Internet, precum şi diafilme cu locurile din ţara noastră declarate rezervaţii naturale şi cu plantele şi animalele ocrotite de lege.

Am discutat apoi despre cum pot adulţii să combată poluarea şi cum le-ar putea oferi ei, şcolarii, ajutorul. S-a organizat în şcoala noastră colectarea de deşeuri din plastic, oferindu-se astfel copiilor ocazia de a da şi ei o mână de ajutor la curăţenia mediului înconjurător.

Pentru a sensibiliza şi ceilalţi elevi din şcoală, precum şi din şcolile din împrejurimi, elevii au realizat picturi în acuarele, colaje şi afişe cu titlul „Salvaţi Planeta Albastră”, care au fost afişate la panoul şcolii.

Am realizat împreună cu ei ecusoane cu acelaşi titlu „S.P.A.” şi le-am împărţit tuturor copiilor şi cadrelor didactice din şcoală.

Am învăţat şi un cântecel despre planeta noastră şi despre cum o putem ajuta noi, copiii, şi pe care îl vom cânta tuturor elevilor de Ziua Pământului, pe 5 iunie, când vom da o minunată serbare în cinstea planetei noastre.

Noi, cadrele didactice participante la realizarea acestui proiect, considerăm că scopul nostru a fost atins: am reuşit să sensibilizăm copiii, să îi facem să-şi dorească să crească într-un mediu sănătos şi curat şi să ajute atât cât pot ei la realizarea acestui lucru. Au înţeles că ei sunt viitorul ţării, „oamenii mari” de mai târziu, care-şi pot construi încă de pe acum un mediu în care să crească fericiţi şi sănătoşi.

Prieteni ai naturii, protejaţi mediul înconjurător! Pământul nostru suferă, întindeţi o mână de ajutor Planetei Albastre! Secolul care va veni va fi poate mai curat sau, poate, nu va fi deloc!

Copilăria

Bibliotecar Cristina PANAITE

„Un copil poate oricând să învețe un adult trei lucruri: cum să fie mulțumit fără motiv, cum să nu stea locului niciodată şi cum să ceară cu insistență ceea ce îşi doreşte.“

Paulo Coelho

COPILĂRIA. Vârsta sincerităţii, vârsta viselor fără graniţă, vârsta marelui adevăr, pe care-l ascundem în noi mereu…

Există pe lume *copilăria*, privire candidă care opreşte gesturile negre ale inconştienţei.

Vorbe, gesturi, priviri, întrebări pe care le văd, le aud … Zbuciumul. Chinul. Primele nopţi albe, primul gângurit, promisiunea, speranţa, gândul, sacrificiul, nehotărârea, sinceritatea, credinţa, dăruirea. Nu dăruieşti nimic dacă nu te dăruieşti pe tine. Să te dăruieşti cu bucurie, necontenit, fără odihnă, risipitor cu tot ce simţi, cu tot ce ştii, cu tot ce eşti, cu toată dragostea, pentru rodul dragostei, minunea vieţii: COPILUL! Fiindcă din tot ce faci, numai dăruirea are preţ. Pleci. Dar nu de tot. Din tine asta rămâne mai departe în ceilalţi.

DĂRUIEŞTE-TE ! Învaţă să înţelegi suferinţa, greşeala. Veghează cu dragoste, căldură şi înţelegere. Şi încearcă apoi să arzi. Iar la flacăra sufletului tău încălzeşte sămânţa. Va fi spic bun, dacă ai vegheat netemător de vânt, cu nemărginită credinţă, dragoste şi speranţă.

Ghiocelul

Floare albă şi gingaşă,
Primăvara ai sosit.
Bucurie şi speranţă
Tu în suflet ne-ai sădit.

Mădălin PALADE
Grupa mare, pregătitoare pentru şcoală
Grădiniţa „Alecu Russo” Bacău
Institutor Maria Chiriloaie

„Stagiune” permanentă

Învățător MARIA LEVĂRDĂ
Şcoala „Mihai Eminescu”, Roman

Isteţii elevi ai clasei I D, Şcoala „Mihai Eminescu” Roman, au devenit deja mici “vedete” ale târguşorului nostru patriarhal. Deşi abia acum câteva luni au păşit, cu emoţie de bobocei, pragul şcolii, ei s-au implicat cu bucurie şi entuziasm în multe activităţi cu totul speciale pentru vârsta lor: apariţie la o emisiune a televiziunii locale „Rom-TV”, fotografie şi articol în ziarul „Monitorul de Roman”, premii la un concurs naţional de pictură, implicare în parteneriate, colaborare cu Biblioteca Municipală „George Radu Melidon” Roman şi altele.

Primul eveniment important, la care au participat, a fost pe 25 octombrie, când au avut onoarea de a depune coroane la Monumentul Eroilor. Ce mândri s-au simţit atunci când, văzându-i atât de micuţi, domnul primar, profesor Dan Laurenţiu Leoreanu i-a felicitat!

A urmat apoi 1 Decembrie, Ziua României, când, conform calendarului Proiectului de parteneriat educaţional „*Prietenie, o împărăţie fără hotare*”, au sărbătorit acest eveniment, având ca oaspeţi „partenerii” de la clasa I C, Şcoala cu clasele I – VIII Nr. 8 Roman şi preşcolarii de la grupa mare A, Grădiniţa cu Program Prelungit Nr. 1 Roman.

Baloanele roşii, galbene şi albastre cocardele tricolore din piept, steagurile României şi U.E. precum şi costumele populare au împodobit clasa, trupuşoarele şi inimioarele participanţilor. După interpretarea unor cântece şi poezii, rostite cu implicare patriotică şi candoare de copil, manifestarea s-a încheiat cu o horă mare şi veselă.

Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, micuţii şcolari şi-au uimit părinţii cu talentul lor, interpretând roluri amuzante la „*Carnavalul din lumea poveştilor*” . Şi, pentru că au urmat, săptămânal, cursuri de dans, ei şi-au exprimat bucuria şi nevoia de mişcare în ritmuri de vals, samba, tango, rock şi chiar de sârbă.

Pe 15 ianuarie au intrat şi ei în rezonanţă cu tradiţia anuală a şcolii, care îşi sărbătoreşte ziua, comemorându-l totodată, pe marele poet Mihai Eminescu. Cele mai cunoscute poezii din creaţia sa au fost memorate şi interpretate cu mult drag, însă cel mai mare succes l-a avut dramatizarea fragmentului din „Scrisoarea a III-a”, moment imortalizat printr-o fotografie ce a fost inserată în „Cartea de onoare” a şcolii.

Tradiţionala şi mult îndrăgita sărbătoare a primăverii româneşti 8 Martie, a constituit un alt prilej de manifestare artistică. Mămici, bunici şi mătuşi au lăcrimat, înduioşate de atmosfera creată prin cântece şi versuri, rostite cu talent şi sinceritate, de către micii artişti. Serbarea a fost înregistrată de către „Rom TV“ şi apoi s-a difuzat, chiar în ziua de 8 Martie, la emisiunea „Secretele familiei”.

„Stagiunea” continuă ! Acum, micuţii artişti au intrat pe tărâmul lui Creangă. Se fac repetiţii, se pregătesc costumele, recuzita şi decorul pentru dramatizarea „*Prostia omenească*”.

E minunat că aceşti copii fac totul cu pasiune şi e lăudabil faptul că ei sunt sprijiniţi de familiile lor, nişte părinţi de nota 10!

Copilul în lumea cuvintelor

învăţător grad I - Viorica GHEORGHIESCU
şcoală M. Eminescu, Roman

Când ajungi, ca dascăl, să citeşti: „Primăvara a spart geamul!" poţi fi sigur că în sufletul acelui copil ai sădit ceva, i-ai adus cuvintele aproape de joaca lui de fiecare zi,

Şi, hai să ne învăţăm elevii să se joace cu cuvintele!

Sunt gânduri, care după lecturarea unor frânturi au apărut definindu-mi acea inocenţă şi candoare, seriozitate şi naivitate, creaţie şi adevăr pe care doar copilul la vârsta lui, când genială, când astronomică le poate cuprinde-n infinitul cunoaşterii sale.

Căutând, vom ajunge să îl definim, să-i recunoaştem trecerea prin lumea lui, în care poate spune: *„Se povesteşte că pe vremea când soarele avea picioare şi luna mâini, a fost un OM"*.

Şi atunci, lumea ce-l înconjoară e pentru el apropiată, se chiar identifică lăsându-ne să credem şi-n *„omul de fum"* si-n *„soarele albastru"* şi de ce nu şi-n *„visul norilor ce plâng de rouă"*.

E bene că *„pasărea măiastră"* a sufletului său să-şi ia zborul, să ajungă acolo unde cuvintele sunt joaca de fiecare zi. Întorcându-mă la clipa de adevăr, în joaca copilului din lumea cuvintelor, mă opresc la ***şcoală***. Acolo unde fiecare cub al *„Jocului cu figuri"* îşi are locul lui. Cunoscându-l din prima zi, simţindu-i privirea plină de atâta nevoie de a şti şi până la floarea ce o aşterne în ultima zi din clasa a IV-a, pe banca ce i-a fost prietenă, dar mai ales *„casa a cuvintelor"*, reuşeşti să îi dai valoare întregului clădit în acest *„pui de om"*.

L-ai învăţat să preţuiască lumea din jurul lui, dar s-o şi vadă aşa cum crede el, mai bună, mai dreaptă, mai frumoasă, mai urâtă sau mai păstrată pentru alţii, ajungând o infinită poveste a tuturor lucrurilor. Şi astfel, apare in jocul cuvintelor, mai ales la ora de compunere, o lume proprie în care totul, dar absolut *totul* este posibil, de la mersul în mâini şi capul în nori, până la dulapul expoziţiei şi sertarul cu anotimpuri.

Dacă *„primăvara a spart geamul"*, atunci şi *„...toamna de sticla se poate sparge"*. Cioburile de frunze abia se ţin. Şi daca...soarele se va supară foc pe cine o va sparge? Iar după aceea vor rămâne numai trei anotimpuri? Şi nu e bine! Atunci, m-am gândit să stau cuminte şi să nu mai sparg sticle.

Dacă cumva într-una se afla toamna, şi...?

Totul aici implică grija pentru acea *„balanţa a naturii"* ce nu trebuie supărată, aşa cum fiecare „lume" a corpului nostru îşi are rostul ei:

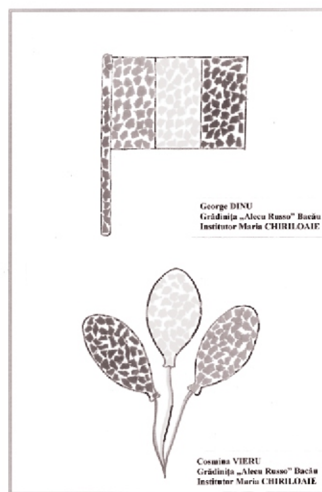
„Degetele de la mana dreapta începură între ele:

a) - Hai să mergem!
- Unde să mergem?
- Păi: *degetul cel mare să întoarcă fânul, arătătorul să meargă după cumpărături, mijlociul să culeagă strugurii copţi, inelarul să ducă copiii la grădiniţă şi micuţul să stea şi să îngrijească casa*.

Chiar dacă în acest joc sunt inversate anotimpurile şi rosturile lor, fiecare face câte ceva, după cum este, chiar dacă uneori....

b) ...si apoi către cel mare:
- Dar tu nu faci nimic?
- Eu scriu şi, iată, am îmbătrânit şi vreau să dau locul meu unuia dintre voi.
- Dar nu se poate! Nu eşti tu tatăl nostru?
- Ba da.
- Dar mama n-a-vem?
- Mama voastră e palma.
- Şi atunci?

Neterminarea gândului creează altele şi jocul imaginaţiei poate duce la: „*Eram în pauză. Un fulg de nea mi-a căzut pe haină. Bucuroasă, l-am luat cu mine în clasă. Dar, uitându-mă pe geam, alţii şi alţii îmi făceau semne. Cum să îi iau? Abia am aşteptat pauza când, jucându-mă cu toţi, eram să mă fac fetiţă de... zăpadă.*

Sau mai departe:

„Cică se povesteşte că odată, o cireaşă avea două picioare. Şi a plecat ea aşa, la drum, până ce a dat de o căsuţă. A intrat şi a început să strige: a venit vacanţa!! Şi pe loc, cireşul din fundul grădinii dădu drumul şcolăriţelor în cercei la urechile copiilor."

Sau:

„Priveam mânuşile de pe masă. Ele erau din ţară roşie, de pe continentul albastru, unde oamenii verzi ca o căpăţână de salata clocită la soarele roz, care ateriza aducând întunericul galben, brăzdat de stele negre, ca fundul unui ceaun în care îşi uitase bunica mânuşile."

În această „culoare" a cuvântului, copilul vede foarte departe.

Filosofia lui e simplă. Era spaţială nu e departe. E posibil să fie continentul albastru şi oamenii verzi, iar ţara roşie, dar îi poate îngrijora o stea neagră şi-un întuneric galben. Noroc că bunica şi-a găsit mânuşile. Optimismul acestui copil aduce liniştea, împăcarea lumilor, gândul bun că nimic nu le poate încurca, nici chiar o pereche de mânuşi.

Până a ajunge la alte planete de unde soarele să ne vadă chiar şi roz, lumea rămâne pentru o clipă în clasă. Aici:

- Tabla este întotdeauna în aşteptarea unei urme;
- Băncile râd;
- Catedra stă prea dreaptă şi serioasă;
- În cuier stau îngrămădite babele şi moşii de haine la taifas;
- Uşa are aceeaşi *„culoare a zilei"*;
- Dulapul-expoziţie n-are program de închidere;
- Florile din ghivece îţi povestesc aventurile iar;
- Sertarele anotimpurilor adună dantele de fructe şi-o scrisoare de vacanţă;

O asemenea clasa e o lume care nu se poate uita prea ouşor. Dar oare e nevoie de a o uita?

E adevărat. Totul se poate întâmpla într-o ora de compunere. Dar cel mai important e să ştim noi, că dascălia înţelege lumea copilului şi a-i găsi locul în eterna lui cunoaştere. *Jocul cuvintelor* îl apropie de tot ce-l înconjoară, îi dă sentimentul colectivităţii, îl face mai puţin singur.

Să încercam a vedea copilul şi dincolo de catalog, teste, eşantion şi norme. Să-l educăm învăţându-l să se autoeduce. Să se instruiască prin autoinstruire. Să păstreze lumea aceasta în care totul e posibil şi pentru cei ce vor veni după el.

Da. În lumea copilului apa e vie. Să nu-i secam izvorul. Să credem în el şi în bucuria lui de fiecare zi. Atunci, tinereţea va fi fără bătrâneţe şi viată fără de moarte. Căci lumea cuvintelor copilului ***e infinită***. Doar soarele mai poate fi albastru şi roz sau să aibă picioare, şi luna să umble-n mâini, având grijă ca frunzele să nu-l acopere, luându-i lumina. Căci, el şi copilul sunt ***lumina***.

Simboluri ascunse în opera „Flautul fermecat”

pianist **Bogdan MĂNDĂŞESCU**

Motto: *„Cu greu se poate vorbi despre Mozart, chiar cu pana muiată în curcubeu”*
(**Ovidiu Varga**)

Goethe afirma despre opera mozartiană cum că ar conţine o dublă ipostază - una comună, menită să distreze poporul de rând, şi a doua - ce se dezvăluie celor „iniţiaţi”(n.a).

La comanda directorului de teatru ambulant din Viena, Emmanuel Schikaneder - un vechi prieten al compozitorului, Mozart începe să compună o operă plină de poezie, ca o sinteză naţională, grandioasă şi unitară.

Libretul lui Schikaneder îşi are inspiraţia într-o poveste din Wieland ce se numea: „Lulu sau flautul fermecat”; colaborarea între compozitor şi libretist este efervescentă, Mozart aducându-şi contribuţia chiar la elaborarea libretului, însă considerând tot muzica pe primul plan, deoarece îşi dorea cu ardoare o operă germană.

Subiectul central este reprezentat de cuplul Tamino-Pamina şi drumul lor spre cunoaştere şi spre atingerea iubirii celei mai înalte. Asociat la aceste simboluri, în libretul lui Schikaneder se mai desluşeşte un altul, redat obsesiv - cuvântul putere (Macht în limba germană). Acest simbol vom vedea că nu este deloc întâmplător pentru că el este folosit în toate sensurile lui profunde, atât pozitive cât şi negative: în prima scenă, Tamino este urmărit de un şarpe şi cade leşinat: apar cele trei doamne ale Reginei nopţii ce ucid monstrul cu suliţele lor de argint- „mori monstrule, prin puterea noastră”; aceeaşi putere se recunoaşte învinsă la sfârşitul piesei „zdrobită, nimicită-i puterea noastră, suntem toţi prăbuşiţi în noaptea cea veşnică”- schimbarea puterii are ca rol instaurarea unei fericiri generale.

În esenţă, povestea arată antiteza dintre forţa *Binelui* - reprezentată de Înţeleptul Zoroastru - el este marele Preot- o trimitere la sacerdoţii vechiului Egipt, şi forţa *Răului* - reprezentată de către Regina Nopţii.

Pentru conturarea acestor personaje, autorul împrumută simboluri orientale, extrase dintr-un roman filozofic al abatelui Tenessou.

Acest conflict, unicul de fapt, subordonează toată desfăşurarea acţiunii: sorţii de izbândă vor influenţa soarta cuplului Tamino-Pamina şi chiar a lui Papageno - ce-şi doreşte o soţie; pe lângă aceştia, există o serie de alte personaje subalterne, înzestrate în mod diferit cu putere, unele posedând chiar puteri supranaturale.

Să începem, aşadar, cu Papageno- el posedă putere fizică, nu va putea niciodată să ajungă la o cunoaştere profundă, este superficial, instinctual - orice dorinţă trebuie satisfăcută imediat, guraliv ca o pasăre. El este un om al naturii iar energia lui vitală este spontană, animalică.

Acestui personaj comic, Mozart îi conferă o muzică autentică de lied german, ariile sale purtând căldura vieţii (se spune că însuşi autorul, pe patul de moarte, cerea să i se cânte ariile lui Papageno).

Acest arlechin, cu bufoneriile sale, are rolul de a detensiona auditoriul, iar Mozart foloseşte cu multă măiestrie alternanţa stărilor sufleteşti - de la tragic la comic, dând astfel posibilitatea ascultătorului de „a se descoperi pe sine în întregime”(n.a).

Acest personaj simplu, limitat, trăind doar în îngusta sa vale, de pe o zi pe alta, vânând păsări şi nefăcându-şi nici un plan îndelungat, va schimba calea destinului, când o va salva pe Pamina, ţinută întemniţată de violentul ei paznic Monostatos şi îi va dezvălui dragostea lui Tamino, înainte ca acesta să apară.

În ceea ce priveşte cuplul de îndrăgostiţi - pe aceştia îi aşteaptă multe piedici de trecut pentru că ei aspiră la o putere superioară, neputându-se uni decât după ce vor trece prin *Templul Încercărilor*.

În prima scenă, urmărit de un monstru, Tamino cade leşinat, dar se trezeşte la viaţă - regăsim simbolul iniţierii, iar Tamino, odată iniţiat trebuie să treacă probele în calitate de om şi nu de fiu de prinţ; însă Zoroastru îl previne, victoria îl va face înţelept ca să poată domni ca un prinţ.

Există un contrast foarte mare în evoluţia acestui personaj: dacă la început, Tamino era neputincios şi slab, la sfârşit, el devine atotputernic - cunoaşterea absolută a înfrânt umbra tăcerii şi a adus totodată maturitatea dragostei împlinite pe plan spiritual, triumf obţinut prin parcurgerea probelor. Aici, Mozart împrumută filozofia antichităţii, folosind şi ritualuri medievale: călătoria spre Adevăr, spre cunoaşterea de sine reprezintă un concept des întâlnit la Iluminişti.

Aceştia susţineau ideea victoriei Raţiunii - stăpână prin puterea ei asupra Non-raţiunii animalice - printr-un drum lung şi răbdător pentru a conferi conştiinţei individului libertate deplină.

În libretul lui Schikaneder, Tamino suportă toate aceste încercări, mânat de dragostea lui pentru Pamina - putem urmări, aşadar, drumul său de la dezordinea iniţială, la constituirea identităţii personale iar sentimentul *Iubirii* începe să se limpezească pentru a străluci apoi din ce în ce mai puternic.

La începutul operei, Tamino vede portretul Paminei, trimis de Regina Nopţii, şi doreşte s-o elibereze de la Zoroastru, convins că acesta este un tiran; personajul acţionează la primul impuls, pe care va trebui să înveţe să-l suprime - ţelul său rămâne, însă ţinteşte mai sus - satisfacţia nu este imediată - *„cunoaşterea înţelepciunii să fie biruinţa mea, iar dulcea Pamina să-mi fie răsplată*”. Dorind întâlnirea cu perechea lui, el îşi impune cea mai grea frustrare pentru a găsi forţa necesară de a înfrunta probele: astfel, în final, dragostea lor va triumfa şi nimic din afara cercului celor doi nu o mai poate vătăma.

Dacă Tamino îşi asumă preţul într-un mod conştient şi voluntar, pentru Pamina acesta reprezintă dezastrul - ea se vede prinsă în capcană, fără nici o soluţie salvatoare - deci, nu poate înţelege toate nenorocirile ce cad asupra ei - a pierdut un părinte, este răpită mamei sale, e ţinută prizonieră de Zoroastru ce nu-i dezvăluie intenţiile, iar Tamino se desparte de ea - gestul sinuciderii pare logic, deşi e împiedicat de cei trei băieţi în ultimul moment.

Ideea captivităţii a mai fost întâlnită la Mozart în „Răpirea din Serai” unde personajul principal, închis fiind, meditează la abuzul de putere. De asemenea, cifra trei folosită des în „Flautul Fermecat” nu este arbitrară: Zoroastru are trei sclavi, Regina Nopţii are trei Doamne, Papageno are de trecut trei pedepse; trei băieţi îi recomandă lui Tamino: Constanţă, Toleranţă şi Discreţie; într-un spaţiu domnesc Înţelepciunea, Munca şi Arta, în templele Naturii, Raţiunii şi Înţelepciunii în care va pătrunde Tamino, după ce va trece cele trei probe: a focului, a aerului şi a apei.

Drumul, presărat cu suferinţe, este tot unul „de probă”- Pamina va trece din domeniul nocturn al mamei sale în cel

diurn, solar al lui Zoroastru - ea străbate astfel moartea pentru a cânta în final, alături de iubitul ei „Eu însămi te conduc, Iubirea mă călăuzeşte”.

Un alt element ce dă forţă sentimentului celor doi, este **flautul** - el ocroteşte cuplul şi le deschide drumul - simbolul armoniei universale. Pamina îi mărturiseşte lui Tamino, cum că flautul a fost cioplit de tatăl ei - de unde putem deduce simbolul ancestral binefăcător - de aici flautul e înzestrat cu puteri supranaturale, e „fermecat”.

Înţelesurile adânci ale flautului benefic fac trimitere la mitologia greacă - unde Orfeu, distrus de durere, coboară în Infern pentru a-şi recupera iubita şi îmblânzeşte cu ajutorul lirei toţi monştrii; flautul mozartian apare şi în scena finală unde reprezintă triumful armoniei date de muzică şi de muzician asupra a tot ce-i negru, rău şi urât.

Puterea, deţinută de flaut se dorea, în mentalitatea iluminiştilor, impersonală - mai presus de lege şi de oameni- de aceea ei o regăseau în forţa naturii, a zeilor, a ordinii stelare - „sursa autorităţii este printre marile entităţi eterne şi impersonale” (J. Stardiuski) - astfel că Zoroastru, este doar un interpret al acestei puteri, ce nu face decât să-i respecte regulile; acest personaj înţelept ştie dinainte că, deşi s-au despărţit, cei doi se vor regăsi, iar Regina Nopţii este învinsă de puterea marelui preot. Zoroastru pune în scenă cadrul, întocmai ca un regizor, unde personajele se vor comporta cum doreşte el - inclusiv forţele malefice sunt manipulate, fără să ştie. Unul din atributele supranaturale ale Reginei Nopţii este voalul ce înconjoară Adevărul - noaptea este învăluitoare, cele trei doamne poartă văluriiniţial Zoroastru este văzut ca o forţă malefică - cuplul Tamino-Pamina vor obţine o primă victorie, când vor devoala Adevărul.

Mozart dă dovadă de o abilă forţă de conturare a personajelor: intenţiile Reginei Nopţii nu sunt arătate de la început, astfel că apare prietenoasă; pe parcurs pune piedici, devine ostilă-această metodă sugerând că o victorie este cu atât mai mare cu cât forţa învinsă este mai puternică. Degeaba încearcă Regina nopţii să se răzbune, întreaga ei suită va fi în final înghiţită de întunericul etern.

Aceeaşi modalitate se regăseşte şi în scena finală: se pare că Răul triumfă, atunci când Menostatus, la ordinele Reginei, încearcă să fure copilul celor doi, dar nu reuşeşte şi-l închide într-un sicriu de aur. Pentru ca pruncul să poată trăi, el trebuie purtat permanent, iar în următoarea scenă are loc deschiderea sicriului - copilul trăieşte, dar îşi ia zborul în văzduh - asemănare cu mitologia greacă - zborul lui Icar.

Goethe îl numeşte Genius- nu găsim similitudini cu Luceafărul eminescian- poate geniul locui printre oameni?

Întrebare deschisă, dublată de renunţarea voluntară la putere a lui Zoroastru, iar impresia finală este cea a unei atmosfere mediocre, de răceală, noapte, moarte; adevărul va fi ascuns pentru totdeauna.

Mozart, prin „Flautul fermecat” realizează o operă naţională germană, ce-i va atrage mulţi admiratori - Goethe, Beethoven, chiar Wagner, operă prin care autorul şi-a expus propriile aspiraţii spre fraternitatea între oameni, bunătate, devoalând astfel secrete ale mişcării masonice.

Într-un trecut dramatic, în care tainele, intriga, pasiunile au afectat mult prea adesea cursul istoriei, lăsând în urmă un labirint uimitor de mistere, se înscrie şi moartea lui Mozart, mister pe

care cercetătorii încearcă şi azi să-l elucideze.

Mereu în lipsă de bani, copilul minune din lumea muzicii, lucra într-un ritm febril pentru a încheia concerte importante.

De-abia în anul 1964 s-a descoperit că *Recviemul* neterminat al lui Mozart fusese comandat de contele von Walsegg, cu ocazia morţii soţiei sale la începutul anului 1791.

Când a căzut la pat – pe 20 noiembrie - nimeni nu bănuia că ar putea fi vorba de o boală fatală. Avea doar 36 de ani.

Georg Nicolaus Nissen, cel de al doilea soţ al lui Constanze, a consemnat în bibliografica dedicată compozitorului: *„boala a început cu umflarea mâinilor şi o aproape totală incapacitatea de a se mişca, apoi au urmat vărsături bruşte şi aceasta se numeşte febră miliară acută*”.

Diagnosticul a fost confirmat în registrul oficial de decese al oraşului Viena. Mozart însuşi bănuia ceva necurat la mijloc, căci îi mărturisise soţiei sale: *„cineva mi-a dat acqua toffana şi a calculat exact data când voi muri*” (Era o otravă inodoră, cu acţiune lentă, pe bază de arsenic) – şi ajunsese să creadă că ***Recviemul*** pe care i-l comandase un necunoscut era destinat propriilor sale funeralii.

Pe data de 31 decembrie 1791, un ziar berlinez informa supra morţii premature a compozitorului şi specula în privinţa cauzei acesteia: *„deoarece trupul i se umflase după moarte, s-a crezut că fusese otrăvit*”.

Nu s-a făcut autopsie, iar trupul era moale şi elastic, nu rece şi rigid.

Dar cine să fi dorit moartea lui Mozart? Să fi avut vreun rol invidia lui Antonio Salieri, compozitor binecunoscut lui Mozart? Sau condamnarea francmasonilor care l-ar fi pedepsit pe compozitor pentru că dezvăluise secretele francmasonice în „Flautul fermecat”? Această operă alegorică, ce a avut premierea la Viena, pe 30 sep. 1791, cu Mozart însuşi la pupitrul orchestrei a repurtat un mare succes de public, dar şi de critică.

Mozart fusese primit, în loja masonică vieneză în 1784 – loja cunoscută sub numele de *Binefacere*. Era o organizaţie şi reprezenta o recunoaştere a succesului şi o onoare mult râvnită.

Tânărul compozitor scrie muzica pentru ceremoniile secrete. La premieră, confraţii francmasoni ai lui Mozart au fost surprinşi de ***Flautul fermecat***, de faptul că Mozart şi libretistul său Emmanuel Schikaneder au folosit opera pentru a propaga idealurile de curaj, dragoste şi fraternitate ale societăţii secrete în rândurile unui public mai larg.

I s-a comandat şi o cantată pe care Mozart a compus-o în câteva zile, între premiera ***Flautului fermecat*** şi izbucnirea bolii fatale.

Muzica funebră, ca prilej de meditaţie în faţa morţii nu l-a tentat pe Mozart, cum se va întâmpla peste decenii la compozitorii romantici. Când a făcut-o, la comandă, rezultatul, aureolat de dimensiunea capodoperei, a dat naştere legendei.

În anul următor morţii compozitorului – francmasonii din Viena au organizat un spectacol de binefacere cu cantate în beneficiul văduvei şi al fiilor lui Mozart.

Aşadar, francmasoneria, atacată iniţial de Biserica romano-catolică, apoi de o serie de conducători autocraţi, precum împăratul Iosif al-II-lea, care privea cu îngrijorare creşterea puterii acesteia, cerând poliţiei să-i supravegheze atent activitatea, l-a recunoscut ca pe o mare valoare a muzicii.

Ultima operă scrisă de Mozart: **Flautul fermecat** – se dorea un omagiu, dar şi o pledoarie pentru organizaţia ameninţată.

Ochiul străzii

Ochiul străzii nu se închide
niciodată
te urmăreşte neîncetat
pândindu-ţi fiecare gest
fiecare pas
te priveşte de la distanţă
să vadă
dacă plângi sau râzi
aşteptând prilejul
să te mângâie
sau să te strivească
tu - nu ştii ce-ţi cere -
sau nu mai vrei să ştii
şi mergi înainte
până te împiedici
şi-ţi juleşti genunchii
şi-ţi sângerează pielea
şi-ţi curg sentimentele
privind la ochiul străzii
care nu se închide
niciodată.

Cecilia Bănică PAL

Singuraticul copac

Ram mi-e braţul
Trunchi mi-e trupul
sunt copilul nimănui.

Văd lumina ce se-aprinde
Printre frunze, apoi se stinge
sunt copilul orişicui.

Cresc la umbra lui virgină
Şi sug seva cristalină,
sunt copilul codrului.
Mă aplec spre rădăcină
Noaptea când e lună plină
sunt copilul visului.

Mângâi frunze de stejar,
Sărut floarea de arţar,
sunt copilul dorului.

Strâng la pieptul meu petale,
Le prefac în cânt de soare,
Îl azvârl în largul zării,
Îl trimit în largul mării
Să îngâne legănând:
Sunt copilul *dorului*,
Sunt copilul *visului*,
Sunt copilul *codrului*,
Sunt copilul *orişicui,*
Sunt copilul *nimănui*.

Reverie

În noaptea asta albă şi lină de Crăciun
L-ascult, tăcut pe Strauss şi-mi pare deodată
Că FLUTURELE NOPŢII – un ştrengărel se joacă
Fugind voios din calea micuţului lăstun.
MAZURCA mă trezeşte. O POLCĂ săltăreaţă
Mă scoate din uitare şi-mi ţine companie
Şi-mi simt apoi tot trupul, zăcând în armonie
Tăcut l-ascult pe Strauss şi parcă, deodată,
În atmosfera calmă şi plină de sfânt duh
Văd SILUETA PLUTITOARE ce trece prin VĂZDUH.
Chiar BÂRFITOAREA tace, când VALSUL prinde viaţă…
Iar eu, furat de vise, l-ascult tăcut, pe Strauss.
Şi-alerg cu el prin lume şi sute de baghete,
Mişcări de vrăjitoare în aer desenează
Lăsând sărutul suav pe fetele cochete
Şi-n inimi dorul tainic al celor ce visează
La muzica sublimă, ce pe viori dansează.
Doar DUNĂREA ALBASTRĂ se plimbă printre stele,
Oprindu-se uimită la una dintre ele
Stropită cu fulgi albi, din noaptea de Crăciun,
Aduşi de vântul iernii din depărtat cătun.
Sfios, l-ascult pe Strauss şi pare, deodată,
Că lângă bradul verde, împodobit cu globuri,
Crescut-a LILIACUL cu nuanţele de movuri
Iar micile petale, fărâme dintr-un dor
Zburdau, înnebunite, în zorii dimineţii
Pe muzica ritmată din MARŞUL LUI RADETKI
……………………………………………..
Descătuşat de gânduri, scăldat în melodie,
Mi-ndrept, ales, privirea spre vechiul, lungul drum
Şi văd cum pleacă, iarăşi, bătrânul *Moş Crăciun*…

Pios, l-ascult pe Strauss în noaptea de Crăciun.

Dispută

Între mine şi tine
stă Coasta lui Adam
finisată – lustruită – delicată
nu mai are nimic
din făptura-i bărbătească
mi-ai furat-o
ai modelat-o
după tiparul tău
şi-ai aşezat-o lângă
sânii tăi
ca să-mi amintesc cândva
că a plecat de la mine
şi intrând în trupul tău
a devenit una cu el

O vreau înapoi
o cer
tu – însă – dai din umerii
linguşitori
iar ea – Coasta-
râde zgomotos stând lejer
între mine şi tine.

Artistul şi publicul

Prof. Iosif HAIDU
Artist plastic

Problema relaţiei public-operă de artă, preocupând în cea mai mare măsură pe artişti şi specialişti, este abordată teoretic în diverse chipuri şi insistenţa cu care se revine asupra acestei teme ne subliniază seriozitatea ei.

În procesul creaţiei nu cred să fie un pictor care să nu fie preocupat - uneori până la obsesie - de cel ce în faţa pânzei îi va iscodi cândva gândurile, convingerile şi seriozitatea artistică. Lupta chinuitoare, din atelier, cu materia, cu formele ce nu se axează, cu imaginea care nu capătă uşor expresie, nu este altceva decât lupta pentru varianta artistică cu virtuale capacităţi de comunicare emoţională. Este vorba de acel stadiu în care opera devine expresivă după aprecieri pe care artistul le stabileşte subiectiv, înainte de confruntarea publică - pe baza unui fel de numitor comun al cunoştinţelor şi experienţei de viaţă pe care le presupune privitorului.

Iată de ce consider o lucrare de artă plastică declaraţia „semnată în alb" cu privire la sensibilitatea şi posibilităţile emotive intuite de artist la semenii săi.

Această apreciere se întoarce asupra artistului pentru a ne semnala justeţea orientării sale asupra realităţii, gradul său de cultură, capacitatea de a emite adevăruri plastice la nivelul receptivităţii publicului.

Câteodată însă, un adevăr elementar - acel colosal lucru simplu, revelat artistului - nu poate fi prezent „în stare pură", căci va părea fără expresie în lumea convenţiilor ce intervin de obicei în limbajul artistic, convenţii ce uşurează în general publicului larg drumul spre artă, dar împiedică în particular apropierea de substanţa intim esenţială a operei, acel conteiner cu minuni ce se deschide în secret celei mai stricte subiectivităţi.

Astfel, artistul este nevoit sau să îmbrace în haina de împrumut a formelor plastice acceptate adevărul său, sau să încerce modalităţi noi adoptate ideii artistice - riscând prin aceasta (aşa cum se întâmplă destul de frecvent) să atragă atenţia asupra noutăţii soluţiei artistice. În ambele cazuri însă rădăcina emotivă a operei stă dincolo de modalitate şi cu excepţia artei formaliste - la care „imaginea" este totul - forma nu poate fi niciodată decât o poartă, un pretext către mari şi elementare adevăruri fireşti.

Realismul de fond, greu de închis în definiţii, nu poate fi una cu cel de formulare, cu acel „mimesis" al exteriorului. Dificultatea accesului la enunţul real al operei, găsesc că este o dificultate normală şi perpetuă, prezentă în timp, chiar în momentele în care ne pare altfel.

Astăzi, artiştii noştri, abandonând la nivel aproape general modalită-ţile academist-impresioniste sau chiar post impresioniste cu care a fost o-bişnuit publicul, lasă fără îndoială, în derută, pe cei ce decriptează arta cu ajutorul schemelor învăţate (deşi anumite sensuri, tendinţe şi soluţii plas-tice contemporane sunt mult mai bine înţelese decât suntem înclinaţi să credem).

Nu însă, modul eronat de lectură a imaginii constituie dificultatea cea mai mare în raport cu publicul, ci faptul că prezenţa operelor autentice, ce conţin crezuri personale, este destul de mică alături de lucrări care mimează modernitatea, speculează dorinţa firească de nou a publicului, flatează servit slăbiciuni estetice bănuite, complicând astfel destul de grav problema relaţiei artei cu publicul.

Nu cred că se pot da justificări de principiu căutărilor sau îndrăznelilor, ci permanente referiri la autenticul impuls lăuntric al fiecărui artist, obligat de realităţi intime să descopere forma artistică ce-i corespunde, izolând gratuitatea exterioară a „moderniştilor", ce nu înţeleg nici măcar exterior procesul.

Arta noastră contemporană, de bună calitate, nu poate niciodată, oricât de originală, de inedită ar fi soluţia plastică, să lunece spre extravagant de dragul şocului optic, căci, în cadrul sever al funcţionalităţii, fantezia cea mai liberă nu poate conduce decât spre autentic şi tradiţional.

Marele public creşte treptat - deloc însă uniform sau pe aceleaşi Căi. Masa amatorilor de artă va rămâne totdeauna eterogenă, amestec de niveluri culturale, de sensibilităţi, de experienţe de viaţă ce duc la planuri diferite de percepere a operei de artă, implicit a actului de creaţie.

Promisiune

bibliotecar Iulian GAVRILĂ

De-ţi voi călca, împins de flux,
În urma paşilor, pe plajă,
Pe dată slujba-mi voi schimba.
M-oi face croitor de lux...

Când voi veni din depărtări,
Ţi-oi coase rochii elegante,
Mulate cât mai strâns pe trup,
Din îndelungi îmbrăţişări...

In orele târzii din noapte,
Te voi învălui uşor,
În borangicuri diafane,
Urzite de-a iubirii şoapte ...

Pe ele, răsuflarea mea,
Va aburi, pe trupu-ţi cald,
Ca roua-n dimineţi de vară,
Paiete cu luciri de stea ...

Şi-a degetelor mângâiere,
Croi~va tainic, pe-ntuneric,
Impudice dessous-uri,
Pentru ascunsele-n unghere

Iar miile-mi de sărutări,
Ţi-or completa, febrile,
Iubito, zeci de garderobe.
Când voi sosi de peste mări.

Dulce-amar

bibliotecar **IULIA STOLERIU**

Picură timpul dulce-amar…
Gust clipele ce încă mă ard
Mă-nvăluie tăcerea clepsidrei iar…
Şi totul mi se pare-n zadar
Îngenunchez în faţa destinului clar,
Copil visez să fiu iar…
Imposibilul mi se pare real,
Dar timpul curge şi picură dulce-amar…

Tu

Tu eşti clipa şi lumina unui zbor
aşteptând în geana unui gând…
Mă regăsesc din nou pe acest drum,
unde ochii tăi tandri mă urmăresc
la orice pas risipindu-ţi privirea
în mine, ca un val…
Te caut din nou, dar singură, umbra mea,
răspunde oricărui pas făcut spre tine…

Gânduri

 Pr. Alexandru ZAMFIR

Trece timpul.
Cu mine, prin mine,
Cu tine, prin tine,
Cu noi, prin noi,
Amândoi.
Aruncă veşnicia secunda-n noroi,
Secunda ce a murit,
Acum o secundă.
Prin noi.

Picătură de gând.
Picurând în cuvânt.
Picurat pe un rând.

Picuratul veşmânt.
Picătură de vânt.
Vânat de alt vânt.
Prea curând.

Sunt fântânarul care
a săpat.
În loc de apă
A găsit lacrimi.
Lacrimă.
Apă vindecătoare.
Tristeţe îmbrăcată,
în neculoare şi sare.

Pe pământ.
Lacrima.
E zâmbet,
In cer.

Când cad mă ridic şi strig:
Loveşte mai tare !
Cu fiecare palmă
Nu în mine
În tine.
Ceva moare.
Aşa că n-ai decât
Dar
Loveşte mai tare !
Până când ai să simţi
Că te doare.

Mi-e somn
Dorm.
Visul mi se pare moarte.
Tresar.
Tremur.
Trec.

Sap adânc în ceea ce sunt.
Şi
Plâng.
Sap adânc în ceea ce eşti
De ce zâmbeşti?

Timp sub formă de nisip,
Privesc cum cazi.
Sus mai puţin,
Jos tot mai mult.
Timp sub formă de nisip.
Nu urci.
Cobori.
Adică mori

Am visat că m-ai visat,
Am visat că m-am trezit.
Si nu ştiu care din vise
Ţi-l doreai,
mi-l doream
Realitate.

Bat la uşa sufletului meu
Nimeni nu-mi răspunde
Unde sunt, oare?
Unde?

Viaţă.
O zi.
O secundă.
Între două nopţi?
Noaptea de a nu fi fost?
Şi
Noapte de a nu mai fi?
Aici
Nu se termină!
Ar fi absurd să trăim,
Doar pe pământ.

Lângă tine sunt eu
Lângă mine nu-i nimeni.
În palmă am două linii.
Iubire.
Mai multă.
Viaţă.
Mai scurtă.

Ştii ce fac acum?
Dansez.
Cu tine.
În gând.
Eşti lângă mine,
Atât de aproape încât,
Îţi pot auzi inima,
Cum bate în pieptul meu.

Viaţă.
O zi.
O secundă.
Între două nopţi?
Noaptea de a nu fi fost?
Şi
Noapte de a nu mai fi?
Aici
Nu se termină!
Ar fi absurd să trăim,
Doar pe pământ.

Sunt curios să ştiu
Dacă ştii :
Că fără să ştii
Poţi să te împiedici
De nimic
Si să-ţi frângi
Neştiutul
Suflet.

Şapte (liturghisire)

Pr. Cornel PAIU

Luni

deschid un perete
ascund o vină învelită în batistă albă
cu monogramă
şi plec

fluturii îmi zboară
pe deasupra creştetului

în ordinea paşilor
cu apă şi cu lapte
şi cu vin se completează prăpăstii

fluturi zboară pe deasupra lor

Marti

deschid alt perete
ascund o nedreptate
învelită în fular negru
desfăşurând un craniu
în aer stătut
şi plec

lilieci îmi zboară
pe deasupra creştetului

sub paşi apa şi laptele şi vinul
se preschimbă în sânge

lilieci îmi zboară pe deasupra creştetului

Miercuri

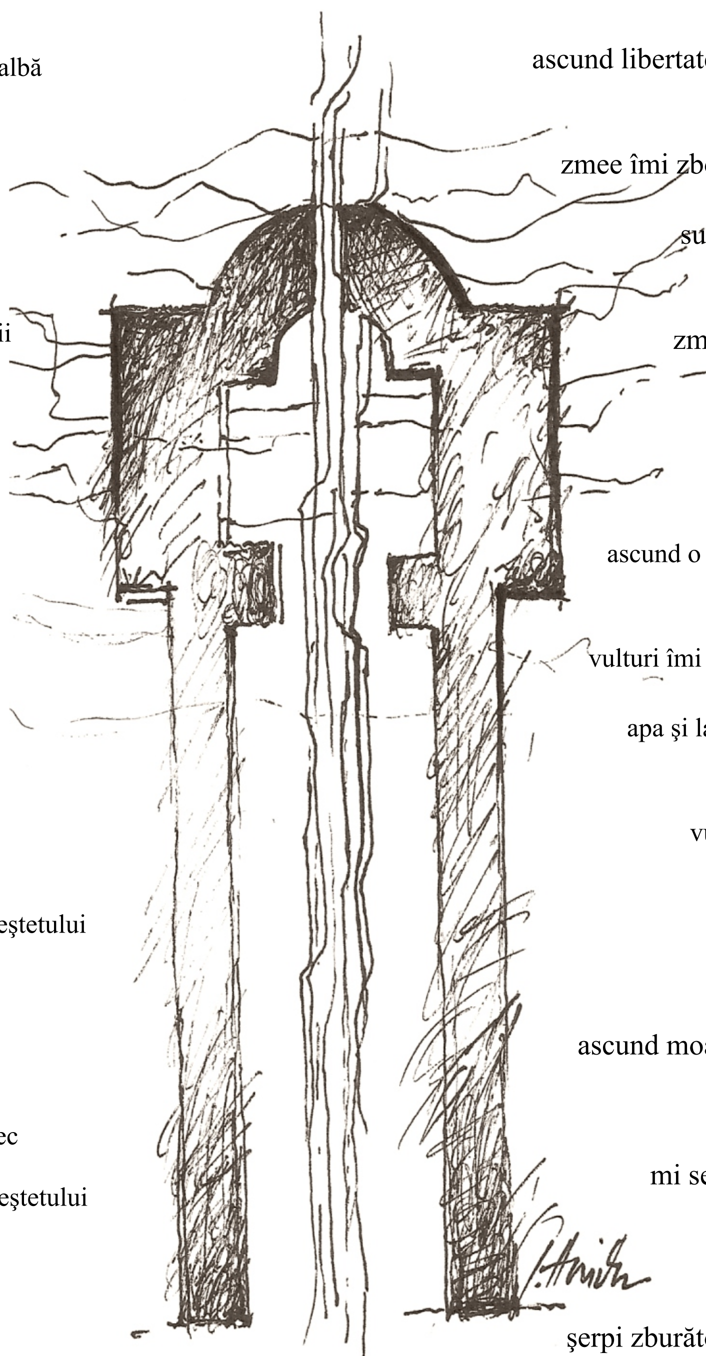
deschid încă un perete
ascund un cuţit
învelit în fum şi în grăsime şi plec

vrăbii îmi zboară pe deasupra creştetului

apa şi laptele şi vinul
sub tălpi
se adună în propria lor alcătuire

vrăbii îmi zboară pe deasupra creştetului

Joi

deschid încă un perete
ascund libertatea învelită în folii de plastic
frumos colorate

zmee îmi zboară pe deasupra creştetului

sub paşi apa şi laptele şi vinul
formează cercuri

zmee se rotesc pe deasupra lor

Vineri

deschid alt perete
ascund o carte învelită în hârtie albastră
şi plec

vulturi îmi zboară pe deasupra creştetului

apa şi laptele şi vinul încep să crească
afundându-mi gleznele

vulturi planează pe deasupra lor

Sâmbãtã

deschid încă un perete
ascund moaşte învelite în giulgiu de in
şi plec

şerpi zburători
mi se rotesc pe deasupra capului

ajunse până la genunchi
apa şi laptele şi vinul
se preschimbă în mir
şerpi zburători se rotesc pe deasupra lui

Duminică

deschid deodată toţi pereţii
de pe întreitele părţi

scot vina scot nedreptatea
scot apucând de mâner cuţitul
scot şi libertatea şi cartea şi moaştele

pe toate le aşez într-o rugăciune

spre seară închid pereţii
şi împart rugăciunea în şapte

pe deasupra capului îmi zboară
şi fluturi şi lilieci şi vrăbii
şi zmee şi vulturi şi şerpi zburători

apa şi laptele şi vinul
se pierd în iarba paşilor

pe deasupra capului
îmi zboară îngeri

Petru PERCĂ

Vizuină

Cine mai are nevoie de poezie,
aripa asta care nu mai înalţă pe nimeni,
rana deschisă din care îi vezi pe ceilalţi,
vitraliul acesta pictat cu metafore pe unde
sufletul îţi pleacă uneori la plimbare?
Trezeşte-te!, secolul stă să moară,
poeţii şi-au turnat de mult cerneala pe ei
şi şi-au dat foc, în semn de protest...
Arzând precum torţele, au coborât în cetate,
să-i lumineze mulţimii din pieţe.
Cine mai are nevoie de poezie,
cuvintele astea plângăcioase
pe care nimeni nu le mai citeşte,
vizuina aceasta colcăind de durere,
ochiul acesta acoperit de albeaţa-ntristării.

Teatru

Ziceţi-mi unde-ar fi trebuit să mă nasc
pentru a nu fi avut sentimentul acesta
de înstrăinare, depărtare şi gol?
Ori în ce scenarii absurde
am ajuns ca să joc şi-n ce rol?
Mă voi fi implicat mult prea mult
în replicile unui biet personaj,
voi fi nedormit, şi tocmai de aceea
iau drept faţă a mea acest machiaj...
Ale cui sunt atunci sentimentele-acestea
şi mâna ce o-ntind tremurândă spre soare?
Ori o fi chiar şi-acesta doar un biet reflector?
Or fi anotimpurile şi frunza foşnindă
artificii banale într-al scenei decor?
Bine!, dar atunci treziţi-mă, coborâţi-mă între voi,
arătaţi-mi drumul spre casă...
Vor fi plângând copiii după mine-acolo.
Mă va fi aşteptând de mult timp o nevastă.

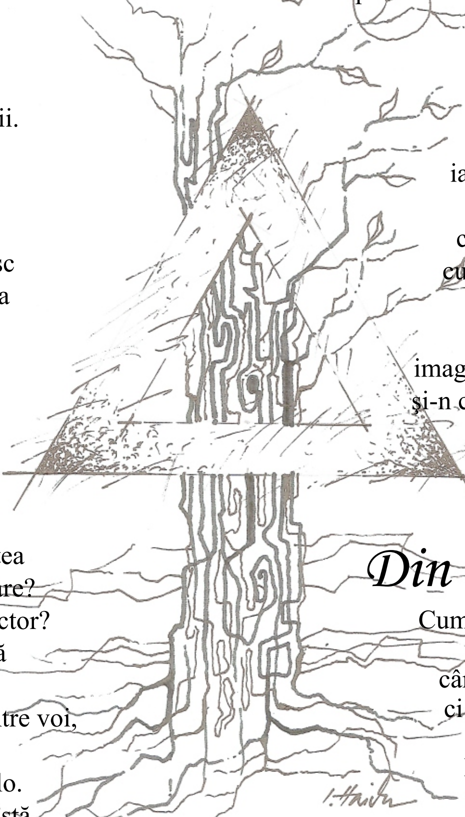

Întâlnire

Dacă nu i-ar fi fost dat ochiului meu
ca să vadă prin tine ca o rază ciudată,
de n-aş fi ştiut adică
felul în care sângele tău
îţi mişcă visele ascunse de femeie,
aş mai fi putut să te iubesc?
Şi dacă nu mi-ar fi fost dat mie
să fiu bărbat
adică de n-aş fi simţit
cu aerul care mă înconjoară
şi care vibrează când pleci tu
şi, o dată cu tine, vara,
aş mai fi putut să te iubesc?
Oare ne-am mai fi întâlnit?
Sau am fi trecut unul pe lângă altul,
spre lumile lui, fiecare,
ca să mai murim câte-un pic.

Desen tehnic

Desenatorul trimis de tine
pentru releveu
m-a aşezat pe planşetă
crucificat cu pioneze, ca pe orice planşă,
îmi măsoară cu raportorul
unghiurile sub care
pleacă şi vin de la mine cuvintele,
gândurile, visele, îngerii,
se miră de muchiile teşite
într-atâtea iubiri netrăite...
Stau nemişcat să nu-l supăr
pe domnul desenator şi-l aud:
vă rog, cum se haşurează
sentimentul acesta de ruptură.

Întâmplare

S-ar cuveni
să le mulţumim părinţilor,
coloanelor de strămoşi de pe umerii
lor,
că au existat, ori că sunt
şi pentru întâmplarea
de a se fi întâlnit
ca bărbat şi femeie,
de a se fi iubit
tocmai pe când noi eram de aer
şi treceam prin aerul dintre ei
aşteptând să se petreacă o minune
cerească:
să se îmbrăţişeze coloanele
nesfârşite
şi să ne nască.

Big-Bang

Aş putea fi sâmburele isteric
care să explodeze într-un Univers de sori
dac-aş şti că peste miliarde de ani
vei păşi
prin iarba unei planete de mine.

Închipuieşte-ţi

Închipuieşte-ţi că dintr-o dată
nu te mai încape nimic,
noaptea te împrumută
viselor unui străin de departe,
iarba din suflet se incendiază de verde
şi arde slovele din carte,
că-ţi sunt ne-nţelese atavice gesturi –
cuvinte din limba unui popor dispărut –
inutilităţi pe care nimeni, niciunde,
nu mai pune preţ de foarte demult,
imaginează-ţi câte istorii nescrise se-ntâmplă
şi-n ce chipuri zâmbeşti din oglinzile delicate
care umplu de lumină cu tine
visele acelui străin de departe.

Din marea Universurilor

Cum poate fi atâta de netrebnic trupul meu
să nege orice fericire ce-am trăit,
când ştiu prea bine că n-ai vrut să pleci
ci numai moartea, de aicea, te-a răpit?

De ce să-mi spună că ai fost urâtă,
că orb am fost să te iubesc atât,
că-n loc să-ţi spun cuvinte de iubire
mai bine fără limbă să fi fost şi mut?

De ce n-aş crede că în orice clipă,
aşa cum orice lucru are un revers,
de plâng aici de crâncenă durere
pot să exist râzând într-un alt Univers?

Că sunt atâtea Universuri
câte alegeri cruciale am făcut
chiar fără voia mea. Şi undeva, acolo,
suntem tot doi şi glasu-ţi mai ascult.

De ce-aş lăsa ca trupul meu de carne
să fugă de durere, mânjind tot ce a fost,
şi să mă poarte-n lumea asta mare
minţindu-mă mereu, ca pe un prost?

Cum să îl las, când ştiu că eşti acolo,
să îmi mai spună că ai fost urâtă?
Nici eu de-aici, nici ceilalţi eu ce sunt
în marea Universurilor nu-l ascultă.

Pagina neterminată din Jurnalul Ofeliei

Elena DRAGU

E greu să trăieşti mereu în lumină.
Să îmbraci zilnic ideile ca pe nişte rochii de lux
pe care le lepezi în budoar pentru a savura naşterea din nou.
Urmăresc cu un deget albastru liniile subţiri ale trupului
ieşind lent din ascunzători de tafta şi caşmir
ca într-un număr de striptease.
Nu simt nimic. Exist doar. Şi sunt foarte calmă.
Cineva îmi vorbea azi despre fericire, despre sex, viaţă şi moarte.
Nu auzeam din susurul sonor decât sunetele strălucind imens
ca reclama Moulin Rouge.
Le-am răsucit îndelung siluetele de fildeş.
Le-am aşezat cu sfială în partea de răsărit a căminului.
Nu se mişcă. Nu vorbesc. Ne privim.
Aş crede că pot spune adevărul - că totul e OK .
Numai de n-ar fi acest fără nume, inform sentiment,
această acută senzaţie fără cauză,
frisonul trecând la intervale egale cu întreg cortegiul nelămurit
de octave în galop, în delir fără silabe
tresărind sub meninge, în iris, în senzorii disperaţi,
în degetele pipăind în ceaţa neagră şi rară pasul tău stins.

În luciul verde al oaselor mele se răsfrânge rar luna,
alteori o literă uriaşă, stacojie.
Pe geamul ferestrei alunecă în *toate dimineţile lumii*
lumina.
Am câteva pietre preţioase. Lumina din ele e foarte frumoasă.
Pe aceste pătrate limpezi şi reci, peste care a trecut curcubeul,
Aş dori să îl întâlnesc odată pe nordicul prinţ din Elsinore.
Din câte ştiu, el a fost singurul om fericit.
Odată, cu foarte mult timp în urmă,
am muşcat pentru întâia oară dintr-un măr.
Am alergat pe cărările soarelui.
Et in Arcadia ego.

Că nu credeţi în fericire, nu e vina mea!
Nu-mi cereţi prea mult să descriu exhaustiv fericirea?!
Ştiu că nu ştiu nimic. Voi spune doar ceea ce ştiu.
Într-o zi umbra ei va cădea peste a mea.
Se vor suprapune.
Îmi voi pierde umbra şi voi suferi.
Voi fi un om fără umbră.
Acum locuiesc o cameră de 3 x 3.

Am un scaun cu rotile.
Un prieten m-a vizitat.
M-a întrebat dacă am devenit bogată.
Mi-a spus că nu am destul umor pentru asta.
A mâncat singurul sandwich dintr-o farfurie albastră.
Am băut ceai roşu dintr-un pahar foarte înalt.
Mi-ar fi plăcut să fiu pictor.
Să locuiesc o cameră 3 x 3.
Să vând apă în Casablanca.

În scaunul meu cu rotile sunt asemeni unui op luxos
legat în piele stacojie cu file volatile de eter.
Degetele
prelung îngândurate ale nopţii foiletează atent,
impresurate lent de semnele discrete de safire.
Pagini
cu transparenţele bleuatre, gonflându-se hieratic,
par rătăcite aripi de columb.
Conturul subţire, roşiatic, are decisă alură de val.
Caligrafia perfectă a poemelor se clatină lilial.

Nu mi-aş lăsa umbra în preajma fericirii.
S-ar fâstâci în faţa gloriosului trecut al celeilalte.
De fapt, această făptură ciudată e mai curând simplă.
Umblă desculţă, cu pantofii sub braţ.
Are un lănţug strălucitor la glezna stângă
şi un zâmbet cum rar s-a văzut.
Poartă o eşarfă lungă, orange, pe care tot
o înnoadă şi deznoadă.
Are darul rar de a trece prin lucruri
şi pe acela de a le locui temporar.
Îi dau bună dimineaţa fără cuvinte.
Îmi flutur degetele la plecare.
Nu spune nimic niciodată. Surâde absent.
Am mâncat din aceeaşi farfurie.
Nu mănâncă prea mult şi nici prea des.
Îi plac icrele negre şi caisele. Mai ales florile.
Le mănâncă din pumni.
Unele îi rămân pe la colţurile gurii. Altele cad.
Eu îi recunosc uşor urmele după firimiturile de flori de cais.
Şi are şi un miros special, nepământean.

Director
fondator-realizator
Emilia Țuțuianu
DOSPINESCU